

КИЇВСЬКА ПРАВОСЛАВНА БОГОСЛОВСЬКА АКАДЕМІЯ

Кафедра богослів'я та філософії

На правах рукопису

**БІБЛІЙНИЙ БАЗИС ТА КОНФЕСІЙНА СПЕЦИФІКА СУЧАСНОГО
ХРИСТІЯНСЬКОГО КРЕАЦІОНІЗМУ, КОСМОЛОГІЧНІ І
АНТРОПОЛОГІЧНІ НАРАТИВИ**

Магістерська робота

студента 6 курсу

денної форми навчання

Маланяка Назарія

Науковий керівник:

доцент, кандидат наук із богослів'я

Протоієрей Володимир Сміх

«До захисту допущений»

«__» _____ 20__ року

Підпис наукового керівника

Відмітка кафедри про допуск до захисту

від «__» _____ 20__ року

(протокол № __)

Підпис завідувача (секретаря кафедри)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I ДЖЕРЕЛА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ.	
1.1. Джерельна база дослідження.....	7
1.2. Огляд історіографії	7
РОЗДІЛ II КОНФЕСІЙНО-БАЗИСНА СПЕЦИФІКА ХРИСТІЯНСЬКОГО КРЕАЦІОНІЗМУ.	
2.1 Католицизм	12
2.2. Протестантизм і та прихильники молоді землі у православ'ї.....	15
2.3. Прихильники старої Землі у православ'ї.....	26
РОЗДІЛ III ВСЕСВІТ ЯК ТВОРІННЯ БОЖЕ І ДОКАЗОВА БАЗА СУЧАСНОЇ НАУКИ.	
3.1. Перший день творіння.....	32
3.2. Другий день творіння.....	45
3.3. Третій і Четвертий день творіння.....	57
3.4. Богословський аспект.....	67
РОЗДІЛ IV БІБЛІЙНА «БАРА» І БІБЛІЙНА ЛЮДИНА.	
4.1. Біблійна «бара».....	70
4.2. П'ятий день творіння.....	77
4.3. Шостий день творіння.....	82
4.4. Створення людини.....	89
4.5. Богословський аспект.....	99
ВИСНОВКИ.....	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	105

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми дослідження.

Актуальність досліджуваної теми особливо загострюється на межі ХХ-ХХІ століть, в епоху кризи ідентичності та мета наративівна глобалізаційному етапі цивілізаційного поступу, підсилені виникненням релігійного постмодернізму, який парадигмально тяжіє до плюралістично-холіастичного синтезу (П. Тілліх, А. Уайтхед та ін.).

Богословський запит на заявлену тему обумовлений есхатологічною онтологією, адже, з точки зору християнської діалектики, достовірність існування істот та речей підтверджується не суголосно їх природі, а відповідно до мети та причини їхнього існування. Саме тому, не зважаючи на доволі активне послуговування терміном «креаціонізм», сама спроба дати йому вичерпне визначення викликає чимало богословсько-наукових труднощів. Річ у тім, що мова йде про ту самоочевидність, в якій, з одного боку, майже ніхто не сумнівається, а з другого боку, про ту постійно «вислизаючу», трансцендентну для людського розуму реальність, яку важко відтворити засобами словесно-вербальної фіксації. Адже феноменальна цінність християнського креаціонізму характеризується тим, що йому не можна приписати жодної субстанції, із якої з'явився його емпіричний зміст.

Слід зазначити, що попри активний інтерес богословів та науковців різних галузей знань до питання креаціонізму, досі залишається проблема невизначеності ключових понять. Відсутність однозначної кореляції між понятійними й онтологічними структурами, як показує досвід, видно із того, що при розкритті проблеми походження фізичного світу апріорі необхідно звертатися до тих трансцендентних реалій, які неможливо ідентифікувати в іманентних кількісних категоріях. Відчутною є потреба у православних богословських праць, присвячених комплексному аналізу християнського креаціонізму, особливо на українських теренах.

Розкриття окресленої проблематики сприятиме підтвердженням сенсоутверджуючих орієнтирів концепції *creatio ex nihilo* як акту божественної любові і свободи, що у свою чергу дасть можливість адекватно з'ясувати ціннісно-сміслові значення діалектики тварного-нетварного для спасіння. Зважаючи на вище зазначене, порушена нами тема може бути віднесена до числа нагальних.

Об'єкт дослідження: креаціонізькі вчення і теорії та їх православна, католицька та протестантська специфікації.

Предмет дослідження в даній роботі – це Біблійні засади християнського креаціонізму.

Мета роботи: на основі всебічного вивчення богословсько-наукової літератури розкрити й узагальнити зміст і спрямованість головних чинників конфесійної специфіки сучасного християнського креаціонізму у зрізі космологічних та антропологічних біблійно-наукових наративів.

Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити наступні **дослідницькі завдання:**

- дослідити поняття та сутність різних християнських науково-креаціонізьких течій.
- визначити та систематизувати причини появи та розвиток креаціонізму;
- з'ясувати специфіку конфесійного базису креаціонізму;
- охарактеризувати сучасний стан креаціонізму в православ'ї, католицизмі та протестантизмі;
- розкрити характерні особливості молодоземельного і староземельного креаціонізму;
- дослідити Біблійні засади християнського креаціонізму різних конфесійних течій..

Для успішного вирішення поставлених завдань і аналізу досліджуваного матеріалу в основу даного дослідження був покладений історичний та логіко–концептуальний підходи. Використовувалися загальнонаукові **методи:** аналіз і синтез, індукція і дедукція, ідеалізація, та ін.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що в даному дослідженні на основі узагальнення науково-дослідницьких підходів в західній (католицькій та протестантській) та східній (православній) традиціях у систематичному викладі представлено цілісну картину процесу концептуалізації проблеми християнського креаціонізму. Наукова новизна отриманих результатів конкретизується у таких основних положеннях:

- з'ясовано, що відмінність між чуттєвим і умоглядним у творінні є конститутивним елементом *creatio ex nihilo*.
- виявлено, що *creatio ex nihilo* в науковій космології піддається вивченню до моменту виявлення розмежування у тварному світі між сферою емпіричною та ноетичною.

додовнено й уточнено:

- критичний аналіз відмінностей традицій православного академічного богослів'я від протестанського фундаменталізму в контексті проблеми креаціонізму: православне онтологічне богослів'я, на відміну від протестанського ідеологічного, стверджує неможливість концептуально-раціонального конституювання креаціонізму згідно правил дискурсивного мислення, адже логіка аналізує висловлювання про сприйняття фізичного об'єкта, а не сам об'єкт. Православ'я констатує ціннісно-сміслові біблійні засади *creatio ex nihilo* на базі діалектичного богослів'я.

Практичне та теоретичне значення отриманих результатів.

Положення магістерської роботи та її належно, з максимальною науковою коректністю, осмислені дослідницькі аспекти можуть бути використані в наш час для ведення активного діалогу між християнськими конфесіями, між релігією і філософією, між релігією та наукою. Окрім того, положення, сформульовані в дослідженні, можуть бути використані у навчальному процесі: при викладанні біблієзнавства, біблійно-церковної археології, біблійної герменевтики, психології та розробці спецкурсів. Матеріали роботи можуть також слугувати для підготовки відповідної навчальної та методичної

літератури. Отримані наукові результати поглиблюють та окреслюють інноваційні перспективи церковно-богословського розвитку постмодерно-глобалізаційної доби і мають науковотеоретичне та навчально-методичне значення.

РОЗДІЛ 1

ДЖЕРЕЛА ТА ІСТОРИОГРАФІЯ

1.1. Джерельна база дослідження.

Основним джерелом магістерської роботи є книги Святого Письма, а саме Старий та Новий Завіти, так як основою концепції християнського креаціонізму є все таки Біблія, а особливо Книга Буття в якій описується акт творення всесвіту, Землі і самої людини по образу і подоби Божій (Буття 1: 26-27).

Створено Богом світу згадано також у багатьох інших місцях Біблії в книгах пророків, псалмах, книзі притч Соломонових, книзі Іова, у второканонічних (неканонічних) книгах Старого Завіту і в книгах Нового Завіту, але не настільки детально як в книзі Буття 1-2 глави. Також про створення світу говориться в пролозі Євангелія від Іоанна.

Також слід зазначити, що важливими джерельними матеріалами для написання магістерської роботи виступають твори Святих Отців Церкви. Особливо це Василій Великий «Бесіди на Шестиднев», Іоан Золотоуст «Бесіди на книгу Буття», Св. Іполит Римський, Свт.Феофіл Антіохійський, Блаженний Августин Іппонійський, Блаженний Феофілакт Болгарський, Климент Александрійський, Афанасій Великий, та інші.

Важливим джерелом також є рішення VII Вселенського Собору де у тексті «Спростування підступно складеного натовпом християн-обвинувачів і лжеіменного визначення» є згадка про рік приходу Христа від створення світу.

1.2. Огляд історіографії

Питання про створення світу завжди залишається актуальним, ні науковці, ні філософи чи богослови не можуть достеменно дати відповідь на питання світотворення, адже завжди залишаються ті чи інші питання, ведуться різноманітні дискусії між ними, у чомусь вони погоджуються у чомусь ні, тому

і виникають різні теорії і гіпотези. Представники християнства та інших релігійних течій переконанні що людина і світ були створенні Богом, як це і написано в Біблії, проте не всі розділяють цю точку зору, і на сьогоднішній день ідеї креаціонізму далеко не є домінуючою теорією в академічних колах, первенство продовжує тримати теорія еволюції Дарвіна, звісно більш вдосконалена, розвинена і обґрунтована, ніж за часів самого Дарвіна. Але й вона має свої білі плями і різні точки зору стосовно того чи іншого питання. Тому попри всі різноголосся і погляди, абсолютно всі вчені погодяться що походження людини є однією з найбільших таємниць у світі.

Протягом багатьох століть різні філософи і вчені висловлювали свої думки про походження людини. Існує цілий ряд різноманітних теорій що пояснюють виникнення людини на Землі. Загалом можна виділити три основні моделі які суттєво відрізняються між собою.

1) Креаціонізм або молодоземельний креаціонізм в основі якого лежить буквалістський принцип тлумачення Біблії, та який говорить про те що всесвіт і людина створені Богом не раніше 6-10 тисяч років тому.

2) Теорія еволюції, дослідження і данні якої говорять про те що світ і всесвіт саморозвивається протягом мільярди років.

3) Староземельний креаціонізм або теологічний (креаціоністський) еволюціонізм, їх ще називають біблійними телеологістами. По своїй суті це поєднання креаціонізму і теорії еволюції, біблійна інтерпретація наукових даних еволюційної теорії і узгодження між собою, відстоюють ідею тривалого, поступового творення Богом всесвіту впродовж мільярдів років.

Усі ці три моделі відрізняються між собою за двома головними параметрами: перше це визнання або не визнання Бога-Творця, ідеї Розумного Задуму і друге це тривалість етапів розвитку (еволюції) всесвіту і людини.

Саме ідея Розумного Задуму, Божого Задуму характеризує креаціонізм як креаціонізм, незалежно від його молодоземельної чи еволюційної староземельної моделі. Загалом як зазначають дослідники Климишин і Рудий: «Еволюційній концепції саморозвитку матерії, самозародження життя і

небожественного, а тваринного походження людини протистоять креаціоністські філософсько-теїстичні концепції, які стверджують походження всесвіту, Землі, всіх форм життя і людини в результаті творчого акту особистого надприродного Абсолюту, Творця всього суцього - Бога.» [Бондарчук Я., 2013р.,с. 33]. По суті, християнський креаціонізм, став викликом і реакцією на атеїстичний і антирелігійний тренд що зароджувався у еволюційних ідеях і поширювався по всьому світу. В основу християнського креаціонізму лежать дві джерельні бази. Перше джерельна база це Біблія: Священне Писання Старого та Нового Завту, та й інші священні тексти християнської релігії такі як твори Святих Отців Церкви, та постанови Вселенських Соборів й інші, де зазначається акт творення буття Господом. Друга джерельна база це вже безпосередньо самі наукові факти які вказують що не все матеріалістична теорія еволюції здатна пояснити і має свої білі плями у фундаментальних питаннях походження світу. Таким чином прихильники Творіння вбачають в світі певний порядок який вказує на Божественний Розум, вказує на те що світ створений з певною метою і цілю, вказує на людську природу як на вище і досконале творіння. Крім тогу свої аргументи будують на критиці матеріалістичного еволюціонізму. Противники звинувачують їх що вони «паразитуєть на ще невідомому в науці» [Малюк В.І., 2009р.,с.299.]. Проте данні науки остатнім часом все більше і більше підтверджують упорядкованість у всесвіті і тонке планування Розумного Дизайнера що підтверджує креаціонізьку концепцію.

Що спільного в креаціоністів Молодої і Старої Землі як вже зазначалося це ідея Творення світу Господом, проте їхні погляди розходять коли постає питання коли розпочався акт Творення і скільки часу він тривав. Всі вони посилаються на Біблію загалом на перші глави книги Буття, проте кожен інтерпритує по своєму, користуючись тим чи іншим науковим фактажем. Отже коротко про дві моделі креаціонізма. Перші креаціоністи Молодої Землі, або як їх ще називають молодоземельники, стверджують що світ створений Богом від 6 до 10 тисяч років тому, поняття «йом» (євр. день) вони тлумачать

буквально, і вважають що світ був завершений ідеальним і лише після гріхопадіння почав змінюватися еволюціонувати в протилежну сторону, коротше кажучи на нього почали діяти закони ентропії які за короткий проміжок часу дали нам всесвіт такий яким ми його бачимо.

Чимало досліджень даної теми було проведено молодоземельними креаціоністами, серед них яскравими представниками є Аріель Роз який у своїй праці «На початку» [Рос,А. 2001р.,430 С.] стверджує що світу близько 10 тисяч років є багато наукових фактів які про це свідчать, особливо він робить свій акцент на дані біології. І звісно не може не згадати Генрі Морріса першопроходець наукового креаціонізму молоді Землі, поруч з ним можна згадати і Роберта Джентрі [Gentry Robert V., 1970, P. 670—673.], Кена Хема [HamKen., 2012, - pp.108–10], Дж. Уйткомба [Уйткомб Д. К.,1993, 184 с.] й інших, але саме Генрі Морріс у своїй праці «Біблійний потоп» [Моррис Г., 1993р. 346с] де він яскраво висвітлив наукову модель молодоземельного креаціонізму. Серед православного світу модель молоді Землі активно висвітлювали і у той же час критикуючи теорії еволюцію за недостовірність фактів, такі філософи і богослови Данилевський В.Я. у своїй книзі «Дарвінізм. Критичне дослідження» [Данилевский Н. Я. 2013р.,С. 550.] піднімає проблематику теорії еволюції. Схожа також книга свящ. Костянтина Буфеева, «Православне віровчення і теорія еволюції» [Буфеев К., прот., 2014р. 438с.], написана в жанрі апологетики, є багатобічним богословським аналізом теорії еволюції, створеної на основі Священного Писання і Творінь Святих Отців. У книзі висловлюється позитивне вчення Церкви з даного питання. Показано, що вчення про еволюцію було чуже святоотцівській традиції, починаючи від апостолів і аж до новомучеників і сповідників. В схожому напрямку працював і ієромонах Серафим Роуз [Серафим (Роуз), іером.,1998р., 486с.] та ієрей Даниїл Сисоєв [Сысоев Даниил, диакон., 1999р., 388с.].

Креаціоністи ж Старої Землі, староземельники, навпаки стверджують що Господь завдяки завконам природи завжди промислительно творить, а шість днів треба сприймати як символічну форму і слово «йом» це період часу, а не

буквальний 24 годинний день, чи день обертання планети Земля. У Господа один день, як тисяча років, і тисяча років, як один день. (2 Пет.3:8) Тобто це можуть бути і довгі періоди як про це говорить теорія еволюції.

Звісно говорячи про староземельний креаціонізм або як його називають теологічний еволюціонізм, слід згадати й основних класиків теорії еволюції які заклали фундамент моделі еволюції Ч. Дарвін, [Дарвин Ч.,1952р.460с.] Ж.Б.Ламарка [Ж.Б. Ламарк., 1955р., 965с.], К.Ліннея [Линней К., 1989р., 456с.], Ч. Лайель [Лайель Ч., 1866, Т.2., 462с.]. Проте основну інтерпретацію теорії еволюції у світлі біблійного шестиднева основне дослідження в цьому напрямку зробили такі теологи і богослови як Тейяр де Шарден [Шарден П.Т.,1987р.,372с.], протоієрей Олександр Мен [Мень Александр, прот., 1991р. Т.2., 370с.], протоієрея Стефана Ляшевського, єпископа Василя (Родзянко) [Єпископ Василій (Родзянко)., 1996р., С.62-66], д. Андрій Кураєв [Кураєв Андрей, диакон. 1999р., 214с.], Осіпов О.І. [Осипов А., 1997р., 278с.] й інших.

Саме детальний аналіз думок цих дослідників був використаний у цій праці, щоб висвітлити їхні ідеї у контексті Біблійного базису християнського креаціонізму і й у порівнянні конфесійної специфіки.

РОЗДІЛ II КОНФЕСІЙНО-БАЗИСНА СПЕЦИФІКА ХРИСТИЯНСЬКОГО КРЕАЦІОНІЗМУ

Говорячи про конфесійну специфіку християнського креаціонізму слід виділити характерні ознаки і особливості що притаманні в цілому для цих трьох конфесій: православ'я, католицизм і протестантизм. Звісно представники цих трьох течій християнства можуть мати схожі ознаки і бути прихильниками тих чи інших ідей в Біблійному креаціонізмі, незалежно до конфесії до якої вони відносяться, проте в роботі представлено погляди на креаціонізм через призму догм і доктрин кожної церковної структури. Хоча в основі любої конфесії лежить Біблія, проте історично склалися релігійно-філософські школи трактування моделі Творення.

2.1.Католицизм.

На відмінно від неоднозначності в православ'ї і великої більшості прихильників молодоземельності в протестантизмі, більшість католиків у тому числі і Папа Римський Франциск є прихильниками теїстичної еволюції. Проте все одно в католицькому світі це питання залишається неоднозначним.

Ще при Папі Іоанна Павла II в офіційній папській заяві, є цікава інформація - якщо вірити представнику Бенедикта XVI, главі папської ради з культури архієпископу Жан-Франку Равазі - виходить, що у Понтифіка Іоанна Павла II буквально була подвійна бухгалтерія - і «проти» еволюції і «за» [Католики признали теорию Дарвина. <http://www.sedmica.orthodoxu.ru>]. Але в той же час креаціонізька точка зору, яку Іоанн Павло II підтримав, благословляючи Центр у Вудстоці, на думку наступного папи Бенедикта XVI, в «плані теологічному» слабка, тобто невірна.

Католицькою Церквою (з благословення Папи Іоанна Павла II) був заснований в США «Центр по Вивченню Створення», для забезпечення форуму католицьких богословів, філософів і вчених природничих наук, що

підтримують традиційне вчення Церкви про Створення. Центр, який стояв на позиціях молодоземельного креаціонізму, люди там працювали, і отримували зарплату.

Цей Центр збирався відвідати новий папа Бенедикта XVI щоб обговорювати питання про еволюцію і створення, вислуховуючи різні думки. Але за пів року до початку конференції у Ватикані, на яку повинні були з'їхатися католики-креаціоністи, прозвучало наступне: «Представник Католицької Церкви, глава папської ради з культури архієпископ Жан-Франко Равазі заявив, що еволюційна теорія Чарльза Дарвіна не суперечить біблійній версії створення світу і живих організмів. Архієпископ уточнив, що еволюційні ідеї можна знайти в текстах Фоми Аквінського і Святого Августина. "Насправді, кажучи про еволюцію, ми говоримо про світ у такому вигляді, як його створив Бог"- зазначив Равазі» [Колчинский, Э.И., 2014, с. 58] Це є насправді досить вагомою заявою адже як ми бачимо ознаки певної позиції, те що еволюція цілком співвідноситься із Біблією і вченнями святих Отців, і може відповідати богословській позиції Церкви.

Наступне ми бачимо уже навпаки засудження буквалізму і наукового креаціонізму молодій Землі і їх аргументації. «Представник Ватикану також спростував припущення про те, що понтифік Бенедикт XVI планує найближчим часом виступити із заявою на підтримку теорії розумного творіння. Вона навіть була виключена з тем організованої за підтримки папської ради з культури конференції, приуроченої до 150-річчя публікації знаменитої книги Дарвіна "Походження видів". Причиною виключення послужила слабкість теорії "як в науковому, так і в теологічному плані". Теорія розумного творіння розглядатиметься тільки як культурний феномен, а не як наукова теорія. В інших джерелах вказується, що мова йде не про теорію розумного творіння, а про теорію креаціонізму. Хоча ці поняття і схожі, між ними існують відмінності. Равазі підкреслив, що католицька церква ніколи офіційно не засуджувала теорію еволюції. У 1950 році Папа Піус XII заявив, що вона являє собою обґрунтований науковий підхід до пояснення розвитку людини. У 1996

році понтифік Іван Павло II назвав еволюцію "більше ніж гіпотезою"» [Колчинский, Э.И., 2014. - с. 58]. Повідомлення з Ватикану і католицького світу, дещо нагадує заяви науковців матеріалістів і їхню критику молодоземельного креаціонізму, представники католицького духовенства часто проводять і наукові спільні конференції із академіками і вищими колами наук і ця тісна співпраця відображається і в офіційних заявах Католицької Церкви, що вказує і на їхній богословський напрям.

Заява зроблена офіційним представником Ватикану, тобто *ex cathedra*, від імені «непогрішимого» *ex cathedra* Понтифіка. За документом прийнятого на I Ватиканському Соборі, *ex cathedra* має велике значення для католицького світу, адже там прямо сказано: «Він (папа Римський) через Божественну допомогу, обіцяну йому в особі блаженного Петра, володіє тією непогрішністю (*infallibilitate*), якою Божественний Спаситель благоволив наділити Свою Церкву, для визначення вчення щодо віри і моральності, і тепер визначення римського первосвященика самі по собі, а не за згодою Церкви, незмінні (*ex sese, non autem ex consensu ecclesiae irreformabiles*). Якщо ж б хто наважився суперечити цим нашим визначенням, від чого нехай береже Господь, то нехай буде проклятий» [Оглицкий Д.П., иер.Максим Козлов., 1999р.,с. 70].

Конференція вчених-католиків, прихильників традиційного (креаціонного) погляду на Створення під назвою «Наукова неспроможність еволюції» (*The Scientific Impossibility of Evolution*) таки дійсно у Ватикані відбулася [Ученые опровергают теорию Дарвина.: <http://www.sedmica.orthodoxy.ru.>]. І треба віддати належне мужності її організаторів і учасників, які вирішили продовжувати свідчити про істину, не дивлячись на образливі формулювання в заяві *ex cathedra*.

Оголошення на весь світ *ex cathedra* про наукову некомпетентності («слабкість теорії в науковому плані») організаторів та учасників згаданої конференції, видних представників світової науки, визнаних фахівців в наукових областях, що мають до проблеми еволюції і створення саме пряме відношення - все це викликає тільки здивування. А серед них найвідоміші люди

в світовій науці - Гі Берто (Guy Berthault), вчений, який заснував і очолив новий напрямок в геологічній науці - експериментальну седіментологію, Дін Кеньон, молекулярний біолог, ледь чи не найбільш відомий на весь світ фахівець в області абіогенезу після академіка Опаріна [Лунный.А.Н., 2011].

Папа Іоанн Павло II як і його проголошений у 2005 році наступник Бенедикт XVI були прихильниками креаціонізької еволюції, і всіляко засуджували прояви матеріалізму і атеїзму в теорії еволюції. Як зазначає науковець-генетик, теїстичний еволюціоніст і домініканець Франциск Айял [Pope John Paul II, 1996p.: <http://www.cin.org/jp2evolu.html>], що насправді між християнськими доктринами і теорією еволюції немає великих розбіжностей, навпроти за його словами ця теорія пояснює яким чином Господь створив світ і походження зла у світі.

Отже ми бачимо що в католицизмі хоч і є прихильники як і молодоземельного креаціонізму так і еволюційного креаціонізму, проте догматично все залежить від Ватикану, а точніше від рішення Папи і його заяви *ex cathedra*.

2.2. Протестантизм та прихильники молоді Землі у православ'ї.

Хоч в більшості своїй протестанти креаціоністи і православні молодоземельні креаціоністи мають багато спільного проте між ними все таки є певні відмінності, і це в першу чергу догматичні і доктринні. Так історично склалося, що потужна школа наукового креаціонізму розвинулася на Заході, а саме в колі протестантських фундаменталістів які попри те що розвиток дарвінівського еволюційного вчення проникав в систему освіти і науки в дуже швидких темпах, все таки саме вони почали реакційно протидіяти еволюційній науковій системі, твердо дотримуючись Біблії, як незаперечній істині, при цьому і доводили її істинність науковим шляхом. Так і виник пізніше інститут креаціонійних досліджень в США [TheInstituteForCreationResearch (ICR): <https://www.icr.org/who-we-are/>], який включав в себе різних науковців християн

в більшості своїй протестантів, які не поділяли і скептично ставилися до старого віку Землі, теорії Дарвіна й інших еволюційних концепцій.

Молодоземельний креаціонізм в протестантських колах характерний своїм фундаменталізмом, представники якого найбільш відомі у Сполучених Штатах Америки, Канади і Німеччини й інших країн Європи і домініонах Великобританії. Такий протестантський напрямок характерний своїм буквалістичним підходом тлумачення Біблії. Що стосується креаціонізму то їхній буквалістичний підхід спирається на четверту заповідь з другої книги Мойсея «Пам'ятай день суботній, щоб святити його; шість днів працєю і виконуй [у них] усякі справи твої, а день сьомий — субота Господу, Богу твоєму: не роби в цей день ніякої справи ні ти, ні син твій, ні доч-ка твоя, ні раб твій, ні рабиня твоя, ні [віл твій, ні осел твій, ні всяка] худоба твоя, ні прибулець, який в оселях твоїх; бо за шість днів створив Господь небо і землю, море й усе, що в них, а на день сьомий спочив; тому благословив Господь день суботній і освятив його.» (Вих.20:8-11) Такий буквалістичний метод тлумачення Священного Писання може призводити до хибного і крайнього розуміння Біблії, як це і сталося з Мартіном Лютером який не визнавав геліоцентризм Коперника, так як буквально сприймав книгу Ісуса Навина і його слова де він наказував зупинитися сонцю і місяцю допоки вони не виграють битву «...стій, сонце, над Гаваоном, і місяць, над долиною Аїалонською!» (Єг. 10:12,13). Як стверджує Лютер Ісус Навин звелів зупинитися сонцю і місяцю, а не Землі, значить це сонце обертається навколо Землі, а не Земля навколо сонця [Вайнберг Стивен., 2015, с.95.]. Буквалістичний підхід тлумачення Святого Письма увійшов у протестантську доктрину як *Sola Scriptura*, і багато хто з протестантських пастирів довів цю доктрину до максимально крайнього буквалізму тлумачення. Наприклад Єлена Гулд Уайт (1827-1915pp.) [Уайт, Эллен, Куропаткина О. В.,2016. — С. 642.], яка є ідейний реформатор адвентизму і засновницею церква адвентистів сьомого дня, навіть не приймає модель буквального розуміння дня як тисячу років, так як це не відповідає четвертій заповіді. Для адвентистів сьомий день субота сильно шанується і по

сьогоднішній день незалежно наскільки б прогресивними представники їхньої течії не були б.

Один і з перших і найвідоміших сучасних молодоземельних креаціоністів являється американський науковець, інженер і доктор філософії гідротехніки Генрі Медісон Морріс. Автор сенсаційної книги «Біблійний потоп» яка була видана у 1961 році у співавторстві з Джоном Уїткомбом [Бондарчук Я., 2013р.,с. 39]. Ця праця стала світовим хітом, тому саме Морріса вважають засновником наукового, системного підходу у молодоземельному креаціонізмі хоч і до нього було багато представників Молодої Землі які вважали що біблійна модель і теорія еволюції не мають нічого спільного. Він перший хто почав активно висвітлювати біблійні події у світлі наукових відкриттів. Як і решта молодоземельних креаціоністів Морріс стоїть на позиції що слово «йом» - день, слід тлумачити як добу, і що світ створений Богом не раніше 10 тисяч років тому. В цій книзі «Біблійний потоп» Генрі Морріс, відстоює модель катастрофізма і заперечує уніформізм в геології. І Вселенський потоп який відбувся близьку 4 тисячі років тому свідчить про катастрофу не бачених масштабів, яка відіграє важливе місце в історії людства і стала причиною розколу літосферних плит, формування гір, каньонів і материків.

Після виходу цієї книги у Генрі Медісона Морріса виникло багато наступників у цій галузі, одні з найвідоміших серед них З. Шерер, К. Ховінд, К. Хем, Р. Юнкер й інші. Г. Моррісом було видано низка й інших праць, в 1981 році вийшла ще одна загально відома книга «Створення світу: науковий підхід» [Морис Г., 1993, 346с.] також досить відома праця Райнгарда Юнкера і Зигфріда Шерера в 1997 році під назвою «Історія походження та розвитку життя». Ці автори повністю заперечують ідею еволюції світу, як такої яка не співпадає із контекстом Біблії. Але наукова спільнота не сприймає всерйоз доказову базу їхніх аргументів, і вважають що їхні наукові факти повністю будуються на книгах Писання, а не на загально прийнятих фактах і багато томних джерелах. Не так просто спростувати те що має багато віковий науковий досвід. Теорія еволюції включає в себе безліч наукових концепцій, це ціла система яка має

величезну купу фактажу і доказової бази. Для створення хоча б альтернативної заміни концепція повинна пояснити науковим способом безліч тонкощів, деталей які взаємопов'язані між собою і включають у себе велику кількість наукового матеріалу, частина з яких повинна бути визнана світовими інститутами й академіями наук чи їх представниками. Як зазначає Морріс в своїй книзі про світотворення, не багатьом буде зрозумілий контекст книги, адже для того щоб зрозуміти якийсь зміст у його книзі варто мати основну базу знань рівня восьмого і дев'ятого класів і звісно бажання досліджувати питання науки походження життя світотворення в цілому. На території країн СРСР книги Генрі Морріса і подібні до нього праці були відхиленні академіками наук СРСР як книги які були науково спростованні [Бондарчук Я.В., 2013р., с. 39-40]. Вони не відповідають науковим фактам і загальноприйнятим нормам науковій літературі.

Зараз значна частина людей вважає науковий креаціонізм виключно протестантським явищем, і тому оцінюють його в цілому як явище абсолютно чуже православ'ю, але деякі інші молдоземельні православні схильні бачити в текстах протестантів-креаціоністів недоліки у вигляді богословської неповноти і деякі незначні догматичні відхилення. Деякі поширені теорії протестантів-креаціоністів, що описують історію Землі, містять значні догматичні спотворення, що змушує православного читача ставитися до теоретичних побудов цієї науково-богословської школи з неабиякою обережністю. На відміну від протестантів які керуються лише принципом *Sola Scriptura* і *Scripture by Scripture* коли спів ставляють факти з історичним описом Біблії, православні ж крім Священного Писання керуються і Переданням Святих Отців Церкви Христової. Тому православні співставляють наукові факти, історичний опис Біблії і вчення Церкви Христової. Тому деякі теорії чи гіпотези які стосуються доказової бази Творіння чи Розумного Задуму, православні не приймають в силу їх богословських чи догматичних неточностей.

Одним із прикладів неприйняття це є категоричний буквалізм стосовно шестидневу і подальший буквалізм подій книги Буття, що повністю переходить

в категорію раціоналізму і схоластики. Наприклад сприйняття "Днів" як 24 години з точністю до секунди чи сприйняття доби як обертання Землі навколо орбіти, вираховування за скільки часу Адам міг дати назву усім тваринам і так далі. Що відводить богословське значення на другий план.

Безумовно визнаючи адекватність підходу православних креаціоністів, слід зазначити, що в їх працях проблема біблійного датування досі залишається недостатньо освітленою [Буфеев К., прот., 2014р., с.438]. Доповненням до вже здійсненого було б відшукування в Св. Переданні Православ'я безпосередніх вказівок на вік Землі і Всесвіту. Тому православні креаціоністи мають додаткову аргументацію і джерельну базу на користь своєї позиції. Безпосереднє встановлення віку Землі і Всесвіту має важливі апологетичні наслідки.

Православні молодоземельники наводять ряд цитат з творів Св.Отцов, визнаних Православною Церквою, в яких найбільш ґрунтовно вказується вік Землі і Всесвіту:

Св. Іполит Римський (ск. в 235 р.) «Можливо хтось скаже: «Як ви доводите те, що Спаситель народився в 5500-му році?». Людино, вислухай просте пояснення. Оскільки давно при Мойсеї в пустелі були показані символи і зображення духовних таємниць, пов'язані зі скинією, що зображала це число, яке стало з появою повноти істини у Христі, то ти можеш осягнути те, що було зображено. «І зроблять вони ковчега з дерева ситим, довжина йому два лікті з половиною, і ширина йому півтора ліктя, і висота йому півтора ліктя; І обклади його чистим золотом зсередини та зовні покрій його; і зроби нагорі навколо нього золотий вінець.» (Вих.25, 10-11). Ці цифри складені разом складають п'ять з половиною ліктів, і показують п'ять з половиною тисяч років - то час в який з'явився від Діви Спаситель, коли він приніс в жертву світу Ковчег - своє власне тіло, обкладене чистим золотом - зсередини Словом, а з поза - Св. Духом, і таким чином істина відкривається і (таємниця) Ковчега стає явною» [Hippolytus of Rome: Commentary on Daniel.: www.chronicon.net кн.4, гл.24, 1-3].

Свт. Феофіл Антіохійський (III століття н.е.). «Від створення же світу весь час складається так: від створення світу до потопу минуло 2242 роки, від потопу до народження сина у Авраама, праотця нашого, 1036 років, від Ісаака, сина Авраама, до мандри народу, з Мойсеєм в пустелі - 660 років . Від смерті Мойсея, від прийняття начальства Ісусом Навином, до смерті Давида патріарха - 498 років. Від смерті Давида і царювання Соломона до переселення народу в землю вавилонську - 518 років, 6 місяців і 10 днів. Від царювання Аїра до смерті імператора Аврелія Вера 741 рік. Всіх же в сукупності років від створення світу 5695, з кількома місяцями і днями» [Свт. Феофіл, 2000р.: <http://pagez.ru/lsn/0119.php> кн.3, п.28].

Знову знаходимо датування віку світу, навіть більш конкретніше.

Блаженний Августин Іппонійський (353-430рр). «Згідно з Священним писанням від створення людини ми ще не нараховуємо і повних шести тисяч років» [Блаженный Августин Иппонийский.: http://azbyka.ru/?otechnik/Avrelij_Avgustin/o_grade=12_10 кн.12, гл.11]. Бл. Августин визнавав і календарний характер днів творіння: «І був вечір, і був ранок: день один. - У цьому випадку день називається не так, як називався він, коли говорилося: І назвав Бог світло день, а так, як, наприклад, ми говоримо: "30 днів складають місяць"; в цьому випадку в число днів ми включаємо і ночі, між тим вище день названий окремо від ночі. Отже, після того, як сказано вже про творення дня за допомогою світла, своєчасно було сказати і про те, що з'явився вечір і ранок, тобто один день; так що один день [вважається] від початку дня до початку [іншого] дня, тобто від ранку до ранку, ці дні, як я сказав, ми називаємо зі включенням ночей. Але яким чином з'явилися вечір і ранок? Хіба не створив Бог світло і не розділив світло від темряви у такому просторі часу, якому триває світла частина дня, тобто без включення ночі?» [Блаженный Августин Иппонийский., 1997.: <http://www.orthedu.ru/uchposob/sv-pisanie/1864-10.html> гл.7].

Тут Блаженний Августин хоч і деталізує, намагаючись дати оцінку дню творіння, і що собою являло це явище, але все одно це лишається джерелом

церкви і якщо співвіднести це його висловлювання і попереднє, робимо висновок про визнання бл. Августином віку Землі, що не перевищує 6000 років.

Блаженний Феофілакт Болгарський (XI ст.). У своєму тлумаченні на слова Апостола Іоанна Богослова: «Діти! Останнім часом. І як ви чули, що прийде антихрист, а тепер з'явилося багато антихристів, з цього ми пізнаємо що це останні часи» (І Іоан.2,18), він писав: «Якщо Господь прийшов в середині десяти тисячоліть (бо Його пришествя на землю було майже в 5500 році), то все йде за цим часом, і без будь-якого спору, може бути названим останнім. І як порядок тисячоліть у прихід Господній переступили за середину, то все подальше за цим часом годилося бути названо останнім. Істинність такого пояснення приймає і Іоанн Златоуст» [Бл. Феофілакт Болгарський., 1993р., с.249].

Може виникнути питання про те з якого моменту ведеться відлік часу бл. Феофілактом. Не згадуючи про загальноцерковні традиції вести рахунок від створення світу, прийнятої у часи бл. Феофілакта, звернемо увагу на те, що блаженний вказує нам буквально на 5500 рік. З буквального розуміння його слів впливає те, що він мав на увазі датування від створення світу. Оскільки слова Св. Отців, ми повинні розуміти, відповідно до загального правила розуміння святоотцівських текстів, які існують в Православ'ї - вони повинні розумітися відповідно лінгвістичної норми або, в разі вживання спеціальної термінології, відповідно до святоотцівських роз'яснень цієї термінології, слова бл. Феофілакта ми зобов'язані в цьому фрагменті розуміти буквально. І вік світу, згідно з бл. Феофілактом, таким чином в його розумінні час становив близько 6600 років. (Легко бачити що при іншому підході - тобто в тому випадку, якщо слова Св. Отців можуть позначати щось інше, відмінне від того, що вони означають відповідно до лінгвістичної нормою або відповідно до спеціальних розшифровок їх значення, зробленими самими Св. Отцями, ми змушені будемо розлучитися зі Св. Переданням Православ'я в тому вигляді, як воно існує на сьогодні. Якщо ми не можемо розуміти слова Св. Отців зазначеним чином, то необхідне певне додаткове джерело їх тлумачення, але

такий варіант заперечується вченням Церкви, яка голосами Отців III і IV Вселенського Соборів схвалила текст Послання до Несторію Свт. Кирила Олександрійського, свідчить: "І якщо тепер так багато збентежених, то як нам не вжити всього старання не тільки для виконання обов'язку - розсудливо припинити спокусу, але і запропонувати здорове слово тим, які шукають істини. Для цього найправильнішою нашою справою буде те, якщо ми, звернувшись до слів святих отців, постараємося взяти їх за головне керівництво, і, відчуваючи, по слову Писання, самих себе, аще в вірі цій, наші власні міркування будемо, скільки можна, вірніше міркувати з їх вірними і непорочними думками" [Деяння Вселенских Соборов. ,1910р., С.145].

Також крім книг і послань Святих Отців, Православна Церква має й інші вагомні джерела - це тексти Вселенських Соборів.

Незважаючи на те, що питання про вік Землі і Всесвіту на Вселенських Соборах спеціально не вирішувалося, в текстах їх Діян міститься принаймні одне невелике, але дуже важливе висловлювання з цього питання.

На Сьомому Вселенському Соборі, який вирішував, як усім відомо, питання про іконошанування, було розглянуто текст, написаний в спростування постанов лжесобора іконоборців, що має назву «Спростування підступно складеного натовпом християн-обвинувачів і лжеіменного визначення» [Діян.6]. У першому томі цього твору читаємо: «Христос Бог наш в п'ять тисяч п'ятсот першому році прийшов до людей» [Деяння Вселенских Соборов, 1900.,С.212]. Оскільки ніяких вказівок на момент початку відліку часу немає, ми повинні приймати значення цього висловлювання буквально - тобто як вказівку на дату пришествя Христа від початку, тобто від створення світу.

Текст «Спростування ...» був одностайно схвалений Отцями Собору [Деяння Вселенских Соборов,1900.,с.206] і проголошена Вселенською Церквою устами Отців VII Вселенського Собору.

Слід відзначити, що протягом всієї історії християнства то розвитку християнського догмату питання тривалості світотворення й скільки років пройшло до народження Господа Ісуса Христа від початку Буття і створення

світу, для святих Отців Церкви і взагалі для християнства відіграло важливу роль багато богословів Церкви висловлювалося з приводу цих питань. Наприклад Климент Олександрійський (150-215рр.) у своїх працях «Стромати» зазначав про те що «Творення Боже звершилося за шість днів, і людина була створена на шостий день...» [Климент Александрийский., 2003. С.75-76]. А Афанасій Великий (293-373рр.) писав що, «Все творіння, що бачимо, було створено за шість днів; у перший день було створено світло, яке назвав Бог день, у другий - створена твердь, у третій - Бог зібрав воедино води, і явив сушу, і створив на ній різні плоди, у четвертий - створив Сонце, Місяць і всі зірки, на п'ятий - створив тварин у морі і птахів у повітрі, на шостий - створив чотириногих, які живуть на землі, і нарешті людину» [Афанасий Великий., 1994., С. 287]. Але ніхто з богословів не говорив про двадцяти чотирьох годинну тривалість дня.

Протягом історії Церкви святими отцями робилися спроби уніфікувати дати творення світу, згідно з текстом Біблії. Як зазначає дослідник Олександр Рябцев серед раніх християн і іудеїв були різні теорії щодо часу і віку від створення Богом світу, так наприклад в середньому дата від шостого дня коли Господь завершив акт творення світу до Різдва Ісуса Христа могла становити від 3483 до 6984 років різниці. У Святих Отців і тогочасних богословів не було якоїсь єдиної думки стосовно дат і часу в біблійній хронології. Так наприклад Святий Феофан Антиохійський який жив у 2-му столітті, говорив що від створення світу до Різдва христового пройшло 5514 років, святий Ієронім живший в 4-му столітті значно применшив цю цифру - 3941 рік, а святий Августин Аврелій який жив кінець 4-го початок 5-го століття також як і св. Феофан вважав що від створення світу до Різдва пройшло 5 тисяч років, а точніше 5514 років. Проте як уже зазначалося в Церкві домінувала думка про 5500 років до Р.Х., яка була прийнятою на Вселенських соборах, і надавалися анафемі ті хто недотримався її. В Церкві завжди гостро стояло питання хронології, особливо якщо це стояло питання біблійної хронології, адже від цього залежало і богослів'я Церкви і християнський погляд і сприйняття і від

цього відштовхувалося і Передання Церкви. Патріарх Московський Іосиф (17 ст.) у своєму творі «Кормчій» пробує визначити точну дату народження Христа від створення Богом світу, де він зазначає в першому листі про «Вселенські та Помісні собори», ця дата була загально поширена на землях Русі й інших країнах про що свідчать літописи й хроніки. На основі цих дат склалися й богослужбові тексти, так наприклад у тридцять другій главі Великого уставу «Око церковне» [Бондарчук Я.,2013р.,с.38], говориться про розп'яття Ісуса Христа було в тридцятого березня 5533 року в 6-ій годині. Проте іншу календарну дату ми знаходимо у старообрядців - двадцять п'ятого березня за старим стилем написано: «Благовіщення Пресвятій Діві було в 5 499 р. від створення світу 25 березня, в суботу о п'ятій годині вечора» [Бондарчук Я.,2013р.,с.38].

Насправді час і дата 5500 роком від походження світу до Різдва Ісуса Христа, була досить непросто вичислена і розрахована, по суті це співставлення повного оберту Сонця яке триває двадцять вісім років з урахуванням тих самих чисел тижня, повного кола оберту Місяця яке становить дев'ятнадцять днів з урахуванням того що дні і тижні співпадають і звичайно індиктового циклу який триває п'ятнадцять років. За цими даними, якщо звісно прийняти одночасний старт усіх трьох вище названих параметрів, на початку створення світу, то можна, склавши всі три розрахунки, вирахувати будь який вік від початку світу до нашої ери.

До прийняття католицьким світом Григоріанського календаря в 1582 році, який проголосив 5508-ий рік новим часовим відрізок від створення світу до Різдва у християнському суспільстві було міцно закорінена думка про 5500-ий рік приходу Спасителя в цей світ. Тому немає нічого дивного що Константинопольський собор у 1583 році засудив Григоріанський календар. Однак він активно прижився серед населення тих чи інших країн, як і нова дата про Різдва Христове 5508 роком від створення світу. Так наприклад це яскраво простежується у книговидавництві тих часів. В Острозі наприклад видання книги Іоанна Золотоустого «Маргарит» відбулося у 7104 від початку створення

Богом світу і в 1595 році від Різдва Ісуса Христа, а видання книги Василя Великого відбулося в 7102 році від створення Богом світу і в 1594 році від народження Ісуса Христа. Пізніше Петро I ввів нове літочислення по всій Російській імперії [Бондарчук Я., 2013р., с.38]. Як ми бачимо християнська Церква довгий час датувала біблійну хронологію згідно моделі молодоземельного креаціонізму, поки у 19-20 столітті з відкриттям Дарвіном теорії еволюції, наукові факти змусили представників Церкви по іншому подивитися на біблійну хронологію.

Щодо більш сучасного богослів'я і представників Церкви то можна згадати покійного ієрея Даниїла Сисоєва який був ярим сторонником молодоземельного креаціонізму і активно вступав у дискусії представниками теологічної еволюції. Так наприклад у своїй праці «Хто як Бог?» він засуджує еволюціоністів за те що вони перекручують слова Іонна Золотоустого і Василя Великого, інтерпритуючи їх під свій манер. Наприклад, як він вказує, у цитаті святого Василя Великого «тому якщо назвеш його або днем або віком, все одно назвеш одне й те саме поняття» [Сисоєв Д., ієр., 2014.— С. 13], еволюціоністи трактують це речення як доказ того що слово "йом" може сприйматися періодом, у той час як священник Даниїл стверджує що в цій цитаті Василій Великий говорить про восьмий день який уже «внесого седмичного времени».[Сисоєв Д., ієр., 2014.— С. 12]. Даниїл Сисоїв наводить приклади цитуючи й інших богословів, апостолів, пророків й інших святителів і представників Церкви де вони, на думку Сисоєва, говорять про молодий створений Богом світ, про дні творіння у книзі Буття Мойсея як про двадцяти чотирьох годинну добу, і що акт творіння не міг тривати довгий відрізок часу. У своїй книзі «Хто як Бог? Або скільки тривав день творення» він говорить «...це досить очевидно що неможливо поєднати те що несумісне - Божественне одкровення і антихристову теорію еволюцію - та приходить до заключного висновку що Бог заснував світ приблизно 5500 році до народження Ісуса Христа - близько 7 500 років тому за шість звичайних днів» [Сисоєв Д., ієр., 2014.— С. 78]. Всі православні діячі які притримуються молодоземельного

напрямку так чи інакше, по при всі намагання точно визначити дату створення світу, на основі Писання і Передання, керуються загально прийнятою молодоземельною хронологією що світ був створений 6-10 тисяч років до н.е.

2.3. Прихильники старої Землі у православ'ї

Проте й інший табір сучасних православних богословів, філософів і науковців який приймає ідеї еволюції і вважає що теорія еволюції цілком природно співставляється із Біблією і творами святих отців Церкви. Так історично склалося що на відмінно від католиків де конфесійна специфіка характеризується рішенням папи і які довгий час брала активну участь у розвитку наукових і освітніх інститутів, і йшла нога в ногу з прогресом і глобалізмом зберігаючи свою культурну і богословську особливість і на відмінно від протестантів які вкорінили буквалізм тлумачення Біблії і принцип *Sola Scriptura* аж до того що це стало чуть їх не 11 заповіддю і головною догмою, православний світ зберігав свою консервативність, відчуженість від "історичних трендів" і багато питань які виникали в суспільстві зберігалися і накопичувалися і продовжують накопичуватися до наступного Вселенського Собору. Тому цілком природно що в православ'ї утворилися два різних табори які відстоюють як і богословські так і наукові і філософські переконання, зберігаючи свою конфесійну цілісність, при цьому критикуючи один одного.

Представників табору теологічного еволюціонізму в православ'ї стверджують що буквалістський підхід тлумачення шестидневу Мойсея, святими Отцями Церкви є цілком виправданим, адже в період їхнього існування, ще не було сформовано наукового підходу, ні наукових емпіричних чи теоретичних методів, у суспільній думці на той час ніхто не піддавав сумніву буквальному розумінню книги Буття, тому богослів'я у ті часи було спрямоване дати відповіді іншим викликам у християнській догматиці, у спростування вчень гностиків й інших еретичних вчень. Апологетика яка б спиралася на раціональний підхід починає розвиватися значно пізніше. Також

слід зазначити що Церква у часи ересів і різноманітних гностичних вчень дуже обережно ставилася до індивідуальних інтерпретацій Біблії. Святі Отці старалися самі не впадати в оману й інших не вести у питаннях тих чи інших складних місць Біблії, тому лише обдаровані богослови і отці які мали досвід, а то й дар від Бога тлумачити Святе Писання часто забороняли іншим тлумачити Святе Письмо на свій розсуд, так наприклад Василій Великий, який один з перших написав тлумачення на шестиднев Мойсея у своїй праці «Бесіди на Шестоднев» прямо говорить про людей які по своєму розуміють те чи інше місце у Писанні. «Дехто сприймає написане не у сенсі загальноприйнятому, дехто воду називає не водою а іншою якоюсь незрозумілою речовиною, і рослин і риб тлумачать на свій розсуд. Однак я, якщо і чую про траву, під цим словом траву і розумію, чи рослин, чи рибу, чи звірів. Як їх називають так це і сприймаю. Не цураюсь бо благої звістки Писання.» [Василій Великий. 1900р., Шестоднев, гл.4С. 157-158]. Тому багато хто з наступників отців Церкви при написанні своїх тлумачень на шість днів Творіння, спиралися на "Шестиднев" Василя Великого, наприклад такі отці як єпископ Северіан Геєвальський, єкзарх Іоан Болгарський, Георг Пісида та й інші. Однак крім буквального тлумачення на шість днів, християнська Церква знає і інші приклади тлумачення. Так наприклад Іоан Золотоуст у своєму трактуванні книги Буття говорить що метафоричне розуміння «дня, ранку і вечору» також має місце у тлумаченні Біблії. «Для чого написано, і був ранок і був вечір, для того щоб людина розуміла що це все не з'явилося враз, миттєво, а сказано, що був ранок і був вечір, щоб ти знав, що не миттєво все з'явилося, а що був початок, середина і кінець цього періоду» [Бондарчук Я., 2013р. с.51]. Багато сучасних богословів еволюціоністів роблять акцент на цих рядках, щоб пояснити що час в очах Божих це завжди категорія теперішнього, що для Господа не існує минулого чи майбутнього це все для Нього динаміка і категорія вічного буття. Адже він є причиною часу як такого, тривалості днів, місяців, років, усе йому підвладне як і вічність і все що поза часом, все це є від Господа. Багато богословів і світих отців зокрема і Іоанн Дамаскін пишуть про сьомий день як

той що триває до сих пір, і аж до другого пришествя Господа Ісуса Христа, що як і Воскресіння і Страшний Суд є образ і самим восьмим днем - вічним днем [Серафим Слобідський, 2008р. С.75.]. На підставі цього креаційні еволюціоністи стверджують що неможна сприймати шість днів творіння буквально як обертання Землі за двадцять чотири годин, адже сьомий день не є днем в прямому розуміння цього слова, у богослів'ї Церкви і в твердженнях святих отців, тому кожний день творення також повинен сприйматися як довгий проміжок часу.

Сприйняття Церквою буквального розуміння шестидневу поступово змінюється у 19 столітті. Так наприклад архімандрит Макарій Булгаков у своїй праці в 1857 році про православне догматичне богослів'я говорить що «під поняттям шість днів творення світу Мойсей так їх і сприймає як звичайні дні» [Макарий (Булгаков) 1857р.,С. 420.]. Пізніше виходять й інші публікації отців православної Церкви й інших представників православ'я де вони стверджують що насправді теорія еволюції із своїм науковим фактажем не суперечить Біблії і догмам Церкви, а навпаки доповнює і пояснює біблійні історичні події і акт Творення світу Богом.

Як уже раніше зазначалося у своїй праці «Наука і релігія: історія і сучасність» американський дослідник теології Ієн Барбур так само як і британський філософ Уайтхед стверджує що насправді еволюційна модель походження світу із своїми мільярдами років з філософсько-аналітичної точки зору обмежує консервативне, традиційне сприйняття Бога як всемогутнього Творця [Барбур И.Г., 2001р.С.367.]. Однак більш сучасні і обізнані теологи як католики так і православні стверджують що староземельна модель креаціонізму ніяк не заперечує всемогутність Бога. Адже в цьому і полягає Його всемогутність, Він міг створити світ як і миттєво так і творити протягом мільярдів років, це все рівнозначне один одному, і не применшують Його всемогутньої сили, адже акт творення завжди свідчить про надприродну дію Бога, мова лише йде про часове сприйняття цього світу. Весь світ на думку теологів еволюціоністів повинен існувати в часі бути динамічним, то і акт

творення повинен був відбуватися у часі динамічно, протягом шести періодів «йомів» [Барбур И.Г. 2001р. С.367]. Цікаву також думку висловив дияк. Андрій Кураєв у своїй книзі «Православ'я і еволюція», де він наводить велику різницю між православними язичниками і протестантами, що на відмінно від язичників православним не треба обожнювати чи навпаки демонізувати матерію як таку, адже Бог не є злитий з природою і матерією. І на відмінно від протестантів які відкидають роль тварного світу у співавторстві з Господом, адже Господь-Бог всемогутній і для промислительної дії може використовувати й матерію. Темп і швидкість акту творіння не впливає на сприйняття Бога-Творця, тим більше на Його волю, теорія еволюції не здатна применшити роль Бога і Розумний Його Задум використовуючи лише закони природи, ран чи пізно вони зустрінуться з питанням ролі трансцендентного Творця, яку ніяк не можна применшувати, як це роблять протестанти і язичники чи взагалі відкидати як це роблять атеїсти. «Нам важливо тільки пам'ятати, що ніщо не заважало, не обмежувало творчої дії. Все відбувалося з волі Творця. А полягала ця воля у тому, щоб створити світ миттєво, чи за шість днів, чи за шість тисяч років, чи за мільярди віків, ми не знаємо» [Бондарчук Я., 2013р. с.46].

На думку телеологістів у Священному Писанні насправді немає вказівок на швидкий акт творення Господом світу. Фраза «І сказав Бог і стало так» ще не свідчить що це відбулося моментально. Вони зазначають що лінгвісти які досліджували слово «йом» стверджують, що це слово може означати "день" лише в тому випадку якщо вживається з числівником. Також як зауважив священник телеологіст Серафим Слобідський [Серафим Слобідський, 2008р. С.75-76], що згідно з Законом Божим ніхто не знає скільки тривали дні у Господа, і що собою вони являли, адже дні не могли бути моментами тривалістю двадцять чотири години по тій простій причині що планети Землі на початку створення в перший день не існувало фізично, тому сприйняття дня як обертання Землі навколо своєї осі за двадцять чотири години не є правильним і суперечить Біблії і логіці.

Багато теологів і філософів як світських так і церковних наголошують на тому що текст в Біблії допускає різні варіанти тлумачення цих рядків у книзі Буття. Як ми вже розбирали вище, допустимо слово «день» можна тлумачити як період, таким чином розширивши біблійні хронологічні рамки. Наприклад дослідник і біблеїст А. Хайярд відзначає що Священному Писанні є як мінімум три способи тлумачення слово «йом» і всі ці три значення можна застосувати до перекладу і тлумачення книги Буття Мойсея, допустимо візьмемо речення «.. І назвав Бог світло "днем", а темряву "ніччю"» (Бут. 1:5) в цьому випадку можна тлумачити слово «день» як світловий тривалість дня приблизно дванадцять годин [Бондарчук Я., 2013р. с.54]. Далше в Біблії ми читаємо «І був вечір, і був ранок: день перший» (Бут. 1:5), тут слово день може означати добу тривалістю в двадцять чотири години. Далше в Писанні ми бачимо речення «Ось походження неба і землі, при створенні їх, у той час, коли Господь Бог створив землю і небо» (Бут. 2:4), а ось тут слово «день» можна тлумачити як період.

В питаннях християнської філософії і богослів'я загалом, абсолютно буквализький підхід який застосовують до тлумачення Святого Письма, не здатний принести повністю задовільного результату. Тому пізніше в колі сучасних богословів зароджується більш здоровий і тверезий погляд на тлумачення Святого Писання, який називається конкордизм, що з латини перекладається як згода, узгодження. «Яскраві представники цієї течії є прот. Олександр Глаголев, митрополит Іоан Вендланд, дослідник Петро Іванов, богослов із Сербії Лазар Мілин, професор Микола Фіолетов й інші богослови.» [Бондарчук Я., 2013р.,с. 54]. Конкордисти мають помірковані і розумні погляди, і переконані, що не слід стикати наукові візії й християнські не розібравшись при тому, що в цьому виступає фактом у науці, а що припущення, на скільки те чи інше твердження є теорією, чи гіпотезою, а що просто ідеєю, недоведеним твердженням. Цей підхід, дає змогу більш критично ставитися до наукових тверджень і не вести богослів'я на поступки у науці, але й не слід впадати й у іншу крайність, відкидати цілком обґрунтовані наукові факти, в будь-якому

випадку слід розуміти що погодження з науковою теорією і спроба вгодити науковій теорії це різні поняття.

РОЗДІЛ III ВСЕСВІТ ЯК ТВОРІННЯ БОЖЕ І ДОКАЗОВА БАЗА СУЧАСНОЇ НАУКИ

3.1. Перший день творіння.

Староземельна модель

Говорячи про всесвіт, як творіння Боже потрібно дослідити як дані сучасної науки можуть співставлятися з Біблією і чи співставляються взагалі?

Кілька років тому у Ватикані відбулася міжнародна конференція вчених астрономів і космологів, як віруючих, так і невіруючих. Папа Римський Іоанн-Павло II звернувся з привітанням до гостей. Папа знав, що вчені віруючі і невіруючі допускають і підтримують наукове уявлення про так званому «великий вибух»: всесвіту, виникає і еволюціонує внаслідок вибуху з «першоатома»; проте тлумачать вони це уявлення по-різному. Папа заявив, що «з точки зору нашої християнської віри», вчені можуть і повинні вивчати все, що знаходиться по цей бік «великого вибуху»; то, що за його межами, науковому розгляду недоступно, «відноситься до області творіння Божого». Іншими словами, пояснити «вибух», його причину намагається не власне наука, а той чи інший погляд, та чи інша ідеологія, оскільки, строго дотримуючись наукової методології, тут нічого не дізнаєшся. У гіршому випадку це буде «наукова фантастика», але таке пояснення може виявитися і богословською відповіддю на відповідні питання.

Багато хто підтримали з представників Церкви підтримали ідею Великий Вибух адже він нібито руйнує догматику матеріалістів, показує їхню неспроможність дати відповідь на питання що було до Великого Вибуху, таким чином підкреслюючи в цьому важливу роль Бога-Творця. Тим більше для багатьох креаціоністів Старої Землі ця теорія гармонійно поєднувалася із шестидневом. Вони вважають що теорія Великого Вибуху яка появилася 70-роках ХХст. і чудово поєдналася з попередньою теорією Гарячого всесвіту, яку

у свій час припустив відомий радянський математик і фізик астроном Г.А. Гамовим.

За визначенням фізика В.Ю. Тихоплава: «В основі Універсуму, який включає світ Вищої реальності і світ матеріальної дійсності, є зовнішнє щодо нього деяке всеохопне Первоначало - трансцендентний, трансїрраціональний, неосяжний, надособистісний Бог, доступний через одкровення тільки містичному знанню..», «первосвідомість» або «понадсвідомість», яка здатна усвідомити «Абсолютне ніщо» і не піддається аналітичному опису». [цит. за : Бондарчук Я., 2013р.,с. 73] Тихоплав поділяє реальність на різні рівні, тому на його думку другий рівень відповідає світу духовному, коли Господь створив ангелів і архангелів все небесне воїнство, невидимий, духовний світ, наділивши їх волею і свідомістю, тобто психічними енергіями розуму. Цей світ ніколи не змінюється не закінчується а є постійним і вічним. Далі згідно В.Ю. Тихоплава з'являється матеріальний світ, із часом та простором і рухом у часопросторовому вакуумі, де з'являється і починається розвиватися еволюція, появляється життя і смерть. Матеріальну реальність він розділяє на п'ять рівнів: перший фізичний простір - вакуум енергій, другий рівень поява гравітаційних і магнітних полів, третій матеріальний рівень - поява газів, четвертий рівень поява рідких речовин, і шостий остатній матеріалістичний рівень реальності - поява живих створінь. Саме такими моделями Тихоплав уявляв собі процес створення світу Богом, як і описується Біблії.

Згідно із теорією Великого Вибуху новий всесвіт який щойно утворився перебував у стані космологічної сингулярності виник 13,7 мільярдів років тому. Найбільш ранній момент всесвіту, називається планківською епохою названою на честь Макса Планка (1858-1947рр.) німецького астрофізика. Він розпочався в 10^{43} секунди після моменту коли відбувся самий Великий Вибух. На той час температура всесвіту дорівнювала тоді 1032 градусів, а щільність 1093 г/куб. см. Тоді ні матерії ні її взаємодії між собою не існувало. Як зазначає дослідник Ієна Барбура: «Великий Вибух не був вибухом матерії у перед-існуючій пустоті, а розширенням самого простору» [Бондарчук Я., 2013р.,с. 75].

Господь-Бог у момент планківської епохи й електрослабкої епохи почав створення матерії зі створення самого простору та матерії, а точніше енергії що зародилася в ньому. Дослідник Генрі Морріс вказує на те що згідно із законами ентропії, термодинаміки Всесвіт не здатний зародитися сам. Адже енергія не з'являється з нічого тим більше матеріальні структури. Хоч припустимо точка існувала, але вона не здатна утворити закони фізики, адже вона сама залежна від тих законів фізики. Тому потрібен трансцендентний Творець який поза цим матеріальним світом. Адже самі по собі ці процеси не відбуваються [Морріс Г.:<https://www.you-books.com/book/G-Morris/Sotvorenje-mira-nauchnyj-podhod>].

Багато хто з науковців процес виходу із сингулярності називає початком створення світу, Розумним Творцем який і запустив процес творіння про який нам говорить Священне Писання: «... Перед тим, як народились гори, Ти утворив землю і всесвіт, і від віку до віку Ти - Бог» (Пс. 88:3), «Віки утворені словом Божим, так що з невидимого виникло видиме» (Євр. 11:3).

Більшість сучасних богословів визнали теорію Великого Вибуху і застосували її для укріплення Біблійних ідей творення. Нарешті за всі ці часи конфлікту між релігією і наукою у них появилася спільна концепція яка поєднує ідею про початок матерії і ідею Розумного Творця, адже початок повинен мати свою причину, всі знають що ні енергія, ні матерія не здатні появилися самі по собі, отже повинен бути Творець. Вдало поєднував дані із Біблійним одкровенням про виникнення світу, астрофізик американського походження Роберт Ястроу який у своїй праці «Бог і астрономія» писав «Для вченого, який жив вірою у силу розуму, історія закінчувалася, як поганий сон. Він подолав гори незнання і вже наближався до найвищого піка, та коли піднявся на останню скелю, його вітала група богословів, що знаходились тут уже протягом століть» [Бондарчук Я., 2013р.,с. 75].

Загалом в теорії еволюції, а саме в концепції космогенеза, крім класичної моделі Великого Вибуху є й інші теорії які базуються на філософській ідеї про безкінченність і вічність всесвіту. Серед них дві найвідоміші це гіпотеза про осцилюючого всесвіту де йдеться про циклічність всесвіту, його розширення і

звуження, повернення назад до сингулярної точки, існують багато доказів того що швидкість розширення всесвіту після вибуху уповільнюється і в подальшому може відбуватися протилежний процес. Друга гіпотеза говорить про стаціонарний всесвіт, тобто існуючий всесвіт існував таким який і є завжди. Однак в науці і в академічних кругах найбільш поширеною і загальноприйнятою залишається теорія про Великий Вибух, яку теїстичні еволюціоністи гармонійно поєднують із Біблією й вбачають в цій теорії беззаперечний доказ акту творення світу Богом. Цікаво що є й такі що вважають що Господь міг творити безліч всесвітів таким самим способом, однак це все лише припущення, які не мають ґрунтовної основи.

Багато хто з матеріалістів критикував креаціонський еволюціонізм через Біблійну основу інтерпретації наукових даних. Так наприклад атеїсти раніше християнам закидали аргументи, що мовляв як міг бути ранок і вечір якщо в перший день творення світу, ще не було ні Сонця, ні місяця, ні зірок, які з'являються лише четвертого дня, про який взагалі день і ніч могла йти мова. Однак пізніше з розвитком науки, вияснилося що світло не належить на пряму небесним світилам, адже світло це ніщо інше як потік фотонів у електромагнітному випроміненні, яскравим прикладом такого електромагнітного потоку є північне сяйво, яке випромінює світло енергії фотонів. Лише згодом на четвертий день Господом були створені світила небесні. Тобто створення небесного тіла для випромінення світла, у той час як в перший день світло являло собою лише потік енергії фотонів. Очевидно що світила замінили цей потік світлової енергії у вигляді фотонів, які за своїми фізичними властивостями здатні згасати. Отже як ми бачимо у Святому Писанні існування ранків і вечорів до четвертого дня цілком аргументоване припущення яке має наукову основу. Цікаво що слова «вечір» (євр. «єрев») та «ранок» (євр. «вонер») на івриті також позначають ніч як змішання, а ранок як порядок, що несе також символічний контекст Біблійної гомілетики.

Отож що ми маємо. Згідно з Писанням, в перший день, Господь-Бог творить світло у всесвіті ще до створення світил небесних Сонця, Місяця й

зорів. Також Біблія вказує на те що й сам Господь був причиною світла, його джерелом. Божественна природа Господа стала заміною небесних світил, до їх появи на четвертий день. Священне Писання не раз називало Його життєдайним світлом, або як чисте засліплююче світло. І в майбутньому віці говорить Біблія що люди що з Богом не матимуть потреби в Сонці, адже Христос буде їм Сонцем істинним (Пс. 103:2; Езд. 1:27,28; Дан. 7:9,10; 1Тим. 6:16; Откр. 21:23). «І ночі не буде там, і не будуть мати потреби ні в світильнику, ні в сонячному світлі; тому що Господь Бог освітлює їх» (Откр. 22: 5).

Тепер візьмемо науковий фактаж теорії Великого Вибуху, що в Біблії описується як перший день творіння. Після планківської епохи коли утворилися фундаментальні закони були об'єднані в єдиний фундаментальний закон, про який детально може розповісти квантова теорія гравітації, настав етап баріогенезу, або епоха великих об'єднань коли почав утворюватися фундаментальний закон ядерного синтезу, з падінням температури з'являються й елементарні частини у всесвіті таких як протонів і позитронів які пізніше об'єдналися з нейтронами і утворили перше ядро гелію, це початок еволюції елементів, почали з'являтися ізотопи. Слід підкреслити тонку грань антропного принципу в цьому процесі і Розумний Божий Задум, так наприклад маса нейтрона була в три рази більша за масу протона то не відбувся нуклеосинтез відповідно не було б і еволюції складних елементів і взагалі складних елементів як таких. Таким чином у всесвіті почали утворюватися гелій що складав двадцять п'ять відсотків всього ядерного матеріалу у всесвіті, решта сімдесят п'ять відсотків матеріалу була необроблена і пізніше стала атомами водню. Цей еквівалент у всесвіті зберігся і досі. Лише такий правильний еквівалент двадцять п'ять відсотків гелію і сімдесят п'ять відсотків водню свідчить про правильний антропний розрахунок Великого Вибуху, адже якщо в момент перших хвилин Всесвіту у стадії баріогенезу еквівалент ядерної взаємодії відрізнявся, а точніше якби був слабшим у всесвіті був би заповнений воднем, а

якби ядерний синтез була сильнішим існував лише б гелій [Пол Д., 2011. С. 145]. При таких розкладах існування зірок і планет було б неможливим.

Отже як ми бачимо при створення світу повинні були бути тонкі розумні розрахунки, які й призвели все існування з небуття в буття. Така тонка грань свідчить про Розумного Творця. Згідно з еволюційним сценарієм, перший день як період тривав приблизно один мільярд років приблизно з 13,7-12,7 мільярди років до нашої ери. Фізики називають ще етапом «гарячого всесвіту» [Бондарчук Я., 2013р.,с.72-83с]. В цей період було створено час і простір, світло - електромагнітне випромінювання, були створені елементарні частини: протони, позитрони, нейтрони, електрони, кварки, глюони, бозони Гікса або як їх ще називають частинкам Бога, були утворені гази. Згідно Писання в цей день були створені матеріальни світ й світ ангельський, духовний світ - небо.

Критика молодоземельних креаціоністів і Антропний принцип.

Космологія - це наука про всесвіт (космос). Ми, люди, належимо - в просторі і в часі - до дуже малої частини дуже великого всесвіту. Ми не можемо подорожувати по всесвіту, вивчаючи його розміри і форму; Ми не зможемо ввійти і переміщатися в часі в минуле або в майбутнє, спостерігаючи її зміни. Все, що нам залишається, - це спостерігати всесвіт в телескопи і намагатися пояснити, звідки він узявся і яким чином став таким, яким він є, - а потім порівнювати ці гіпотези і пробувати їх перевірити.

Сучасні наукові знання про початок всесвіту, як ніколи раніше, близькі до картини творення світу описаної в Біблії. Відповідно до загальної теорії відносності (ЗТВ) Ейнштейна простір-час виникли з сингулярної точки після Великого Вибуху - «Біг Бенга» (big bang - англ.). Від моменту «Біг Бенга» і до теперішнього часу пройшло близько 10 000 млн. Років.

Відзначимо перший дуже важливий момент, унікальний науково обгрунтований факт, безпосередньо впливає з розрахунків: рівно 10 000 млн. років потрібно, щоб з первинних елементарних частинок, що виникли з

Великого Вибуху, сформувалися зірки, галактики, Сонце і Земля, неорганічний і органічно світ на Землі, виникли птахи, тварини і людина.

Ще більш вражаючим є те, що з усіх варіантів улаштування всесвіту після Великого Вибуху здійснився саме той, який ми спостерігаємо. Чому Бог вибрав масу електрона саме такою якою вона є, а не інший, навіть вельми близькою? Адже досить її змінити тільки на 0,1% (1 MeV) і часу для утворення зірок просто не вистачить [Никитин В.А. 1997р., С. 26], а не буде зірок -не буде і Землі, не буде життя, і не буде людини.

Стівен Хокінг, експерт по великому вибуху і космічній інфляції, продовжив діалог з антропному принципу в серії робіт і книг. У своїй книзі «Коротка історія часів», він підкреслює, що існує цілий ряд явищ і констант астрофізики, що підтверджують антропний принцип, і задається питанням: «Чому Всесвіт почався з такого критичного рівня розширення, що моделі варіюються від таких, в яких всесвіт стискається, до таких, де він продовжує розширюватися, і навіть зараз, через десять тисяч мільйонів років, він розширюється з практично критичною швидкістю?» [Хокинг С. 2001р.,с.2].

Цей факт і ряд аналогічно з неминучістю приводять нас до висновку: Всесвіт і людина у Всесвіті створені саме такими, якими вони є і не можуть допускати ніяких відхилень. Відповідно до теорії (ЗТВ) після «Біг Бенга» Всесвіт почав розширюватися зі швидкістю близькою до критичної, яка розділила моделі з повторним, стисненням і моделі з вічним розширенням. "Стівен Хокінг підрахував, що, якби через секунду після великого вибуху швидкість розширення виявилася б хоч на $1/1000000000000000000$ (в знаменнику одиниця з 17-ю нулями), то Всесвіт почав би стискатися і сучасного стану ніколи б не досягнув. І не було б відповідно і людини. У зв'язку з цим С. Хокінг сформулював свій знаменитий антропний принцип: «ми бачимо всесвіт так, як ми його бачимо, тому, що ми існуємо» [Хокинг С. 2001р.,с.2].

Антропний принцип дає нам відповідь на питання: "Чому Всесвіт саме такий, яким ми його бачимо?" Умова достатності наведеного визначення дає таку відповідь: якби Всесвіт був інший, то нас би там не було.

Відкриття Хокінга кардинально змінює епохальні світоглядні уявлення про "центризм" в космології. Еволюція птоlemeївської і галлілеєвської картини світу виглядає наступним чином:

- Птолемей: геоцентризм (Земля - центр Всесвіту);
- Галлілей: Геліоцентризм (Сонце - центр Всесвіту);
- Хокінг: антропоцентризм (Людина - центр Всесвіту).

Думка про те, що всесвіт антропоцентричний, безпосередньо пов'язує науку з Біблією, де людина описана як найкраще творіння Бога. Антропний принцип в богослів'ї є не що інше, як прояв Божого Промислу на Землі. Антропний принцип стверджує також і те, що ніде крім Землі життя немає - вона центр Всесвіту.

Відзначимо ще одну обставину - теорія Хокінга є діалектичний виток наших уявлень про космос: від геліоцентризма - ми знову повертаємося до геоцентризму, але вже не фізичному, а теологічному.

Повернемося тепер до великого вибуху. На початку, в точці Великого Вибуху всесвіт мав нескінченно велику щільність (сингулярність). У цій точці всі закони сучасної фізики невірні. Саме простір-час виникли в момент великого вибуху. До цього моменту, до «Великого Вибуху» не було ні простору, ні часу. При формулюванні антропного принципу ми вже відзначали факт унікальності нашого всесвіту. Це означає також те, що ймовірність існування нашого всесвіту мізерно мала. П. Девіс в зв'язку з цим назвав його «випадковим всесвітом» [Davis P.: Dent / NX: Harper & Raw, 1981].

Слідство антропного принципу (слабкий антропний принцип) - пояснює те, що великий вибух стався саме 10 тис. млн. років назад: приблизно стільки потрібно часу розумним істотам для свого розвитку [Хокинг С. 2001р.,с. 174.].

У своїй знаменитій книзі С.Хокинг, сам не будучи віруючим, приходять до приголомшуючого висновку: «Чому початок всесвіту має бути саме таким

важко пояснити, це можна назвати діянням Бога, якому дуже захотілося створити таких істот, як ми» [Хокинг С. 2001р., с. 178].

Наука послідовно і переконливо малює всю історію Всесвіту після великого вибуху.

Схема приблизно така. У момент великого вибуху розміри Всесвіту були рівні нулю, а температура нескінченно висока. Через кілька секунд після «Біг Бенга» температура стає близько 10 тис. млн. градусів, а саму структуру всесвіту складають вже її первозданні «цеглинки»: фотони, електрони, нейтрино, їх античастинки, а також протони і нейтрони. Через 100 сек. температура падає до 1 млн. градусів, протони і нейтрони уповільнюють свій біг і об'єднуються один з одним утворюючи важкий водень, потім ядра гелію і ін. більш важкі елементи.

Через кілька годин почали утворюватися атоми, потім газові утворення - майбутні галактики. У деяких областях починаються реакції ядерного синтезу, ці стани утворюють відносно стабільні об'єкти -зірки. Потім з деякої кількості важких елементів, що відірвалися від зірок утворюються планети - в тому числі Земля. І, нарешті, виникає життя - рослинний і тваринний світ, а також людина.

Ці гази нібито почали розширюватися радіально на всі боки всесвіту, поки не розсіялися настільки, що з'явився дуже низький вакуум і низька температура. Ні кисню, ні азоту, ні фосфору, ні вуглецю, ані міді, ні заліза, ні нікелю, ні урану, ні будь якого іншого елемента не існувало. Всесвіт, по суті, складалася лише з водню. Потім, якимось чином, молекули газу, що летять з неймовірною швидкістю в різні боки всесвіту, почали стикатися один з одним в різних місцях під дією гравітаційного тяжіння. Молекули всередині простору діаметром близько шести миль стикалися і утворювали зірки, сотні мільярдів зірок якимось чином об'єдналися і утворили у всесвіті 100 млрд. галактик, а наша власна сонячна система сформувалася приблизно 5 млрд. років назад з хмари пилу і газу, які склалися з залишків вибуху існуючих раніше зірок. Креаціоністи зазначають що немає жодної задовільної теорії, яка пояснювала б весь цей сценарій, але космологи твердо наполягають на тому, що всі ці

дивовижні події, в кінці кінців, дочекаються своїх надійних пояснень. Але зла доля спіткала саму велику з усіх теорій - теорію Великого вибуху.

Таку еволюційну схему після звершення акту великого вибуху пропонує нам сучасна наука. Однак наука не дає нам відповіді на питання, що ж було до великого вибуху, - тоді, коли ще не було ні простору, ні часу. Про Всесвіту до великого вибуху у нас з точки зору науки немає і не може бути ніяких даних. На таке питання дає відповідь тільки Біблія і її вчення про виникнення світу. Єпископ Василь Родзянко пише: «за межами цього «ніщо», за межами вибуху - ніяких даних немає, повна невідомість, де ніколи не вдасться побувати ніякому науковому приладу, куди не ввійде жоден учений світу, про яку ніхто нічого не впізнає. Тут і вступає Божественне Одкровення, Біблія; з різних сторін «ніщо» зустрічається з Одкровенням і людською наукою «світу цього». І тут немає конфлікту, суперечок, неможливих за своєю суттю: сперечатися нема про що; наука нічого не знає, віра ж звернена у поза межне» [Єпископ Василь (Родзянко).., 1996р., С.62].

О. Василя Родзянка, слідом за святими отцями підкреслює: відлік часу і простору - та й взагалі виникнення цих понять - починається після первородного гріха Адама і Єви. Скуштувавши плід з дерева життя, предки стали смертними. Раптово їх позачасове існування в Раю закінчується, вони пізнають сором, вони пізнають добро та зло. Адам обирає диявольську систему світу - світ летить в прірву, систему «іншого» світу, де править вже князь «світу цього». «Супроводжував такий вибір шок був настільки нищівним, що в одну мить перебудував всесвіт. Опинившись у владі диявольського небуття, що паразитує на Божим творінні моторошного «ніщо», вона з «ніщо» стала розлітатися на всі боки, дотримуючись принципу відштовхування, - полетіла в диявольську безодню» [Єпископ Василь (Родзянко).., 1996р., С. 66]. Зауважимо - сказане в цій фразі в точності відповідає картині розльоту частинок всесвіту відразу після Великого вибуху, намальовану С. Хокінг зовсім вже не з богословських позицій, а з чисто наукових.

Критика Великого Вибуху і червоного зміщення.

Коли атоми знаходяться в збудженому стані, їх електрони вискакують на більш високі енергетичні рівні і, повертаючись в основне положення, випромінюють світло певної частоти. За структурою і будовою ліній спектра можна визначити, атомом якого саме елемента породжує світло. Однак, коли астрономи спостерігають ті ж спектральні лінії світла віддалених зірок, вони бачать, що вони зміщуються в червону сторону спектра - то є частота кожної спектральної лінії яка нижче частоти тієї ж лінії, що спостерігається на Землі. Вважається, що це червоний зсув (червоний - самий низькочастотний колір видимого спектру) викликано тим, що зірка віддаляється від Землі. Даний ефект, який називається ефектом Доплера, можна уподібнити зниження чутної частоти звуку від автомобіля з сиреною, на великій швидкості, що віддаляється від спостерігача. Чим червоне світло галактики, тим, нібито, далі вона від Землі і тим швидше віддаляється від неї. За цією теорією, всі об'єкти, розташування за межами нашої Сонячної системи, віддаляються від нас, і чим далі розташований об'єкт, тим швидше він рухається. Так виникає картина Всесвіту, в якій всі тіла «розбігаються» один від одного, немов після гігантського вибуху [Кологривов В. Н., 2012р., с.25-26]. Якщо «відмотати» цю картину, як на кіноплівці, на 15 мільярдів років тому, то виявиться, що вся матерія Всесвіту мала бути сконцентрована в одній маленькій грудочці. Далі, в залежності від початкової швидкості, з якої цей Всесвіт розірвався на частини, він повинен або продовжувати розширюватися до нескінченності, або поступово сповільнити процес розширення і зупинитися. В останньому випадку в дію вступають сили гравітації, які знову «стягнуть» об'єкти в єдине ціле - і такий цикл може повторюватися до нескінченності.

Вважалося, що спостережуване у всесвіті фонове мікрохвильове випромінювання на 2,8 градусів за Цельсієм вище температури абсолютного нуля і є не що інше, як залишкова енергія цього передбачуваного вибуху. Подібний наслідок вибуху надгарячого, надщільного космічного яйця було

досліджено ще в 1940-і роки, відкриття же фонового випромінювання відбулося в середині шістдесятих.

Отже, і червоний зсув, і фонове мікрохвильове випромінювання, схоже, говорять на користь теорії Великого Вибуху, що породив всесвіт. Однак ця модель походження світу не влаштувала вчених.

Вчені не можуть бути впевнені, що причиною червоного зміщення є саме ефект Доплера, викликаний розширенням Всесвіту. Ось що, наприклад, було написано в журналі «New Scientist» за листопад 1989 року: «Незвичайні ефекти розсіювання світла можуть викликати значні зсуви в довжинах світлових хвиль оптичного діапазону віддалених галактик і квазарів. Таким чином може створюватися видимість розширення Всесвіту, яке, на думку астрономів, викликає червоне зміщення світла віддалених об'єктів» [Astrophysics and Space Science.,1987 р, с.397]. Креаціоністу, чиє уявлення про Всесвіт лежить в межах шести тисяч років Біблійної історії, має бути дуже цікаво дізнатися про теорію російського вченого В.С.Троїцького з Радіофізичного науково-дослідного інституту в Нижньому Новгороді. Він припустив[Astrophysics and Space Science.,1987 р, с.389-411], що червоне зміщення - результат зменшення швидкості світла. Вчений вважає, що Всесвіт насправді стискається. Троїцький приходять до висновку, що зменшення швидкості світла дозволяє пояснити два явища, які ставлять вчених у глухий кут. По-перше, в далеких галактиках іноді спостерігаються об'єкти, що рухаються по відношенню один до одного зі швидкістю, що у багато разів перевищує нинішню швидкість світла. Це можливо лише в тому випадку, якщо ми спостерігали галактику такою, якою вона була при більш високій швидкості світла. По друге, зменшенням швидкості світла можна пояснити той феномен, що, за спостереженнями, фонове випромінювання - 2.8 К - незмінне у всьому Всесвіті. У своїй роботі Троїцький пише, що, якщо його висновки вірні, то Всесвіт набагато молодший, ніж прийнято вважати.

Ще одна причина, по якій вчених не задовольняє гіпотеза Великого Вибуху - це те, що в якому напрямку люди б не вимірювали б фонове

випромінювання, воно завжди зберігає своє значення. У 1989 році астрономи відкрили «стіну» груп галактик, що простирається над Північню від горизонту до горизонту. Ця «Велика Стіна», що досягає в довжину і п'ять тисяч мільярдів мільярдів кілометрів, - найбільше утворення у Всесвіті. Інша частина Всесвіту - гігантський порожній простір. Вчені стверджують що теорія безсила пояснити, яким чином ця нерівномірність, могла виникнути в результаті великого вибуху - тим більше, що ця нерівномірність повинна відбитися в аналогічній анізотропії фонового випромінювання. Як повідомляв в квітні 1990 року журнал «New Scientist», «... багато визнаних теорії формування галактик розсиплюються на порох, якщо накопичені дані і надалі будуть підтверджувати незмінність фонового випромінювання. Галактики могли конденсуватися з речовини вибуху тільки в тому випадку, якщо воно було сконцентрованим ... теорію Великого Вибуху очікують великі неприємності» [М. Д. Геллер и Д. П. Хакра // 1990р.].

3 січня 1991 року в науковому журналі «Nature» з'явився звіт про роботу групи вчених, які розмітили карту частини Всесвіту (ближні 450 мільйонів світлових років). На карті виявилися і величезні порожні простори, і мережі сузір'їв, і суперскупчення галактик. Однак дослідження фонового випромінювання з використанням супутника НАСА «Cosmic Background Explorer» показує, що це випромінювання рівномірне і постійне у всіх напрямках. Воно просто не може бути відлунням передбачуваного Великого Вибуху. Один з дослідників, доктор Уїлл Сондерз (Saunders) з Оксфордського університету, сказав: «Зараз ми вперше за останні десять років залишилися без якої б то не було прийнятною теорії, що пояснює космологію в цілому» [Е.Г.Лернер.,1990р.,с.38-43]. Гіпотеза «Холодної Темної Матерії» не пояснює існування галактичних суперскупчень. Тому молодоземельні креаціоністи і стверджують що теорія Великого Вибуху перетворюється на припущення і не більше.

Далі, говорять вони що як спостерігається на практиці вибухи несуть з собою руйнування і хаос. Описаний вченими Великий Вибух повинен був стати

руйнівною подією неймовірних масштабів. Однак ми бачимо Всесвіт з її впорядкованими спіральними галактиками, а від порядку в нашій Сонячній системі просто дух захоплює. Порядок в Сонячній системі такий, що ми можемо запускати космічні станції, розрахувавши їх орбіти. У всьому Всесвіті спостерігаються порядок і корисна енергія.

Вік Всесвіту прийнято відраховувати з того моменту, коли він, нібито, розширився від розмірів передбачуваного «космічного яйця» до нинішніх масштабів. Коли вперше була постульована теорія Великого Вибуху, вона не здобула позицію вчених (на тлі тодішньої гіпотези стабільного стану), тому що по ній Всесвіт виявлявся «молодшим», ніж - як було прийнято вважати - період потрібний для еволюції життя на Землі. Тепер, коли теорія Великого Вибуху відкинута, журнал «New Scientist» в березні 1991 року припустив, що червоне зміщення абсолютно не пов'язано з відстанню - і питання про вік Всесвіту знову стало об'єктом найпильнішої уваги. Наука тільки виграє від таких поправок до теорій, і всю її історію висвітлюють відкинуті ідеї. Як зазначає Девід Роузвер [Дэвид Роузвир.: <http://www.creationism.org/crimea/pdf/creatscience.pdf>] прихильники теорії еволюції визначають вік Всесвіту періодом, який, на їхню думку, необхідний для еволюційного розвитку живого світу. Вони автоматично виключають саму ідею Створення космосу близько шести тисяч років тому всемогутнім, всезнаючим Богом.

3.2. Другий день творіння.

Староземельна модель.

Як написано у Писанні, Господь на другий день створив твердь посеред води, еволюціоністи це місце в Біблії тлумачать як створення видимого космосу, видимого неба. «І сказав Бог: нехай буде твердь посеред води, і нехай відділяє вона воду від води. [І стало так.] І створив Бог твердь, і відокремив воду, що під твердю, від води, що над твердю. І стало так. І назвав Бог твердь небом.» (Бут. 1: 6-8). Сучасні науковці й теологи еволюціоністи пояснюють це

місце з книги Буття як створення небесних світил у всесвіті, тобто створення видимого космосу. «Твердь по серед води» - слід розуміти, що скоріше за все водою називається суміш речовин в космосі водню і гелію з яких почали формуватися складні елементи й тверді тіла, тобто зірки, планети, туманності й галактики. У період ієрархічної епохи коли молекули водню й гелію почали формувати структури у всесвіті завдяки силі гравітації і внутрішнього тяжіння цих елементів. В цей час всесвіт, який ми бачимо зараз, почав утворювати свою форму. Матерія почала формуватися і з'єднуватися в структури різних форм і розмірів - зірки, планети, планетарні системи, галактики, галактичні скупчення, розділені міжгалактичними перемичками, що містять всього лише кілька галактик. Молекули водню й гелію почали щільно стискатися і утворювати ядра зірок що в свою чергу почали відділяти велику кількість енергії як ядерної так і магнітної, кінцевий їх результат приводив до наднового вибуху що породжував газозво-пилеві туманності насичені важкими елементами, або з елементами з більшою масовою часткою, а потужний вибух суперзірки у неправильних пропорціях вибуху міг призвести до утворення чорної діри, яка в свою чергу завдяки величезній силі магнітного гравітаційного поля утворила галактики, інші зірки створювали сонячні системи.

Події другого дня творіння в книзі Буття Мойсея описують, як зазначають теологи еволюціоністи, період який відбувався приблизно мільярдний рік після початку Вибуху. У цей період Господь утворює із суміші гелію і водню газозво- скупчення зоряного пилу, як мільярдами розкидає по всьому всесвіту і еволюційним шляхом утворює туманності з яких потім почне формувати планети, зорі, системи, галактики і так далі. Так як в Святому Писанні у другий день творіння мова йде про "воду" то теологи еволюціоністи говорять про "воду" як про метафору під якою слід розуміти безформні скупчення газозво- утворень зоряного пилу. А під небесною твердиною слід розуміти матеріальний видимий простір газозво-пилевого скупчення зірок який утворюється під сталими "твердими", або як ще науковці говорять, фундаментальними законами

фізики, а саме закону гравітаційного тяжіння всесвіту, Господь зробив ці закони незмінними тому щоб підкреслити цю незмінність пророк Мойсей називає це твердю, і саме завдяки цим законам по при всю хаотичність космосу і всесвіту в цілому, в ньому існує закономірність, невидимий лад який свідчить про упорядкування Розумним Творцем все діє гармонійно усе знаходиться на своїх місцях і рухається згідно з Господнім планом. Як стверджують теологи воду над твердю слід розуміти без формі туманності газових скупчення пилу зірок, а воду під твердю це вже стосується планети Земля, яка тільки почала формуватися.

Є безліч наукових гіпотез і теорій які підтверджують акт творіння другого дня як і описано в Писанні. Одна з найпоширеніших з них є небулярна гіпотеза. Так наприклад видатний французький математик, фізик і астроном П'єр Симон Лаплас (1749-1827pp) запропонував небулярну гіпотезу в своїй праці «Система світу» [Laplace, P.S.: www.archive.org/details/systemworld00laplgoog, accessed], про те що Сонце і сонячна система утворилися з круговороту екосмічної газопильової суміші. Небулярна гіпотеза отримала «загальне прийняття» на початку 1800-х роках [Brush, S.G.,1983,p.3]. у середині дев'ятнадцятого століття даної теорії довелося пережити важкі часи, оскільки була дискредитована різними фізиками, так що небулярная гіпотеза виявилася в забутті практично на ціле століття, до 1940-х років. За цей час еволюціоністи пропонували і інші теорії походження Сонячної системи, проте всі вони з часом були відкинуті [Abhyankar, K.D.,1998, pp.339-448]. Небулярна гіпотеза була заново відроджена через провал всіх інших теорій.

Майже через ціле століття безплідних пошуків і прагнень замінити чимось небулярну гіпотезу, німецький фізик Фон Вайсзахер (1912-2007pp) [Abhyankar, K.D.,1998,p.343] запропонував ряд рівнянь для небулярної гіпотези, згідно з якими, імовірно, Сонячна система сформувалася відповідно до закону Боде [Gamow, G.,1953, pp.285-286]. Починаючи з 1940-х років, вважалося, що завдяки роботам Вайсзахера небулярна гіпотеза стала прийнятною з наукової точки зору. І, як це було у випадку з теорією акреції, небулярна гіпотеза згодом

все більше ускладнювалася, оскільки простіші її варіанти не витримували критики. В даний момент небулярна гіпотеза складається з наступних стадій: (1) стадія акреції; (2) стадія утворення планетезималей; (3) стадія планетарного ядра (планетарного ембріона); (4) стадія планетарної міграції [Chambers, J.E., 2004, 244-249]. Стадія планетарної міграції необхідна, оскільки, відповідно до теорії, коли формувалися ядра планет, вони перебували не в тому місці, щоб утворювати одну планетарну систему, а значить, потрібно було змусити їх «мігрувати» до необхідного місця розташування.

Згідно з небулярною гіпотезою під силою гравітації і тяжіння скупчень зоряних часточок, туманність сонячної системи почала стиснення і зменшення при цьому формуючи структуру майбутньої зірки й планет. Газові скупчення почали швидко обертатися утворюючи і посилюючи власну силу тяжіння і гравітацію. Центральна туманність зірки була більшою за розміром і при своєму стисненні збільшувала обертання і власної сили тяжіння яка у свою чергу впливала на формування планет в системі. Ті об'єкти які знаходилися біля центру круговороту газів оберталися швидше при дії гравітації, відповідно ті об'єкти які знаходилися на краю круговороту, оберталися повільніше і формувалися значно повільніше. Пізніше хаотичний газовий круговорот почав формувати кільця, які утворювалися навколо центру, таким чином така закономірність утворила нашарування з декілька осьових кілець на орбітах яких і формувалися планети. Через різницю у щільності і силі тяжіння у кожній кільцевій орбіті утворювалась своєрідна планета, яка характерно відрізнялася від інших. Кожна газова куля мала свій еквівалент щільності відповідно і своє гравітаційне поле, що допомогло здобути газовій кулі, потрібний розмір, потрібний вміст хімічних елементів і потрібну взаємодію між іншими тілами. У четвертій день в книзі Буття описується вже завершена фаза утворення планет яка закінчилася через мільярд років після становлення і протягом мільярд років охолодження були сформовані тверді тіла - планети і їх супутники, а в центрі системи планет було сформоване Сонце найбільший об'єкт у системі який до сих пір не охолонув.

Звісно як ми вже зазначали, що зараз теорія П'єра-Симона Лапласа в науці дещо вдосконалена і розвинена. З'явилися дещо інші данні, нові гіпотези, нові факти. Також варто наприклад згадати російського дослідника астрофізика В.Г. Фесенка (1889-1972рр.), який стверджував що саме з волокон туманності газів і космічного пилу з'явилися зірки й тверді планети. Цю гіпотезу розвинув радянський математик і астроном О.Ю. Шмідт який стверджував що завдяки охолодженні і певній температурі скупчень газово-пилових об'єктів утворюються зірки, Сонце і сонячна система і планети які є холодними твердими тілами у всесвіті. Як стверджує О.Ю. Шмідт, [Бондарчук Я., 2013р.,с.83-86] рух круговороту скупчень газу і пилу відбувався спочатку в одному напрямку, навколо центру сонячної системи. Пізніше завдяки магнітній силі скупчень газу почали формуватися газо-пилові об'єкти - кулі, які поступово збільшувалися, почали утворюватися орбіти на яких відбувалося стабільне формування цих куль. Згодом вони росли і вистигали і в результаті сформувалися в планети. У центрі орбіт сонячної системи утворилися два газових гіганта Юпітер і Сатурн які були величезними газовими планетами і мали найбільше супутників, газові об'єкти які формувалися даліше від центра сонячної системи такі як Уран, Нептун і Плутон який не є планетою, були досить менші за розмірами від центральних планет Юпітера і Сатурна. Газове скупчення планет які були ближчі до Сонця, такі як Марс, Земля, Венера і Меркурій, за своїми розмірами також було набагато менше за газових гігантів, через те що Сонце нагрівало об'єкти і гази водню які по своїй структурі є найбільш легкими просто на всього випаровувалися. Відстань до Сонця повпливала на вміст легких часточок газу в планетарних об'єктах. Вміст водню також залежав від атмосферного газового шару цих протопланет. Чим щільніша атмосфера тим сонячній радіації було складніше нагріти їх внутрішню структуру. Відповідно водень у цій структурі охолоджувався, змінював свою структуру і ставав твердішим. Тому виходячи з цієї гіпотези в структурі протопланет які утворювалися дещо ближче до Сонця вміст водню складав значно малу частку, на відмінно від газових планет що утворилися у значно

дальній відстані від центру сонячної системи. Це повпливало на щільність і вагу планет. Структура речовин газових планет починаючи з Юпітера закінчуючи Нептуном легша за структуру ближніх до сонця планет.

Цікаво те що всі розуміли що утворення планет з туманного скупчень газу і пилу відбувалося досить довго проте вперше хто зумів у науковому співтоваристві приблизно оцінити і підрахувати цей процес утворення планет є радянський дослідник О.Ю. Шмідт. За його підрахунками процес утворення Землі із часточок газу і пилу становив приблизно 6-7 мільярдів років [Пол Д., 2011р., С. 145.]. Тому науковці і креаційні еволюціоністи стверджують що другий день створення Богом світу згідно з книги Буття становив приблизно 6,7 мільярд років, а його хронологічні межі 12,7-6 мільярдів років до н.е.

Критика молодоземельних креаціоністів.

Протягом останніх двохсот років вважається, що Сонце, планети і їх супутники утворилися з спільної хмари газу і пилу або так званої «сонячної небули». Небесні тіла, імовірно, сформувалися, коли частинки газу і пилу об'єднувалися між собою в ході процесу, який називається акреції, утворюючи протопланети і планетезимали. Теорія акреції є однією зі складових небулярної гіпотези утворення Сонячної системи. Однак як стверджують молодоземельні креаціоністи в ході експериментів не було доведено, що акреція дійсно має місце. Бог створив небесні тіла Своїм Словом (Псалом 32: 6), а не в результаті будь-яких процесів, що підкоряються науковим законам, - будь то швидких або повільних.

В середині дев'ятнадцятого століття даної теорії довелося пережити важкі часи, оскільки була дискредитована фізиком Джеймсом Клерком Максвеллом (1831-1879pp). Максвелл описав небулярну гіпотезу, змалювавши приблизні процеси формування кілець Сатурна. «Він продемонстрував, що тенденція до конгломерації в один супутник, як передбачається небулярною гіпотезою, повинна була мати справу з серйозною протидією у вигляді динамічних чинників, задіяних в обертанні частинок навколо центрального масивного тіла»

[Brush, S.G.,1983,pp.20-22]. Таким чином, уламки порід в кільцях Сатурна ніколи б не змогли злитися в один супутник, оскільки сили розпаду перевершували сили тяжіння. А то, що характерно для кілець Сатурна, має бути характерно і для всієї Сонячної системи в цілому. Сонце, планети і їх супутники ніколи не змогли б утворитися з концентрованого газу і пилу, оскільки сили розпаду занадто сильні. Максвелл добре знав, що йому вдалося зруйнувати авторитет небулярної гіпотези [Brush, S.G.,1983,p.77]. Описуючи кільця Сатурна, він писав: «Ми повинні брати до уваги варіації в формі і будові певних частин кільця, а також його рух в цілому, і ми не можемо бути впевнені в тому, що ці варіації будуть накопичуватися, поки дане кільце повністю не втратить свою початкову форму і не розпадеться на один або більше супутників, що обертаються навколо Сатурна. Фактично, саме такий результат передбачався однією з провідних доктрин «небулярної теорії» формування планетарних систем» [Maxwell, J.C.,1859,p.8]. Той факт, що кільця Сатурна не могли об'єднуватися і утворювати нові супутники, був дуже важливий, оскільки, щоб проілюструвати свою небулярну гіпотезу, Лаплас використовував як приклад саме кільця Сатурна.

Дослідник планет Вільям К. Хартманн зазначив, що «згідно з очевидним фактам, прилеглі частинки каменю, що циркулюють на сонячній орбіті, що зіштовхуються на невеликих швидкостях, просто повинні були відштовхуватися один від одного, не з'єднуючись; якби вони стикалися на високій швидкості, то, скоріше, руйнували б один одного, а не з'єднувалися в одне ціле ... Автори Керідж і Веддер у 1972 році провели експеримент, при якому частинки силікату стикалися один з одним на швидкості від 1.5 до 9.5 км за секунду (звичайна швидкість, при якій на сьогоднішній день частинки стикаються в поясі астероїда), щоб перевірити, чи буде відбуватися їх злипання або споювання. Вони не виявили жодного такого випадку; частинки руйнувалися» [Hartmann, W.K.,1993,p.193].

Щоб уникнути руйнування під час зіткнень, дослідники Керідж і Веддер запропонували гіпотетичний підхід з більш низькими швидкостями [Kerridge,

J.F.,1972, p.161]. Швидкість стала змінним параметром, який, імовірно, повинен був забезпечити умови, необхідні для акреції. Грінберг і його колеги провели комп'ютерне моделювання при більш низьких швидкостях і прийшли до висновку про те, що при таких гіпотетичних умовах акреція можлива. Однак таке «підтвердження» висунення в якості доказу - це лише припущення, яке саме по собі потребує доведення.

Дослідник Блум також підкреслював, що існування умов, які дозволяли акреції відбуватися, всього лише передбачається, а не є доведеним фактом: «Теоретичні міркування та припущення про утворення твердих тіл на ранній стадії існування Сонячної системи багато в чому залежать від декількох припущень, вірність яких може бути доведена лише експериментально. Серед процесів, які були визначені емпірично, а також на підставі експериментів з моделювання на багаторічних скупченнях пилу була названа низька швидкість зіткнення одиничних частинок пилу і їх скупчень» [Blum, J.,1995,p.39]. Однак, за словами Блума, ці необхідні умови - низька швидкість і скупчення - ще ні разу не спостерігалися в лабораторних умовах. До подібних висновків дійшов і вчений на прізвище Ермітаж: «Для того щоб попарні зіткнення спрацьовували досить швидко, об'єкти метрового розміру при зіткненні повинні злипатися, а не руйнуватися. Однак цього під час лабораторних експериментів не відбувалося» [Armitage, P.:www.scholarpedia.org/article/]. Таким чином, за допомогою експериментів не вдалося продемонструвати, що в результаті простих зіткнень частинки можуть злипатися і перетворюватися в більш великі тіла за умов, які, як вважалося, існували на ранній стадії розвитку Сонячної системи.

Прийнято вважати, що диск акреції є ділянкою утворення планет. Однак спостереження свідчать про те, що ця матерія є продуктом розпадом зірки, а не продуктом процесу акреції.

Дослідники Голдрайх і Уорд виступили з гучним твердженням: «Не дивлячись на те, що ми відкинули злипання частинок пилу, як умову що не обов'язкова для планетарної акреції, однак існує й інша, більш вагома причина,

щоб відмовитися від цієї теорії. Вона полягає в тому, що навіть якщо частинки пилу при зіткненні в минулому дійсно злипалися, зростання твердих тіл внаслідок таких процесів було би набагато більш повільним, ніж при гравітаційної нестабільності» [Goldreich, P., and Ward, W.R.,1973,p.160]. Іншими словами, навіть якщо б частинки що зіштовхуються могли злипатися, процес їх росту до розмірів планетезималей був би надзвичайно повільним, і на це пішло б значно більше часу, ніж мільйони років, які їм приписуються. За оцінками автора на прізвисьце Слашер, на формування однієї космічної крупки в процесі зіткнень було б потрібно 30 гігароків (10^9 років) - в десять разів більше віку Сонячної небули [Slusher, H.S., 1980, р. 18.]. За оцінками дослідника Харвіта, для формування частки розмірів в 10^{-5} см треба було б 3 гігароків [Harwit, M., 1982, р. 394.]. Таким чином, більш сучасні варіанти теорії акреції покладаються не тільки на зіткнення, але і на інші фактори.

При розмірах часток понад одного метра виникають такі проблеми, які не вдається вирішити навіть за допомогою теоретичного моделювання: «При розмірах тіла понад одного метра при приєднанні до небулярної турбулентності більш вірогідні процеси руйнування. Моделі глобальної агрегації демонструють, що в турбулентному небулі крихітні частинки змітають занадто швидко, щоб підтвердити комп'ютерні теорії.» [Dominik, C. ,2009]. Навіть комп'ютерні моделі, покликані довести теорію акреції, свідчать про те, що тіла понад 1 метра швидше повинні руйнуватися, ніж рости. Автор Домінік і група його колег припустили: «Можливо, в небулі існувала якась тривала фаза, під час якої компоненти малих частинок зберігалися при зіткненнях, викликаних турбулентністю, що заважає зростанню тіл до розмірів планетезималей - до тих пір, поки умови, з якихось причин, не стали більш сприятливими» [Dominik, C. ,2009]. Існування цієї «тривалої фази» не було доведено ні емпірично, ні в процесі теоретичного моделювання. Жоден з цих методів не підтримує теорію про те, що акреція була можлива.

Однак пил і космічні осколки наповнюють весь простір Сонячної системи, галактики Чумацький шлях і всесвіту. У галактиці Чумацький шлях

космічні осколки є міжзоряним середовищем, між галактиками вони представляють собою міжгалактичне середовище. Теоретики, що підтримують теорію акреції, раніше вважали, що в результаті початкового формування пилу утворилося міжзоряне і міжгалактичне середовище [Zirin H., 1952; p. 20.]. Коли в 1940-х роках була запропонована теорії великого вибуху, теоретики припустили, що практично всі елементи спочатку з'явилися в результаті великого вибуху, а не в складі зірок. Ці атоми, мабуть, виростили до розмірів частинок космічного пилу - міжзоряного і міжгалактичного середовища. Таким чином, міжзоряне і міжгалактичне середовище є первинним продуктом. Автор на прізвище Цернуші писав: «Щоб пояснити походження часток космічного пилу, ми виходимо з припущення про те, що вони сформувалися на ранніх етапах розширення Всесвіту» [Cernuschi, F., 1947; p. 241.].

Як зазначають молодоземельні креаціоністи теорія великого вибуху не пояснювала існування більшості ізотопів, тому вченим довелося вдатися до зірок, як до їх джерела. Той факт, що теорія великого вибуху може пояснити тільки утворення найлегших елементів [Henry, J., 2006; pp. 66-67], в поєднанні з тим, що теорія акреції не пояснює утворення частинок космічного пилу, означає, що міжзоряне і міжгалактичне середовище не може розглядатися в якості «залишків» від первісного космосу. На сьогоднішній день міжзоряне і міжгалактичне середовище розглядаються як продукт нестабільності зірок. Думка про те, що міжзоряне і міжгалактична середовища утворилися не в результаті акреції, а в результаті зоряної нестабільності, похитнуло теорію акреції. Однак, незважаючи на те, що міжзоряне і міжгалактичне середовище перестали розглядатися, як докази теорії акреції і самої небулярної гіпотези, вони як і раніше мають своїх прихильників.

Креаціоністи стверджують що якби небулярна гіпотеза була реальною, астрономи повинні були б спостерігати процеси утворення зірок з космічних залишків, що стискаються всередину, як, імовірно, це відбувалося з Сонцем. Але ніхто ще не може однозначно стверджувати, що бачив, як матерія потрапляє на утворюючу зірку, що мало б відбуватися, якби зірки дійсно

утворювалися і сьогодні [Peterson, I., 1990; p. 409.]. У зв'язку з цим вчені прийшли до висновку про те, що «Гігантські молекулярні хмари не стискаються динамічно і фактично володіють дуже низькою ефективністю з точки зору утворення зірок» [Shu, F., 1993; p. 20.]. Таким чином, не слід очікувати, що гігантські молекулярні хмари стискаються і утворюють зірки, всупереч повсюдно поширеному переконанню про те, що саме так і відбувається. Гравітаційне стиснення не може відбуватися в розсіяній і розрідженій хмарі газу, і при цьому утворювати зірку, воно просто не володіє достатньою для цього щільністю. «Єдина умова, при якій холодна міжзоряна хмара могло б стискуватися від розмірів небули до розмірів зірки - це якби вона була досить щільною, щоб гравітаційне тяжіння її часток відносно одна одній було досить сильним для того, щоб вона почала стискатися» [Hartmann, W.K., 1993, p. 93]. Таким чином, теоретики визнають, що гігантська молекулярна хмара не може почати скорочуватися саме по собі. У цьому процесі повинні брати участь якісь зовнішні сили, які надають молекулярній хмарі достатню щільність для того, щоб ініціювати стиснення.

Небулярная гіпотеза припускає, що вплив цих сил забезпечує якесь фізичне тіло, наприклад, інші хмари, котрі перебувають в процесі стиснення, або нестабільні зірки, що посилають в навколишній космос ударні хвилі. Таким чином, дана теорія припускає наявність вже стиснених хмар або вже зірок що сформувалися, однак саме утворення цих тіл дана теорія намагалася пояснити спочатку. Як кажуть теоретики, «процес утворення зірок може бути спровокований або ініційований якимось зовнішнім механізмом, що не входить до складу даного скупчення. Як механізми, що дають початок для утворення зірок часто наводяться як приклад поштовху хвиль, які виходять від супернових нестабільних зірок, або зіткнення між хмарами» [McKee C.F., 1993; p. 361.]. Інакше кажучи, «для цієї загальної моделі потрібно якийсь зовнішній механізм, що провокує стиснення хмари: вибух супернової, ударної хвилі із спірального рукава галактики, зіткнення хмар або зоряні вітри. Чому хмари не починають стискатися самі по собі до сих пір залишається «великою загадкою»» [Edelson,

Е., 1979; р. 12.]. Ще один теоретик Хернднер написав: «З початку 1960-х років у всіх цифрових моделях дозорного стиснення, температури ініціювання термоядерної реакції не досягаються за допомогою одного тільки злиття матерії; передбачається наявність раптового спалаху, викликаного якоїсь додатковою ударною хвилі» [Hernden, J.M., 1998; р. 456.]. Згідно з небулярною гіпотезою, виходить, що для утворення однієї зірки необхідна інша зірка. Небулярна гіпотеза не пояснює, як зірки сформувалися спочатку.

Складається враження, що гігантські газові молекулярні хмари зовсім не утворюють нові зірки, а, скоріше, є залишками, що утворилися при розпаді існуючих зірок. І такі процеси відбуваються не рідко. «Класичні нові нестабільні зірки час від часу приносять у міжзоряний простір матеріал, який утворюється в процесі вибухового нуклеосинтеза» [Gehrz, R.D., 1993; р. 75]. Так само, спостерігаються процеси руйнування зірок, але не процеси їх утворення. Саме тому «ніхто поки що не знає, як саме народжуються такі зірки, як сонце; нам набагато зрозуміліша смерть зірок» [Edelson, E., 1979; р. 12.]. Тому креаціоністи Молодої Землі стверджують що замість того, щоб уявляти процеси утворення зірки і планети, ґрунтуючись на тому, що небулярна гіпотеза достовірна, слід дотримуватися світогляду про те, що все життя зірки являє собою процес старіння і те, що прийнято називати еволюцією зірки, правильніше було б назвати розпадом, деградацією або дегенерацією. За їх твердженням теорія акреції і небулярна гіпотеза вимагають наявності таких особливих умов, які повинні були забезпечити закони природи наприклад, штучно занижена швидкість зіткнення для злипання частинок. За рамками наукових дискусій такі неможливі умови називаються чудесами, звідси виходить що походження небесних тіл було надприродною подією і потребують Розумного Творця про що і йдеться в Біблії.

Біблійний світогляд полягає в тому, що все творіння було створено в упорядкованому стані, і з тих пір поступово деградувало (Римлян 8: 20-22). З іншого боку, теорія акреції і небулярна гіпотеза стверджують, що Сонячна система утворилася з хаосу і поступово еволюціонувала до складнішого стану.

Однак вчені все більше спостерігають повсякденну реальність що свідчить про зворотне. У реальному житті все речі спонтанно ламаються, деградують і руйнуються - так проявляється в дії другий закон термодинаміки. Таким чином, як зазначають молодоземельники, теорії акреції і небулярній гіпотезі не просто бракує емпіричних наукових доказів - вони йдуть врозріз з біблійним одкровенням і з життєвим досвідом.

3.3. Третій і Четвертий день творіння.

Третій день творіння. Староземельна модель.

Згідно з Біблії на третій день була створена планета Земля із суходолом на якому Господь створив життя. «І сказав Бог: нехай збереться вода, що під небом, в одне місце, і нехай з'явиться суша. І стало так. [І зібралася вода під небом у свої місця, і з'явилася суша.] І назвав Бог сушу землею, а зібрання вод назвав морями. І побачив Бог, що це добре.» (Бут. 1:9-10). Теологи еволюціоністи пояснюють це місце Писання як те, що у день третій Бог почав далі формувати із газо-пилового космічного об'єкта нашу планету Земля. На якій було єдиний світовий океан - вода і земля суходіл, або як ще названо в Біблії - твердь. Сучасні теологи і богослови тлумачать ці рядки Писання, що третій день треба сприймати як утворення двох видів речовин твердої - земна твердь, і рідкої чи газоподібної - вода. Звичайно що на початку формування планети Землі ще не було води, а гаряча порода була як розпечена магма місцями застигнула і затверділа, утворюючи пагорби і гірські вершини, а то і ущелини і величезні кратери, місцями магма була ще гаряча. У низовині, ямах і впадинах пізніше почала утворюватися вода, а згодом були цілі моря і океани. Перше формування твердих літосферних плит в земній корі датують 4,53 мільярда років. Це час коли з в'язкої речовини був утворений твердий шар землі. Так званий період аркхея. Наша планета Земля кардинально відрізнялася від сучасного вигляду. Був час коли океан майже повністю покривав Землю, пізніше був сформований єдиний суперконтинент Пангея, який пізніше утворив

північний материк Лавразію і південний материк Годвану. І лише в період пліоцену Земля стала виглядати як у наш період.

Ще одна гіпотеза говорить що тверда кора земної кулі утворилася завдяки зіткненню з величезним небесним тілом, а точніше з планетою Теєю, яка була в розмір з Марс 4,5 мільярди років тому. Завдяки цьому зіткненню був утворений Місяць, від уламків Тейї які лишилися в космосі. Утворення Місяця сприяло появі життя, Місяць викликав припливи, що сприяли очищенню і аерації морів, і стабілізувала вісь обертання Землі. Досить довго на Землі утворювалася тверда кора, спочатку Земля нагадувала космічне жила, але згодом літосфера Землі застигла і затверділа, температура на поверхні значно упала, проте під корою вона сягала 1,5 тисяч до 3 тисяч градусів по цельсію. Це були свого роду природні плавильні, відбувалася фільтрація речовин. Тяжкі метали опускалися в глиб формуючи ядро Землі і формуючи магнітне поле Землі яке напряду залежало від циркуляції металів в земній корі. Легкі ж речовини навпаки піднімалися на поверхню наповнюючи землю корисними мінералами. Ці процеси деколи відбувалися досить нестабільно швидкий рух літосферних плит призводив до вивержень магми, в період архаїки, це було досить часте явище. Разом з виверженням на поверхню виходили і залишки урану і радію, розпад яких ввійшов в основу радіоізотопних датувань.

Саме за радіоізотопним аналізом розпаду урану і радію датують вік Землі, а точніше вік міцної земної кори що затверділа приблизно у 4,53 мільярди років тому. Різний вік шарів землі залежить від їх періоду напіврозпаду, тобто за цей період розпаду урану в гелій можна і співставивши їх пропорції можна визначити коли утворився той чи інший шар землі.

У період аркхею коли Земля вже була більш менш сформована, світ нагадував темний похмурий простір оточений скелястими породами. Життя у цьому первісному бульйоні не було. Лише згодом приблизно 3,9 мільярда років тому появляються перші форми життя, бактерії - дрібні мікроорганізми. Еволюціоністи-атеїсти відкидають ідею створення Богом життя на Землі, і вважають що жива клітина цілком могла сама сформуватися шляхом складних

хімічних реакцій. І що життя на Землі не є чимось особливим, на їх думку це просто особливі хімічні властивості які від неживої матерії відрізняються лише темпами розвитку і властивістю хіміко-мутаційних дій природи. В їх уяві це природа постаралася щоб не живі форми почали робити те що не є природнім для них, а саме почали самі рухатися, почали розмножуватися, впорядковуватися, споживати мінерали й таке інше. На сьогоднішній час наука не здатна пояснити яким чином відбувається зародження життя з неживої матерії, навіть шляхом складних хімічних реакцій, наука не здатна пояснити як в організмі могла з'явитися інформація. Навіть здавалось би така проста і дріб'язкова клітина, насправді являється цілою системою яка нагадує величезний мегаполіс. Вчені вже визнають що клітина насправді є дуже складною мікросистемою навіть мікроскопічні живі тільця [Енгельгардт В.А., 1970р., С. 10-14], як вважають науковці, могли бути першими живими організмами, насправді мають складну клітинну структуру.

Спробою пояснити появу живих організмів на землі відомим дослідником О. І Опаріном була висунута гіпотеза самозародження життя на Землі. Він висловив думку, що в певному розчині, що на той момент могла бути вода, де і могли бути високомолекулярні хімічні сполуки, в яких шляхом довгоих змін часу могли відбуватися хімічні реакції що призвели до утворення першої живої клітини, цю гіпотезу Опарін назвав абіогенез. [Крицкий, М. С. 2004р., С. 341—364.] Першу спробою доведення теорії абіогенезу був експеримент Міллера-Юрі, який предбачав симуляцію умови зародження життя на молодій Землі. Для відтворення умов на Землі Міллер і Юрі змішували у пробірці чотири гази (метан, аміак, водень, СО), які ймовірно були найбільш поширені в той час в атмосфері Землі. Цей факт оспорується, хоча в якійсь мірі він не є принциповим, і результати експерименту в будь-якому випадку продемонстрували можливість появи амінокислот у відносно простих умовах. У з'єднану колбу додавали воду, після чого для початку хімічних реакцій потрібно було додати енергію ззовні. В експерименті Міллера - Юрі це були розряди електрики, які симулювали удари блискавок. Цей експеримент, в

рамках дослідження, вже став класикою, в результаті цієї реакції, в пробірці самостійно утворювалися п'ять органічних амінокислот, що складають основу білкового життя на землі. Звісно багато питань ще лишається стосовно появи життя. Але багато хто вважає зокрема і теологи еволюціоністи, що ці речі могли послужити основою створення Богом життя, навпроти у такому експерименті який формується на мало ймовірній випадковості, креаціонізькі еволюціоністи вбачають не випадковість, а Розумний дизайн Бога, наскільки все витончено Господь міг використати для створення життя, що в звичайному природному середовищі чисто випадково не може появитися.

Отож підсумовуючи вище сказане опис третього дня Творіння згідно з науковими даними тривав приблизно з 7 по 2,7 мільярд років до нашої ери. Характерний цей день формуванням з газо-пилової кулі до твердої оболонки Землі, по суті Земля як планета була вже більш менш сформована, на ній утворилися твердий шар літосфери. Поверхня вистигла до оптимальної температури, щоб на ній могла утворитися вода й інші рідкі речовини. Які відігравали важливу роль в абіогенезі, створення живої клітини на землі, і взагалі життя як такого у формі перших мікроорганізмів, бактерій і водорослей які чудово себе почувують в критичній хімічно-токсичній радіаційній атмосфері Землі [Бондарчук Я., 2013р. с. 86-98]. Таким чином дуже складно визначити канкретні межі четвертого і третього дня творіння. Їх можна по різному інтерпретувати, виходячи із даних науки. Хто знає можливо будуть знайдені і більш ранні бактерії і мікроорганізми.

Четвертий день творіння. Староземельна модель.

Четвертий день Творіння світу Богом, теологи еволюціоністи інтерпретують як завершальну фазу формування небесних тіл у сонячній системі. Нам відомо що згідно еволюційної моделі, сонячна система почала формуватися у другий день у процесі акреції згідно з небулярною гіпотезою коли ще сонячна система нагадувала круговорот газів і пилу. «І сказав Бог: нехай будуть світила на тверді небесній [для освітлення землі і] для

відокремлення дня від ночі, і для знамень, і часу, і днів, і років; і нехай будуть вони світильниками на тверді небесній, щоб освітлювати землю. І стало так. І створив Бог два світила великі: світило більше — для управління днем, і світило менше — для управління ніччю, і зорі; і поставив їх Бог на тверді небесній, щоб світити на землю, і управляти днем і ніччю, і відокремлювати світло від темряви. І побачив Бог, що це добре. І був вечір, і був ранок: день четвертий.» (Бут. 1:14-19). Еволюціоністи слова Божі «нехай будуть світила на тверді небесні» сприймають як стверджену завершену дію, а не заклик творити. Тому еволюціоністи і сприймають четвертий день як завершальний етап формування світил небесних, принаймні світил сонячної системи які формувалися приблизно 7-8 мільярдів років. Тобто як ми бачимо тривалість формування галактики, зірок і сонячної системи з її планетами і супутниками, відбувалася протягом другого, третього і четвертого днів Творіння, а точніше періодів Творіння. Що говорить наука, приблизно дев'ять мільярдів років тому почалася утворюватися наша галактика Молочний шлях, десь вісім мільярдів років тому почали утворюватися зірки, відповідно і наша сонячна система а точніше лише туманність нашої сонячної системи, приблизно сім-шість мільярдів років датують як формування нашої планети Землі із згустків пилу і газів. За даними наукового моделювання вік нашої зірки Сонця датують як 4,57 мільярдів років тому, пригадаймо що 4,53 мільярди років тому у Землі сформувалася тверда оболонка і в 4,36 мільярдів років тому сформувався супутник Землі - Місяць. Тому саме остатні ці дати теологи еволюціоністи сприймають як четвертий день коли Господь закінчив космогенез, формування небесних світил, процес акреції. В кінцевому результаті небулярної гіпотези ми маємо сформовану зірку Сонце на орбітах якої кружляють вісім завершених планет. Процес формування, еволюції планет і Сонця в системі завершився, отже після четвертого дня почалася фаза ентропії сонячної системи. Запустився процес літочислення, Місяць тримав орбіту Землі щоб вона могла обертатися навколо своєї осі за 24 години, Сонце розділяло добу на день і ніч,

ранок і вечір, Місяць обертаючись навколо Землі вказував на тижні й місяці, обертання Землі навколо Сонця вказувало на пори року і на рік як такий.

Виходячи з вище наведених тверджень слід згадати й про порядок у космосі і у всесвіті в цілому. Ми вже зазначали його антропний принцип у сонячній системі який вказує на гармонійне літочислення нашої Землі, змінам пір року, числення тижнів і днів. Все це вказує на Розумного Творця, Архітектора всесвіту, який завдяки фундаментальним законам гравітації упорядкував всесвіт. Завдяки силі тяжіння Сонця планети кружаться навколо нього кожен у своїй орбіті. Завдяки сили гравітації чорної діри в центрі нашої галактики Молочний шлях, Сонце і планети із їхніми супутниками що входять до сонячної системи рухаються навколо центра галактики у рукаві Персея і Стрільця. Всі розуміють важливий вплив гравітації, але ніхто не може пояснити виникнення і гармонійний взаємовплив у космосі. Все вказує на Творця, а не на випадковість. Наприклад якби пропорції сили гравітації дещо відрізнялися. Якби взаємодія гравітаційних сил у зірках була б меншою, температура зірок упала б до низького рівня, адже ядерний синтез у ядрі зірки не відбувався відповідно зірка б просто потухла, наше Сонце перестало б світити і давати потрібну кількість тепла, більше того планети зійшли б з орбіт сонячної системи, а процес акреції в сонячній системі ніколи б не відбувався.

Вчені підраховали що період формування зірок у всесвіті сягає приблизно з дванадцяти мільярдів до 800 мільйонів років тому. І це мова йде лише про зірки які вчені можуть спостерігати у видимому всесвіті. Хто знає скільки ще зірок поза нашим зором. Хто знає скільки взагалі ще зірок існує, адже ми лише бачимо світло від них яке доходить до нас із швидкістю триста тисяч кілометрів за секунду. Світло від нашого Сонця доходить до нас за 8 хвилин. Від Плутона до землі світло проходить 5,5 годин, а від Туманності Андромеди найближчої до нас галактики світло приходить за два мільйона світових років.

Згідно з еволюційною теорією дуже складно знайти межу між третім і четвертим днем творення світу, адже Сонце сформувалося 4,57 мільярдів років до нашої ери, у той час перші рослини і живі мікроорганізми з'явилися як

мінімум 3,9 років до н.е. Тому вчені телеогісти умовно припускають що третій день міг припадати на період від 2,7 мільярд до 800 -570 тисяч років до нашої ери і як зазначає дослідник Боднарчук, міг включати і «кисневу катастрофу» яка трапилась 2,4 мільйонів років до н.е. [Боднарчук Я.,2013р., с.98-102]. Ця катастрофа значно покращила умови на Землі адже рівень кисню зріс і почав зростати, змінився атмосферний тиск і окислення, що значно повпливало на рослинність, забезпечивши таким чином умови для шостого дня.

Критика молодоземельних креаціоністів. Третій і Четвертий день

Еволюціоністи стверджують, що рання атмосфера архейського періоду (старше 2.5 мільярдів років відповідно до еволюційної часової шкали [Canfield, D.E., 2005. р.1-36]) не містила в собі кисню [Kerr, R.A., 2009, р.321].

Кисень, що міститься в атмосфері, окисляє всі структури, що розвиваються і їх молекули і робить їх абіотичними. Після приблизно 2,4 мільярда років еволюція фотосинтетичних бактерій привела до заміщення вуглекислого газу киснем, який швидко накопичувався і утворив значну частину сучасного кисню в атмосфері. Еволюціоністи називають цей процес «великої кисневої катастрофою» [Leslie, M., 2009, р.1286-1287]. Однак про час цієї катастрофи постійно ведуться спори.

Дехто вважає, що велика киснева катастрофа сталася на мільярд років раніше. Одна з проблем цих суперечок полягає в тому, що архейський період був так давно, що докази, якими ми володіємо, дуже уривчасті і складні для тлумачення. Більш того, еволюціоністи припускають, що мільярди років еволюції практично стерли молекулярні залишки попередніх подій. [Kesler, S.E,2006.] Докази, які ми отримали на підставі дослідження скам'янілостей докембрійського періоду, можна інтерпретувати як на підтримку заяв про відсутність кисню, так і для спростування цієї ідеї.

В одному з досліджень заявлялося, що доказом без кисневої атмосфери є пропорції вмісту ізотопів сірки, які при різних масах діляться під час зміни фаз. Передбачалося, що величезні і навіть аномальні пропорції вмісту ізотопів сірки

означають, що осадові породи, вік яких складає більше 2,4 мільярда років, є прямим доказом ультрафіолетового фотолізу вулканічного діоксиду сірки в атмосфері, яка не містить кисню. Однак більш нове дослідження припускає, що аномальний вміст сірки міг виникнути в результаті реакцій між дрібними частками амінокислот і солями сірчаної кислоти при температурах від 150 до 200 градусів Цельсія [Watanabe, Y., 2009, p.370-373.].

Тому висновки, зроблені на підставі вмісту ізотопів сірки, сумнівні. Смугасті залізисті формації (кварцити) також є доказом достатнього вмісту кисню в атмосфері до передбачуваної «великої кисневої катастрофи» [Ohmoto, H., 2006, pp. 291-331].

Залізисті кварцити - це товсті шари оксиду заліза і кремнію, що перемежуються і що покривають великі території і які виявляються переважно в шарах докембрійського періоду [Ohmoto, H., 2006, pp. 325], а також у шарах фанерозойської ери.

Вони імовірно датуються, як найдавніші породи, вік яких складає приблизно 3,8 мільярда років (тобто вони сформувалися задовго до великої кисневої катастрофи). Деякі геологи відзначають, що вміст кисню в оксиді заліза з залізистих кварцитів приблизно в 20 разів перевищує його вміст в сучасній атмосфері. Оскільки залізисті кварцити відкладаються у воді, впливає висновок про те, що навіть 3,8 мільярда років тому в атмосфері містилася достатня кількість кисню [Perkins, S., 2009, pp.24-28]. Це передбачає, що атмосфера завжди була насичена киснем. Тож не дивно, що уніформісти вважають походження залізистих кварцитів загадкою.

Багатьом вченим досить важко прийняти висновки, що пояснюють походження залізистих кварцитів - висновки про те, що кисень існував на початку архейського періоду, тому вони пропонують альтернативні механізми їх формування в безкисневій атмосфері.

Нове дослідження свідчить про те, що достатня кількість кисню містилася в атмосфері ще 3,5 мільярда років тому. Недавні заяви вчених підкріплюють поняття про те, що кисень в атмосфері містився задовго до «великої кисневої

катастрофи», фактично, приблизно за один мільярд років до неї - тобто близько 3, 46 мільярдів років тому [Hoashi, M., 2009.] за еволюційною і уніформістською часовою шкалою.

У багатих залізом осадових породах на північному заході Австралії був виявлений переважно червоний залізняк, який відкладається сам по собі, а не в результаті якоїсь послідовності подій, і його датували 3,46 мільйонами років. Червоний залізняк може утворюватися двома способами. У без кисневій атмосфері ультрафіолетове світло, досягаючи поверхні землі, стикається з мінералами гідроксиду заліза і викликає реакцію, в результаті якої вода випаровується і утворюється червоний залізняк (гематит). Однак гематит може утворюватися і в результаті окислення заліза без ультрафіолетового світла. Заявляється, що саме таке формування червоного залізняку мало місце при формуванні осадових залишків з червоного залізняку і кремнієвого сланцю. Ці осадові шари розташовуються між двома товстими вулканічними шарами (більше 3 км), і це безпосередньо вказує на те, що вони сформувалися на великій глибині, щонайменше, від 200 до 1000 метрів. Такі висновки ґрунтуються на наступних фактах:

- відсутність ерозії на поверхні шарів,
- відсутність текстур, які свідчать про вплив хвиль і течій;
- відсутність характеристик, які свідчать про поверхневої вулканічної діяльності,
- відсутність бульбашок на вулканічних породах, що передбачає, що ці верстви були утворені при високому водному тиску і
- практично повна відсутність аерозолів, уламкових мінералів і вулканічного попелу.

Так, якщо в океанічній воді був кисень, необхідний для утворення червоного залізняку, кисень був в атмосфері: «Звідси випливають досить глибокі висновки: якщо кисень присутній на такій великій глибині у воді, атмосфера теж повинна була містити кисень. Імовірно, цей кисень вироблявся

організмами, пристосованими до фотосинтезу, а значить і їх походження слід віднести до більш ранніх періодів.» [Perkins, S., 2009, pp.9].

Якщо відкинути атмосферу, насичену киснем на мільярд років тому, то слід відкинути назад і еволюцію фотосинтетичних бактерій на мільярд чи більше років, адже еволюціоністи вважають, що кисень виробляється цими бактеріями. Ці висновки не залишають достатнього часу передбачуваної еволюції таких складних бактерій. Така швидка еволюція одноклітинних істот з хімічних сполук робить еволюцію, як таку, ще більш неймовірною: «Уявити собі кроки, які привели до такої складної біохімії (фотосинтезу), просто неможливо з точки зору здорового глузду.» [Leslie, M., 2009, p.1286].

Більш того, червоний залізняк був виявлений у вигляді поодиноких кристалів, що означає, що вони не були утворені за допомогою ультрафіолету. Далі дослідники відзначають, що геохімічний аналіз кристалів червоного залізняку свідчить про те, що вони утворилися при температурах вище 60 градусів за Цельсієм в результаті гідротермальних залпів, збагачених закисом заліза, що викидаються в прохолодну, збагачену киснем воду.

Ці нові факти багатьом здаються переконливими і є доказами того, що в атмосфері Землі містилося значна кількість кисню набагато раніше, ніж вважалося раніше.

Креаціоністи вважають, що в атмосфері завжди була присутня значна кількість кисню, оскільки вона була створена саме таким чином. Нова інформація про ізотопи сірки і кварциту все більше і більше підводить нас до цього висновку. Цілком можливо навіть зв'язати ідею про гідротермальне походження заліза і кремнію, з яких утворювалися кварцити в міру того, як води, збагачені хімічними речовинами просочувалися у більш прохолодні води, збагачені киснем, з «джерелами великої безодні» [Oard, M. and Froede, C., Jr, 2008, pp.24-39]. Однак це досить суперечливе питання в геології Потопу, і висновки залежать від місця розташування стику допотопного чи потопних шарів. Це питання все ще потребує остаточного вирішення.

3.4. Богословський аспект

Питання про дні творіння складають одну з найскладніших екзегетичних проблем. Головні труднощі її полягають, по-перше, в певному розумінні і сприйнятті днів творіння світу згідно з Писанням, а по-друге, це узгоджені цих біблійних днів творіння із сучасними даними науки, із дослідженнями астрономії та доказів і даними що свідчить нам геологія. Вище ми вже бачили, що до перших трьох днів творіння, у яких описується процес творення небесних світил і Сонця тому дуже складно керуватися цими переконаннями без двадцяти чотирьох годинної тривалості яка залежить від обертання Землі навколо своєї осі за цей період часу. Але якщо допустити, що це порівняно незначна перешкода була будь-яким чином усунута силою божественної всемогутності, то всі інші, власне біблійні дані, і поділи цієї доби на ранок і вечір, і певна її кількість, і сувора послідовність, і історичний характер самого оповідання, - все це говорить за строго буквальний сенс біблійного тексту і за астрономічну тривалість цих біблійних діб. Однак ще складніше інтерпретувати данні науки які пов'язані з так званими геологічними епохами. Відомо що геологічні пласти утворюються довгим періодом часу від тисяч до мільйон років, і ці геологічні пласти свідчать про певні геологічні епохи, в яких відбувалися різні історичні, геологічні і біологічні події, які говорять нам про розвиток життя на Землі.

Думка про симфонію Біблії з наукою була важлива для отців і вчителів Церкви, серед яких представники Олександрійської школи - Оріген, святі Климент Олександрійський, Афанасій Олександрійський, і ін. Стояли навіть за алегоричне тлумачення біблійних днів в сенсі більш-менш тривалих періодів. Слідом за ними і цілий ряд наступних екзегетів намагалися так чи інакше видозмінити прямий, буквальний сенс біблійного тексту і пристосувати його до висновків науки. Але прямий, буквальний сенс біблійного тексту, старохристиянська традиція і православне тлумачення взагалі не допускають такого вільного поводження з біблійним текстом.

Отже, Біблія говорить про звичайні дні, а наука про цілі періоди або епохи. Цікаве вирішення цього непорозуміння на думку Лопухіна [Лопухин А. П.: https://azbyka.ru/otechnik/Lopuhin/tolkovaja_biblija_01/1] є, так звана «візіонерська» теорія. За суттю цієї теорії, біблійний опис творення світу є не строго науковий і фактично не відтворює в деталях всю історію дійсного процесу світоутворення, а лише його найсуттєвіші моменти, які Господь відкрив першій людині в особливому зрізі і баченні (visio). Лопухін всю історію світоутворення вбачав у зріз духовного одкровення, тобто перша людина вбачала у розвитку духовну суть і сприймала категорією простих явищ, не зосереджуючись на конкретиці. Для людини це було лише мить хоч і відображало історичну дійсність однак послідовність для неї не відіграла ролі. Кожна з цих візій показувала явища з певного ракурсу як якусь звичайну картинку, тобто цілі епохи для людини сприймалися як якесь одне явище, яке можна відобразити і описати в рамках одного дня.

На питання, чому ж геологічні епохи творіння отримали в біблійному космогонічному баченні назву звичайного «дня», відповіді насправді не так складно, адже «день» на той час був найпростішою, звичною для всіх і легко доступною свідомості первісної людини хронологічною міркою. Отже, щоб впровадити в свідомість першої людини ідею про послідовний порядок творення світу і роздільності його процесів, найдоцільніше було скористатися вже знайомим їй чину дня як цілісного і закінченого періоду часу.

Отже, з питання про дні творіння Біблія і наука зовсім не стикаються між собою: Біблія, розуміючи звичайні дні, зазначає цим самим лише різні моменти космогонічного бачення, в якому Бог благоволив відкрити людині історію світобудови; наука ж, вказуючи на геологічні епохи і тривалі періоди, має на увазі досліджувати фактичний процес походження та поступової світобудови; і таке припущення наукових гіпотез анітрохи не коливає собою божественної всемогутності, для якої було абсолютно байдуже - створити чи весь світ в одну мить, чи потратити на це цілий тиждень, або, вклавши у світ відомі доцільні закони, надати йому більш-менш природній плин часу, що призвело до

тривалого світотворення. Це більш-менш відповідає ідеї божественної премудрості і благості Творця. Візіонерна історія, знаходить своїх прихильників і серед отців і вчителів Церкви таких як святий Іоанн Златоуст, святий Григорій Ниський, Феодорит і розділяється багатьма новітніми екзегетами.

РОЗДІЛ ІV БІБЛІЙНА "БАРА" І БІБЛІЙНА ЛЮДИНА

4.1. Біблійна «бара»

Староземельна «бара»

Як зазначає дослідниця Бондарчук Ярослава Віталіївна якщо ми візьмемо мову оригіналу то у Книзі Буття перші рядки звучать так: ««Бе- решіт бара Елогім ет ха-шамаїм ве-ет ха-арец», що в перекладі: «На початку Бог створив небо і землю...». Проте є більш глибокий і складніший переклад цього речення. Слово «Бе- решіт» включає в себе два прийменника «бе» (в), який пишеться разом з тим словом, перед яким стоїть, та слова «решіт», яке не означає початок конкретного часового проміжку, тоді б стояли слова «тхіла» і «хаце». Сенса слова «решіт», що пішло від слова «раш» (голова), слід розуміти як початок або центр, куди сходяться всі образи і смислові значення світу і який обернений до світу. Слово «бара» означає «створити з нічого», «вийти», «вирватись назовні із себе». «Елокім» - це множина від «Елоах» (Всевишній) і походить від слова «Еле» («ці») і означає усі явища в єдності» [Бондарчук Я., 2013р.,с. 66-67]. Тобто «Елоах» - прояв Всевишнього, а «Елокім» - усі прояви Всевишнього (Святої Тройці). Звідси, і вислів «берешіт бара Елокім» який має досить глибоке значення яке докладно означає, що початковий головний цент який склав основу усіх початків Буття і їх створення Господь вивів із себе, породив, тобто усі замисли і прояви світу похідною точкою, центром мають самого Бога. На початку Його задуму з нічого було створено «шамаїм» (небо, духовний світ) і «арец» (земля, матеріальний світ). Зміст слова «Шамаїм» яке пішло від займенника «шам» («там»), вказує на усе трансцендентне те, що знаходиться поза межами, людського розуміння, все те що не є матеріальним і що не підкоряється будь яким фізичним, природнім законам, інший рівень реальності який людині складно збагнути, тобто світ ангелів, духовний світ. Слово «Арец» перекладається як «земля», переводячи на нашу мову, матеріальний світ, чуттєва фізична реальність, яка виділена окремо від «неба».

Ще один дослідник біблеїст Михаїл Дорогой вказує що слово «бара» означає «те що відрізано, від сутності Бога, як би те що взяте від Бога» [Михаїл Дорогой: <https://www.litres.ru/mihail-dorogoy/bibleyskaya-filosofiya/chitat-onlayn/page-2/>], тому що «бар» арамейською означає «син». Ми бачимо що Господь створив матеріал із Себе. Бог-Дух спочатку створив своїм інтелектом, як то кажуть "в голові", тобто у свідомості, знання про матеріал з якого Бог вирішив створити матеріальний світ (тобто всі речовини, з яких світ повинен був складатися), потім ці знання перевів в інформацію і матеріалізував. Тому дієслово «бара», яке в Біблії використовується, має характерний відтінок - це робота з неготовим матеріалом, тобто матеріала як такого ще не було, а Господь створює з нічого небеса - духовний світ і землю - видимий світ, як основу буття.

В Біблії процес Творіння позначається двома термінами: «бара» та «асса». Як вже зазначалося «бара» - створюється абсолютно нова основа, щось нове чого ще не було ніколи. А вже інше слово «асса» вказує на якісну категорію, тобто створення також нової структури чи явища, але з наявного матеріалу. Слово «бара» у Біблії вживається тільки три рази: у перший день створення світу коли Господь створює вакуумну основу простору і часу у день п'ятий коли Господь створює живу душу і у шостий день творення світу коли Господь створює людину. На другий, третій і четвертий день, Господь-Бог при створенні небесних світил і рослин використовує слово «асса», так як Він хоч і створював якісь абсолютно нові структури, але при тому використовував готовий матеріал, якусь готову основу і розвивав її якісними змінами формуючи те що уже існувало.

Термін «асса» краще відповідає розумінню творення як розвитку, становлення, коли нова якість виникають на основі попередньої структури, із тієї структури, і з допомогою впливу зовнішньої сили, упорядкування готових систем. Тобто акт Божого творення який триває від самого початку до сьогодні охоплює абсолютно увесь історичний проміжок часу згідно Біблійної історії і хронології. Тому телеологісти староземельники вбачають в

цих рядках вказівки на еволюційний розвиток. І хоча на сторінках Священного Писання вказано на те що акт створення світу завершився шостим днем однак у більш давніх текстах Біблії насправді немає чітких вказівок що означає завершений, адже Господь завжди життєдайною силою створює життя і підтримує його. Тому теологи еволюціоністи - телеологісти сприймають що Господь завжди творить, розвиває, підтримує, скеровує формує буття.

На сучасний день різні науковці і філософи еволюціоністи припускають що творення і розвиток як створення нової якості поняття тотожні [Всемирная энциклопедия, 2004р., С.847.]. Поява нових форм на Землі та у космосі, про що свідчить біологія, геологія, астрофізика та інші науки, дозволяють вбачати в цьому ознаку вічного акту творення Господом, процес який ніколи не припиняється як вічний механізм Божого творіння, який триває по цей день. [Всемирная энциклопедия, 2004р, с. 246.] Філософський енциклопедичний словар зазначає що еволюція і розвиток це поняття тотожні, адже процес еволюції лежить у понятті розвитку [Философский энциклопедический словарь., 1983р., С. 786.]. З відси впливає що, еволюція і є постійне творення Боже. Як у свій час казав Папа Іван Павло II, «еволюція це є Божий промисел». Бог завжди будує нові структури немов будує будинок. Кожен новий поверх строїться на основі нижнього. І сталість, і випадковість, і закон, і новизна - однаково можуть свідчити про постійне втручання Бога і це доводить Його всемогутність. Ієн Барбур говорить, що: «Майбутнє космосу, як і його минуле, можна розглядати як одну із фаз неперервного творення. Величезний часовий масштаб спонукає нас зрозуміти, що еволюція буде продовжуватися» [Бондарчук Я., 2013р.,с. 68]. Ці ідеї неперервного і поступового творення світу Господом, в якому все переплітається і новизна і випадковість і закономірність знайшли своє місце в одній з сучасних ідей неотомізму - теїстичному еволюціонізму, або креаціонізького еволюціонізму.

Як і теїстичний еволюціонізм, так і пантеїстичний чи емерджентний еволюціонізм заперечують саморозвиток всього Буття природним чином, а

навпаки підкреслюють приналежність процесу еволюції божественним силам, і зосереджують увагу на Розумному Задумі, мають на меті синтезувати креаціонізький догмат і доказову базу теорії еволюції. Прихильники цих течій стверджують що еволюція завжди рухається до досконалості і обумовлена діяльністю найвищої інстанції. Тобто вся природа прагне до досконалості як це в ній і закладено трансцендентним Богом. Головним принципом теїстичної еволюції є спрямованість до кінця який визначений Богом, у в цьому випадку апокаліпсис виступає як кінець еволюції. Ще такий підхід називають телеологією [Телеология, 1981р. с 445].

Одні з яскравих прихильників таких принципів є П. Т. де Шарден, В. Маркоці, А Марено, К Рпнер, П. Оверхаге, І Борбур, С. Ляшевський, А. Роберт, А Пікок який у своїх працях таких як «Від науки до Бога», «Бог і нова біологія» і інших, описує Господа як люблячого батька який то обмежує діяльність природи, то дає їй повну свободу дій тобто дає право на непердбачуваність в історії людства. [Пікок Артур Роберт: <http://archive.bogoslov.ru/persons/295306/index.html>]. На думку Пікока найбільше теологічний еволюційний процес виражається в ускладненні свідомості, сприйнятті інформації й емоційній чутливості людини. І вершиною еволюції людини, як зазначає І Пікок, є Ісус Христос.

Насправді дуже складно виділити принцип Розумного Задуму й ідеї особистісного Бога якщо спираючись на дані теорії еволюції і навіть якщо синтезувати її з Біблійною історією і богослов'ям Церкви, все одно пояснюючи складні еволюційні процеси складно виділити межу між випадковістю і закономірністю.

Тема Бога-Творця і створення світу тісно зв'язана з існуванням у світі страждання і зла як такого. Ще до створення Адама і Єви в природі яскраво проглядається існування зла. І атеїсти часто тим і оперують щоб заперечити існування Господа. Такі автори як П. Й. Тілліх, М. Бердяєв, Г.Гегель висували думку що Бог створив як і добро, так і зло, але тоді Його не назвеш преблагим. Прихильники ідей теодиції в християнстві продовжують дотримуватися думки

неможливості створені добрим і люблячим Господом - зла, а його існування в світі пояснюють Його добровільним самообмеженням, що підкреслює всемогутність Творця. На їхню думку у всесвіті у бутті вже закладені основи зла, де відбувається постійна боротьба між двома початками добра і зла, як у маніхействі чи зороастризмі, свідчить про найбільш крайні обмеження Господньої влади, і ця точка зору відкидається християнами і категорично заперечується у працях святих і у трудах отців православної Церкви. Диявол не є темним і злим началом, а є ангелом який пішов проти волі Божої, впав у зло, але першопочатково був створеним добрим і прекрасним. Господь не зупинив зло Своєю всемогутньою владою, тому що дав свободу волі всьому живому, Йому не потрібні роботи які сліпо виконують Його волю, він дав кожному право вибору любити Його.

Як зазначає І. Барбур Господь у тих чи інших випадках добровільно самообмежує Свою владу щоб кожному живому створінню дати право вибору, і це не заперечує Його всемогутність. Він в одночас відповідає усім потребам і дає змогу приймати самостійні рішення. Обмежувати Свою владу як і у соціумі так і в природі спонукає ні що інше як любов. Він мучиться і співстраждає з кожною людиною, але в Його Небесному Царстві немає ні муки ні страждань, тому що воно не від світу цього. За перенесені муки він винагороджує невинних у духовному світі блаженства [Барбур І.Г., 2001р., С. 399- 403]. Хоч Господь і стримує Свою владу, а точніше обмежує її, це Він робить добровільно із свого милосердя яке він проявляє у світі творячи його прекрасним і витонченим все це вказує на Його всемогутність а не навпаки.

Із всього вищесказаного що стосується різних підходів створення світу відштовхуючись від більш сучасної наукової бази і фактажу, ми можемо зробити висновок з цієї надзвичайно складної теми що проблематику ще варто і досі розглядати, адже не все так однозначно як здається. «Господь показує себе як співучасника у цьому творчому процесі творіння і спонукає інших до сумісного життя також надихаючи їх на спільну працю і спільне вдосконалення.» [Барбур І.Г.2001р., С. 399]. Насправді така інтерпретація

теорії еволюції і біблійного шестиднева у світлі наукових і релігійно-богословських даних цілком гармонійна і здобула прихильність у багатьох науковців різного напрямку як і богословів, теологів і філософів. Хоч багато чого залишається не точним і лишається підпитанням, проте над цією креаціонізько-еволюційною моделлю продовжують працювати як філософи, так і теологи і науковці усіх напрямків, знаходячи в ній спільне порозуміння.

Молодоземельна «бара»

У креаціонізькій концепції, аналізується семантичне значення перекладу з першої глави Біблії слова «створив». В оригінальному тексті, як вже зазначалося, воно має два написання: «бара», що означає «зробити з нічого» і «аса», що означає «бачити, утворювати, робити з готового матеріалу» [Слободський Серафим. 1987р. С. 107-123]. Слово «бара» всього три рази вживається при описі творіння: Перший раз це на початку першого творчий акт (Бут.1. 1), у друге при створенні «душі живої» - перших тварин (Бут.1, 21), і в третє при створенні людини (Бут.1, 27).

Аналіз термінів «бара» і «аса», повертає до уявлень преформісти про створення життя з певним набором генів, які до теперішнього часу перекомбінуються: «плодяться і розмножуються». Ґрунтуючись на Біблії, креаціоністи молодій Землі вважають, що Бог створив різні види організмів, які відтворювалися «за родом їх» (Бут.1:20-24). Передбачається, що при створенні кожен з цих родів отримав величезну кількість генетичної інформації. За даними генетика Ф. Айала, «одна людина може виробити 10^{17} статевих клітин, різних за генетичним складом» [Ayala F. J. 1987, p. 55]. Це ж стосується і інших живих істот.

Таким чином, спочатку при виникненні тварин вживається слово «бара» - «зроблені з нічого», а потім ця «бара-субстанція», продовжує, перекомбінуватися, «плодитися і розмножуватися». Початковий створений рід з великою кількістю генетичної інформації, креаціоністи позначають терміном «барамін». Термін цей введений в 1941 році Ф. Маршем, який

припустив, що «види, які в даний час можуть схрещуватися і виробляти плідне потомство, колись були створені одним видом, біблійним "родом"» [Marsh F. I. 1941, p.42]. Однак при створенні ряду живих істот землею і водою вживається термін «аса». У зв'язку з цим вчені креаціоністи запропонували ще один додатковий термін - «ассамін», що характеризує різноманітність живих істот на Землі, відхиляються по зовнішній будові від спочатку створених форм «за родом їх». Від єврейських «аса» - створювати, формувати, утворювати, рекомбінувати гени і «мін» - рід [Сидоров Г. Н., 2003р., С.36]. Вважається, що термін ассамін може бути альтернативою терміну мікроеволюції, який використовується в сучасній еволюційній моделі.

На противагу «дереву» еволюціоністів молодоземельні креаціоністи висувають поняття креаційного «саду». Аргументуючи таку класифікацію барамінології вчені використовують аналогію з «садом, занесеним товстим шаром снігу, з-під якого стирчать окремі гілки. Розкопуючи сніг, можна виявити, що деякі з цих гілок належать одному дереву, а інші, навіть розташовані досить близько один до одного, в дійсності відгалужуються від різних дерев.» [ReMine, 1990. pp. 207—216.]. Суть еволюційного «дерева» являються в тому що із неживої матерії утворюється жива клітини від якої походять різні види, і кожні окремі види маю своїх спільних, близьких предків від яких вони походять, або навіть і одного спільного предка. При розгляді таких «дерев» на них в даний час завжди зображені пунктирні розриви, які передбачають, за припущенням, неповноту палеонтологічного літопису. Якщо в місцях, де закінчуються ці обриви, провести горизонтальну риску і назвати її актом Творіння спочатку «бара», а потім «асса», то виникне еволюційно-креаційний «сад». Утворюється саме той різновид видів, який формується у рамках свого генетичного матеріалу, тобто матеріал для його утворення уже міститься в ДНК з самого початку (мікроеволюція), це і є початкові створені роди. Розбіжності, які відбуваються в середовищі креаціоністів, призводять до парадоксального сприйняття наукової моделі світу. Стверджується думка про неприпустимість ідеологічного ангажування фактичних наукових даних.

Отже у молодоземельних креаціоністів світ вже є завершеним досконалим, так як творився надприродньо за короткий проміжок часу. І після гріхопадіння у вдосконаленому створеному світі починають діяти закони ентропії. Таким чином науковці креаціоністи ведуть різноманітні дослідження щоб визначити яким світ був до Потопу і які тварини і взагалі біосфера існувала у цей час. Одна із тих галузі так і називається барамінологія.

Барамінологія являється однією з концепцій креаціонізму, згідно з якою живі істоти діляться на «створені роди», абсолютно виняткові від інших за своїм походженням. Тому поділ таких групи у рамках креаціонізької концепції називають барамін [Т. С. Wood: <http://ww1.bryancore.org/>]. Цей Термін «барамін» утворений з комбінації двох слів що на івриті означають «творити» і «рід» (в самому івриті така комбінація не вживається). Прихильники барамінології вважають, «що шляхом еволюції, а точніше природного відбору, від спільних предків могли розвинути деякі близькоспоріднені біологічні види наприклад, коні, осли і зебри» [Wayne Frair, 2000 р. 82-91], проте заперечують таку можливість для більш віддалених видів, тому що заперечують макроеволюцію, перехід з одного виду сімейства в інший. Отож, макроеволюція можна визнати можливою лише у уже вузькому її сенсі. Основна різноманітність усього живого на Землі була вже закладеною на етапі творення або знаходилась у Ноевому ковчезі, а еволюція вважається відповідальною тільки за появу дрібних різновидів живих істот.

4.2. П'ятий день творіння.

Староземельна модель

У п'ятий день Творіння в Біблії говориться що Богом була створена жива душа, теологи еволюціоністи інтерпретують це місце з створенням перших живих істот які могли мешкати у воді. Вчені геологи стверджують що першими таким істотами могли бути знайдені у Канаді, одноклітинні організми канадські еозоони залишки яких були знайдені в шарах едіакарської фауни, яка припадає

на 600 мільйонів років до н.е., кінець протерозойської ери [Conway Morris, S.1993., p593–635.]. Тому креаційні еволюціоністи вважають що п'ятий день Творіння міг початися приблизно 600-570 мільйонів років до нашої ери.

Наступна ера фанерозойська починається з кембрійського періоду п'ятсот мільйонів років до нашої ери. Кембрій характерний своїм так званим «кембрійським вибухом» в результаті якого виникає величезна кількість нових морських видів тварин, які існують і по сьогоднішній день. Виникає ціла морська екосистема яка проіснувала й досі. Звісно ще далеко не всі морські види появилися, включаючи риб й інших молюсків. Кембрійський період був відкритий у бургамських глиняних відкладах, що залягали у затверділих пластах викопного шару, де збереглися залишки приблизно сто тридцяти видів тварин. Цей «вибух» надзвичайно унікальний у своєму роді і чудом його складно не назвати, адже такий величезна екосистема природнім чином навряд чи могла появилися, тому теологісти часто оперують цим як доказ Божого плану.

Проте теологи еволюціоністи не можуть пояснити дані сучасної науки які не зовсім і відповідають п'ятому розділі книги Буття. Мова йде про птахів які були створенні також як і морські тварини на п'ятий день творіння. «І сказав Бог: нехай породить вода плазунів, душу живу; і птахи нехай полетять над землею, під твердю небесною. [І стало так.] І створив Бог риб великих і всяку душу тварин-плазунів, яких породила вода, за родом їх, і всякого птаха пернатого за родом його. І побачив Бог, що це добре. І благословив їх Бог, промовивши: плодіться і розмножуйтеся, і наповнюйте води в морях, і птахи нехай розмножуються на землі. І був вечір, і був ранок: день п'ятий.» (Бут. 1:20-23). Нажаль науці невідома птахи чи пернаті створіння які могли існувати цей період. Тому креаціоністи староземельники припускають що цьому місці Писання не варто сприймати слово птах в буквальному його значенні, можливо мова йде про комах які в той час могли літати в повітряних просторах, тому під птахами слід розуміти створіння які мають крила і можуть літати.

Характерно те що Господь-Бог створив мешканців як і повітря так і води із тих же стихій в яких вони мешкають. Саме на цьому роблять свій акцент теологи еволюціоністи стверджуючи що Господь творив використовуючи при цьому сили природи і саму природу загалом, однак у випадку створення світу на п'ятий день, використовується термін "бара" який підкреслює абсолютно новий творчий акт, душу живу, яка не існувала до цього. Вище вже згадувалося про слово "творити" на івриті яке має у своєму перекладі два різновиди. Коли вживається слово "бара" то тут мова йде про нове творення з нічого. Коли вживається слово "асса" то тут мова йде про те що Господь коли здійснював акт творіння використовував при цьому готовий матеріал. Отже в підсумку хоч і стихії породили мешканців води і повітря, однак "жива душа" як це говориться в Біблії є абсолютно надприродним явищем, де лише Господь виступає життєдавцем.

Повертаючись до наукових даних, в період кембрію більшість тварин населяли моря і океани, адже води в цей період на всі Землі розсікали Гондвану і Лавразію, це період трансгресії рівня світового океану. Кембрійський період датують приблизно 570-490 мільйонів років до н.е., це період царювання трилобітів, мечохвостів, різних моллюсків і перших примітивних риб. Далі йде ордовицький період приблизне датування 490-440 мільйонів років до н.е., цей період характерний еволюцією риб, появою нових видів, еволюцією водоростей, з'являються перші наземні рослини і гриби, з'являються рані корали. Наступним йде силурійський період або силур, його приблизне датування 440-415 мільйонів років до н.е. З'являються нові види риб, перші щелепні риби, в пластах породи також зустрічаються морські їжаки. Четвертий період палеозойської ери являється девон, або девонський період, датований приблизно 415-360 мільйонів років тому [Барбур И.Г., 2001р.,С. 295.]. Характерними рисами цього періоду є те що в цей час з'являються величезні панцерні риби, акули, морські скати. Саме в цей період з'являється мегалодони гігантські акули. Загалом цей період характерний гігантськими морськими тваринами. Кінець девора характерний періодом регресії світового океану.

Девор лишив по собі велику кількість залягань нафти і кам'яно вугільних відкладів. В кінець цього період, територіально зростає суша і прибережні зони, де і з'являються перші комахи і членистоногі. З'являються гігантські дерева.

Отож загалом часові рамки п'ятого дня Творіння еволюціоністи датують з кінцем ери протерозоя приблизно десь 600 мільйонів років до н.е. і початком ери палеозоя, а точніше аж до четвертого періоду палеозойської ери - девона 360 мільйонів років до н. е. Дійсно як і описано в Біблії цей час характерний появою найбільше видів морських тварин деякі з цих видів існують і по сьогоднішній день. У цей період п'ятого дня з'явилися перші істоти котрі мешкали у воді й перші істоти які почали літати в повітрі й перші земноводні. Господь благословив їх наповнювати світ, однак суходіл, у порівнянні з багатю підводною екосистемою, виглядав як пустиня. Але з цієї пустині Господь створить на шостий день найкращу зону для життя і заселить найвищим своїм творінням - людиною. Тому ця вся царина Божого творіння у п'ятий день слугувала для підпорядкування наступному вінці еволюційного розвитку - людині.

Критика молодоземельного креаціонізму

Ще 150 років тому геологи спостерігали, що найдавніші в світі копалини розташовані поверх тисячі метрів породи, яка взагалі не містить скам'янілостей. Самі нижні породи, в яких містилися копалини, стали тоді називати «кембрійськими» породами, а породи, що залягають нижче - «Докембрійськими» породами. Кембрійські породи просто рясніли викопними рештками організмів, так що перехід від докембрію до кембрію виглядав, як «вибух» копалин. Саме цей перехід відомий нам сьогодні як «Кембрійські вибух», і є однією з найбільш відомих особливостей в літописі скам'янілостей, яку еволюціоністи не можуть пояснити

Типи будови більшості тварин просто з'являються в літописі скам'янілостей в породах Нижнього Кембрію без попереднього свідoctва їх існування в гірських породах [Marshall, C.R., 2006, p. 355-384]. Тому, всі

основні типи будови тварин повинні були еволюціонувати дуже швидко, що виходить за межі достовірності.

Відсутні шари порід були виявлені приблизно в десяти місцях по всьому світу, і нарешті, в докембрійських породах були знайдені викопні останки. Але дослідники знайшли зовсім не ті викопні рештки, які вони очікували знайти. докембрійські породи містили скам'янілості досить дивних організмів - далеко не схожі на кембрійські рештки, щоб бути їх предками, а також скам'янілості бактерій і навіть мікроскопічних ембріонів тварин (в основному, ембріони губок). Однак в цих пошуках предки кембрійських тварин так ніколи і не були виявлені. Якщо породи змогли зберегти окремі клітини, вони могли б зберегти будь-яких тварин, які дійсно існували тоді. Тому з цього, для молодоземельних креаціоністів, випливає один висновок - кембрійських предків насправді ніколи не було.

Дослідники зіткнулися з іншою проблемою. Вони розкопали ще більше Кембрійських копалин. Крім трилобітів і інших морських безхребетних тварин, вони виявили голкошкірих і навіть рештки хребетних тварин. Фактично, вони виявили скам'янілості всіх тварин, що входять в «корінні групи» - ці групи дуже помітно відрізняються один від одного, а, отже, їх найвіддаленіші частини родовідного дерева тварин відрізняються ще більше.

Іншими словами, якщо всі тварини дійсно еволюціонували від загального предка, основні гілки всього еволюційного дерева тварин повинні були еволюціонувати ще до Кембрію. Проблема не в тому, що відсутні предки трилобітів і морських безхребетних тварин, а в тому, що відсутні предки всіх 30-40 основних груп (типів) тварин. Це ще більше спустошує докембрійські породи, а кембрійські породи навпаки стають більш заповненими у порівнянні з тим часом, коли вони були вперше виявлені.

Взявши за основу в науковому дослідженні тверду віру в істинність біблійного опису Потопу, вчені можуть знайти розгадку Кембрійського вибуху, який з точки зору еволюції здається незбагненою таємницею.

Як зазначають молодоземельні креаціоністи поховання морських організмів по всьому світу може бути тільки результатом глобального Потопу. Це також пояснює, чому ми бачимо тварин з більшості корінних груп, але відносно мало видів. Якщо ми подивимося сьогодні навколо, типові області проживання містять представників більшості корінних груп, але відносно мало видів, в загальному. Якщо Потоп хоронив по одній області, то кожен шар в літописі скам'янілостей відображає суміш корінних груп і видів з одного середовища проживання.

4.3.Шостий день творіння.

Староземельна модель.

Згідно з Священним Писанням в шостий день Господь створює всіх мешканців землі, усіх звірів і тварин які проживають на землі, і завершив Свій акт творення світу, створенням людини, розумної істоти яка є образом і подобою Божою. Шостого дня Бог створив тварин, що живуть на землі, і людину. Господь подібно до п'ятого дня творіння використовує землю щоб створити "душу живу". «І сказав Бог: нехай родить земля душу живу за родом її, тварин і плазунів, і звірів земних за родом їх. І стало так. І створив Бог звірів земних за родом їх, і худобу за родом її, і всіх плазунів земних за родом їх. І побачив Бог, що це добре.» (Бут. 1,24-25). Як зазначає святий Василій Великий у своїй праці "Бесіда на Шестиднев" що коли Господь говорить «нехай родить земля душу живу» це не є свідчення того що земля одухотворена і їй дано свободу творити на свій розсуд живих створінь, ні тут мається на увазі що лише волею Того хто дав землі цей наказ, Ним і створила земля істот живих. Схожу думку у бесідах про Шестиддення висловлює й святий Григорій Нисський що: «Мойсей усюди відводить від наших думок небезпеку, щоб жодна з створінь не уявляла, що вона з'явилася без Господа, але вигляд кожного створіння звертає наші думки до Творця» [Григорий Нисский. св., 1871р. 470с.]. Хоча креаційні еволюціоністи використовують модель еволюції проте вони повністю

заперечують матеріалізм чи магізм, де нежива матерія самостійно творить. Лише Господь-Бог здатний наділяти природу божественною енергією, і використовувати її для творіння.

У 1351 році було прийнято на Константинопольському соборі вчення про божественні енергії, автором цих ідей є святий Григорій Палама. Для теологічних еволюціоністів це важливо адже саме божественні енергії це ключ до розуміння еволюції і креаціонізму, адже ця ідея розрізняла особистісного Бога і Його енергії завдяки яким він творив світ. Особистісного Бога не можна пізнати розумом, для нас він є незбагненим, але людина може пізнавати енергії якими Господь творив буття. Багато богословів і теологів писали про множинність божественних енергій в які утілюється Божественне начало. І саме через ці божественні енергії Бог творячи наділяючи властивостями природу творити і діяти згідно Його волі. Про це також пише і вчений теолог де Шарден застосовуючи термін "радіальна енергія", вчений А. Бергсон називає це творчою життєвою енергією, науковець С. Александр називає діяння божественних енергій - проривом - «нізусом». Видатні науковці і філософи А. Уайтхед і О. Фаррера - говорять про подвійну дію Бога, що Він ніколи не діє односторонньо, він ніколи не змушує: «не нав'язує речам свій порядок, але діє так, щоб вони робили все природним чином і формували світ будучи самими собою» [Бондарчук Я., 2013р.,с. 107.]. Господь заклав свою волю у землю наділивши її безмежними властивостями, використовуючи її потенціал щоб втілювати Свою волю, так матерія стає частиною творчого акту Бога і Його творчим началом.

Що стосується наукових даних, то перші рештки земних тварин знаходять глибоко у культурних стратиграфічних шарах періоду девону, і датовані палеонтологами десь близько 385-370 мільйонів років до нашої ери. Під кінець девонського періоду після регресії світового океану і утворення сприятливого теплового клімату і через досить вологу атмосферу в повітрі на суходолі формується сприятлива для життя екосистема із досить насиченою флорою і фауною. В цей період припадає на царювання земноводних амфібій, і ящірок,

саме вони першими почали освоювати суходіл і прибережні зони материків Лавразії і Гондвани. Амфібії в цей період являються вінцями еволюції, адже тепер на Землі з'явилися види які мали легені, які дозволяли їм вести наземний спосіб життя і п'ятипалі кінцівки, для твердої опори і пересуванні по твердій поверхні. Науковці вважають що земноводні тварини походять від кистеперих дводишних риб з роду целакантів, а точніше наковці вбачать далекого предка амфібій у латимерії з якої пішов так званий тіктаалік [Оганесян, Т. : https://expert.ru/expert/2006/14/news_tiktaalik_beguschiy_po_melkovodyu_78720/], який начебто претендує на роль першого земноводного перехідного типу, а точніше риби яка могла спиратися на свої чотири кінцівки і пересуватися по суходолу.

Еволюція рослин девонського періоду відбувалася в такий спосіб. На початок девону суша в основному представляла собою мляві скам'янілості, голі і безплідні материкові поверхні, на які з боку морів і океанів початку невблаганно наповзає рослинність у вигляді псилофітів, мохів та лишайників. І ось вже через кілька десятків мільйонів років величезні континентальні області вже заросли густими незайманими лісами. Поки вони в основному заповнили болотисті місцевості або прибережні ділянки морів і океанів. Рослинність все розросталася й ускладнювалася, поки, нарешті, не перетворилися в справжніх гігантів кам'яновугільних болотистих місцевостей, які часом досягали близько тридцять вісім метрів у висоту. Через потребу у сонячному світлі у туманних похмурих, вологих зонах, рослини витягувалися у висоту і сягали величезних розмірів. З плином девону рослинний світ постійно розвивався, стаючи все більш складним і різноманітним. І до кінця девонського періоду безліч рослин початок повільно, але вірно наступати на сушу, все далі відсуваючи від болотистих і вологих ділянок. Рослини сприяли фільтрації атмосфери через фотосинтез, таким чином збільшувався кисень. відповідно покращувалися умови для існування тварин і їх еволюції. Далі відмираюча бурхлива рослинність все більше захарщувала лісові масиви мертвою деревиною та іншими останками. Ліси в своїх глибинах перетворилися на справжні фабрики

перегною, над переробкою якого невпинно працювали незліченні міриади бактерій. Саме так і було сформовано перший ґрунтовий шар земної кори. За час девонського періоду утворилося безліч перших нафтових, вугільних і природно-газових басейнів, затребуваних нині. Також осадові товщі девону породили і інші види корисних копалин. Так почався кам'яновугільний період або як його ще називають карбон 360-290 мільйонів років до нашої ери.

Долі після нього йде період перський, остатній період палеозойської ери який припадає на 290-250 мільйонів років до нашої ери, і характерний найбільшим вимиранням в історії нашої планети, саме в цей період, за різними оцінками зникло приблизно 90% морських видів і близько 70% наземних видів і приблизно 80% видів комах. Причини такої великої кількості загинувши тварин невідома і досі припускають різні гіпотези від космічної катастрофи від викиду метану із надр глибин океанів. Що стосується клімату то цей період характерний засушливим кліматом який на думку вчених чимось нагадував наш клімат. Так закінчилася палеозойська ера.

Далі починається нова ера мезозойська четверта епоха в еволюції життя на нашій планеті. Починається мезозойська ера із тріасового періоду приблизно 250-213 мільйонів років до нашої ери. У Тріасовий період після масового вимирання починають наприкінці пермського періоду починають утворюватися нові види переважна більшість з яких це плазуни та ящери, рептилії. Лише під кінець тріасового періоду з'являються сумчасті тварини. В цей час суперматерик Пангея почав розпадатися. Підняття материків і регресія рівня світового океану спричинила до висихання багатьох прісних водойм, тому тварини приходили до побережжя щоб виживати. Багато з тварин знову повертаються у моря і океани і еволюціонують у ще жахливіших і хижих тварин ніж ті що були до цього. Риби які були у прісних водоймах пристосовувалися до морських солоних вод. Лише мала частина кистеперих риб зуміла пристосуватися до болотистих, брудних, прісних водойм озер. Після тріасового періоду починається юрський період приблизне датування 2013-144 мільйонів років до нашої ери. Це період царства гігантських рептилій

- динозаврів. З початком юрської епохи середня температура на земній кулі потроху почала знижуватися, а тому в нижньому відділі клімат юрського періоду був наближений до помірною - субтропічного. Але ближче до середини температура знову стала підвищуватися, і до початку крейдяного періоду клімат став парниковим. Найбільшого розвитку в юрську епоху досягли саме плазуни - динозаври. До середини юрського періоду вони цілком заволоділи усіма площами суші, витіснивши або знищивши в гонитві за їжею своїх рептилоподібних попередників, від яких і пішли. Пізніше вже під кінець юрського періоду з'являється так звана перехідна ланка між рептилією і птахом усім відомий архіоптерікс, був покритим пір'ям і з щелепою як у ящірки. Багато ведеться дискусій стосовно того наскільки цей вид є перехідним видом, але зараз він займає місце переходу і утворення нового царства птахів. Мезозойську еру завершує остатній період крейдовий приблизні роки 144-65 мільйонів років до нашої ери. Назва його походить з-за великої кількості крейди, яка сформувалася із залишків безхребетних організмів, в крейдових відкладеннях. В цей час з'являються нові види динозаврів, появляються величезні літаючі ящірки птеродактилі у цей час з'являються квіткові рослини тому розвивається еволюція комах. Також знаменний крейдяний період другим за своїм масштабом, звісно після пермського, всесвітнім вимиранням видів. Саме на кінці крейдового періоду приблизно 65 мільйонів років тому вимирають усі динозаври, так завершується епоха ящірок гігантів.

Після крейдового періоду і вимиранням динозаврів починається нова ера в історії еволюції - кайнозойська ера. Перший період який починає кайнозойську еру є так званий палеоген, або палеогеновий період 65-23 мільйонів років до нашої ери. Саме на цей період припадає становлення і світанок ссавців, як головного наземного виду. Протягом всього періоду материка продовжували розходитися в сторони, сформувався молодий атлантичний океан, а завершило палеоген перше серйозне похолодання. З початку палеогену тваринний світ, в якому зникли основні пануючі види крейдяного періоду, став широко заселятися новими видами, предками слонів,

носорогів, коней, кабанів, оленів а також і різних хижих тварин. Наступний після палеогенового періоду йде неогеновий період 23-2,5 мільйонів років до нашої ери. Під час неогенового періоду назавжди перестав існувати древній океан Тетис, унаслідок руху літосферних плит і зміни материків, які цей період ще не були стабільними, тварини у цей період також вели міграції так наприклад деякі слони мігрували з Африки в Індію, а буйволи, кабани і жирафи навпаки. Надзвичайно різноманітна була фауна наземних ссавців неогенового періоду. Тварини неогену мали трипалі кінцівки, а різноманітність видів фауни вражало. У неї входили предки, коней, ведмедів, носорогів, свиней, антилоп, оленів, гризунів, черепах, приматів і ін. Це були як представники лісової фауни, так і жителі степів, саван і рідколісся. Вони були екологічно неоднорідні в відповідно до кліматичних умов, в яких змушені були жити, так, наприклад, для більш жарких кліматичних зон найбільш характерними були мавпи, газелі, антилопи, мастодонти і ін. Коли в більш суворих північних широтах більш поширені були різновиди, встигли завестися рясним вовняним покривом. Під кінець цього періоду з'являються перші примати у тому числі й людиноподібні. Наступний період і остатній період в геологічній еволюційній шкалі це четвертний період який почався близько 2,5 мільйона років тому і триває по сьогоднішній день. Його ще називають період антропогену. Доба яка відкриває цей період називається плейстоцен, період приблизно 2,5 мільйони років тому - 11,7 тисяч років тому [Бондарчук Я. 2013р., с.105-109]. Саме в суворих кліматичних умовах плейстоцену найбільш різко скоротилися ареали проживання тварин і рослин. Під впливом чергувань зледенінь і міжльодовиковим проміжком часу видове різноманіття флори і фауни зазнало кардинальних змін. Багато сучасних видів вже остаточно сформувалися в цей період. З плином плейстоцену були сформовані фауністичні комплекси та ландшафт, в яких почала прогресувати і робити перші кроки до самовдосконалення та інтелектуального розвитку людина.

Критика молодоземельних креаціоністів.

Один з вагомих аргументів молодоземельних еволюціоністів це генетична ентропія - процес деградації геному виду. Втрату генетичної інформації ми спостерігаємо повсюдно серед вищих організмів, в тому числі і серед людей [Lynch, M.: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/m/pubmed/7475094/>]. Вчені зазначають що це відбувається з таких причин: по перше мутації з'являються швидше, ніж природний відбір здатний усунути їх; по друге мутації, переважно, незначні, щоб відбір їх помітив; по третє «біологічний шум» і «виживання найбільш везучих» пригнічують і долають селекцію; і по четверте шкідливі мутації фізично нерозривно пов'язані з позитивними мутаціями так, що вони не можуть бути розділені у спадковості, позбутися від шкідливих мутацій і зберегти позитивні [Chase W.:https://doi.org/10.1142/9789814508728_0014]. Все це призводить до того, що геноми всіх вищих організмів закономірно повинні вироджуватися, а не навпаки еволюціонувати. Порядку 90 відсотків шкідливих мутацій непомітні для природного відбору.

Про генетичну ентропію було відомо давно, і називався цей механізм «храповиком Меллера» (по імені американського генетика Германа Меллера) і мутаційним руйнуванням (mutational meltdown), проте, можна було отримати позитивні результати, адже цей процес рідко надає негативний ефект на види через те, що гени, які зазнали руйнації, відкладаються в «сміттеву ДНК» [Попадьян К. Ю., 2005р., С.11]. Це концепція особливо добре вписувалася в модель нейтральної еволюції Кімури і Томоко Охта [Кимура М., 1985р. 394с.], в якій велика частина мутацій нейтральна і непомітна для природного відбору. Так, до недавнього часу вважалося, що 98 відсотків ДНК людини - це еволюційне сміття, яке не шкодить життєдіяльності організму. Зараз концепція сміттевої ДНК практично відмерла, вчені щодня відкривають важливі регуляторні функції ДНК, про які не знали раніше. Разом зі зникненням ідеї сміттевої ДНК пропало і місце для акумуляції поламаних генів. Як вирішується проблема постійних накопичень ледь помітних негативних мутацій в популяції

- невідомо, але цей механізм явно не здатний пояснити передбачуваний процес еволюції тварин від простих до складних видів.

4.4. Створення людини

Модель креаційного еволюціонізму

Багато науковців еволюціоністів вказують що поняття «людина» насправді досить складне, і сказати що людина утворилася з мавпи це значить показати своє невігластво, адже це дуже примітивно і просто виражено, адже фізичні антропологічні ознаки людини далеко не відображають людину в її філософському і богословському осмисленні. Аргументи схожості людини і примата завжди еволюціоністами-атеїстами торкалися зовнішніх і фізичних ознак людини і мавпи, якісь зовнішні антропологічні особливості, духовна складова розвитку людини часто у дослідженні антропогенезу, нівелюється.

Теологи еволюціоністи вказують що еволюція людського тіла і душі це різні речі, формування тіла людини ще не свідчить про формування духовних ознак людської особистості. Цієї думки притримується і староземельний еволюціоніст і католицький богослов Тейар де Шарден хоч і Бог творив людське тіло актом довгої еволюції проте людиною її робить саме те що Господь-Бог вдихнув у неї дух життя - душу живу. Теолог робить дуже сміливе і реакційне твердження на той час, адже він піддав сумніву традиційній уяві Церкви і серед віруючих на той час, що поняття Адама і Єви є набагато ширшим і могло вказуватися в метафоричному значенні, і що людство могло піти і від інших людей а не виключно від конкретного Адам і Єви, тобто він як представник Католицької Церкви заявив про допустимість ідей полігенезу в християнстві, що люди могли походити від різних еволюційних груп людиноподібних гомінідів, а моногенез який описується в Біблії має метафоричну і символічну форму.

Насправді філософія де Шардена є дуже виняткова, цікаво те що він був релігійним діячем і фахівцем у різних галузях природничих наук від біології до

геології, вдало умів сполучати ідеї матеріалізму і ідеалістичне бачення світу. Він сприймав Господа і Дух Божий як альфу і омегу еволюції. Проте щодо людської духовності то це продукт матерії, адже матерія на його думку первина. Тому він і сприймав, що матерія породжує дух, проте дух є найвищим станом матерії. Він вважав що навіть свідомість у людини це складний процес в еволюції, а не просто дана Господом дійсність. Він навіть вказує на закон рекорентності як еволюційний розвиток свідомості людини [Бабосов Е. 1971. С. 56.]. Де Шарден в цьому плані вказує на психічні особливості людини. Чим більша діяльність людського мозку, його складність і функціональність тим більший психічний рівень у людини. Коротше кажучи чим більше мозок в людині розвиває психічну діяльність тим більше і сам ускладнюється.

Дану думку де Шарденна підтримували і його сучасники теологи, філософи і науковці. Також схожу думку антропогенезу людини розділяє і науковець, філософ і релігієзнавець американського походження Ієн Барбур, який також хотів розкрити суть Біблії у світлі еволюціонізму. Як він зазначає: «.. сприйняття людини як багаторівневої єдності, яка являє собою і біологічний організм, і відповідальну особистість, цілком узгоджується як з науковою, так і з біблійною точкою зору. Ми можемо уникнути дуалізму та матеріалізму, якщо приймемо погляд на людину у світлі холізму як на ієрархію рівнів. Якісь із них у нас загальні з усім матеріальним світом, якісь із всіма живими істотами, тоді як деякі з них, очевидно, притаманні тільки людям» [Бондарчук Я. 2013р., с.116]. Він також як і де Шарден вважав що людина і примати мали спільного предка. «Дані молекулярної біології та палеонтології, - пише вчений, - свідчать про те, що людина і сучасні африканські людиноподібні мавпи виникли від загальних предків. В африканських шимпанзе і горил 99% ДНК аналогічні ДНК людини. Сьогодні біологи повністю приймають еволюційну нерозривність між людськими і долюдськими формами, але при цьому приділяють увагу появі відмінних людських здібностей до мислення, до символічної комунікації і до формування культури» [Бондарчук Я. 2013р., с.117]. Багато теологів еволюціоністів цілковито сприймають таку позицію, для них цілком природно і

прийнятно те що людина могла бути створена не окремим творінням Божим, а ціле людство мало походження від різних видів людиноподібних створінь. Господь лише скеровував цей процес для творення людини удосконалюючи її фізичні, антропологічні, розумові і духовні навички і властивості, одухотворяючи і олюднюючи людину і людське суспільство в цілому. Однак така позиція має в собі не Біблійну основу, а радше матеріалістичну.

По при всі теологічні і богословські розбіжності серед староземельних креаціоністів абсолютно всі визнають унікальність людини як абсолютно нового на порядок вищого створіння серед усіх істот в історії нашої Землі. Основні ознаки людини матеріалісти еволюціоністи вбачали насамперед у біпедії і у об'єму мозку, але основна ознака яка яскраво характеризує людину це її здатність до творчості, що являє собою абсолютно нове бачення на стан речей у світі. Людина це творець і митець, який може опановувати природу, і підкоряти її використовувати і творити з неї нові речі, і це вказує на її інтелектуальний і культурний рівень. Саме це теологи еволюціоністи вбачають як формування образу і подоби Божої, адже тепер людина стала творцем, нехай навіть примітивних і простих речей, але ця ознака закладена Богом в основу душі людини - її творчість.

Отже підсумовуючи можна сказати що староземельні креаціоністи все таки на відмінно від матеріалістичних еволюціоністів вбачають більш конкретні межі між людиною і твариною, і прояв Божого плану у створенні людини. що стосується наукової парадигми, то за офіційними даними науки перші людини з'являється приблизно десь на рубежі 2,2-1,6 мільйонів років до нашої ери. Основні ознаки еволюції що вказують на людину це основні три параметра [Ойзерман Т.П. 1988р., С. 3-16.]. Перше це об'єм мозку, його еволюція. Друге - біпедія, тобто прямоходіння, вміння переміщатися на двох кінцівках. І третя ознака це створення знарядь праці.

Згідно з науковими даними і знахідками археологів перші люди походять з Африки і перше людське поселення це ущелена Олдувай що на території сучасної Танзанії. Це поселення було знайдене ще у 64 році двадцятого

століття, видатним археологом Луїсом Лікі, який і знайшов перші залишки людини умілої. - *Homo habilis* [Елинек, Ян, 1985р..С. 64.]. Це були п'ять пальців, ліва стопа ноги і щиколотка, характерно що великий палець ноги був як у людини все це свідчило про біпедію перших людей, які жили приблизно 2,5 до одного мільйона років тому. Також були знайдені кість руки і череп дванадцятирічної дитини, по кісті і визначенні по залишку черепа об'єму мозку вчені прийшли до висновку що ці люди були вже пристосовані до фізичної праці, звідки і походить назва людина уміла - *Homo habilis*.

Господь створив людину щоб з'єднати її із Собою благодатним життям Божим. Будучи в ареопазі апостол Павло каже, що «з однієї крові створив Він увесь рід людський для життя по всій землі. щоб вони шукали Бога, чи не відчують Його і не знайдуть, хоч Він недалеко від кожного з нас, бо Ним ми живемо, рухаємось і існуємо» (Дії, 17:26-28). Як зазначає Максим сповідник Господь людину поставив вище всього створіння і через яку повинно відбутися преображення всієї природи і світу. Людина повинна була об'єднати любов'ю тварну і нетварну природу. Однак після гріхоадіння, будучи вигнатою з раю людина почала деградувати. Як говорить нам Біблія, Адама і Єви діти Авель, Каїн, і пізніше Сиф були знайомі із землеробство і скотарство. Дані археології вказують на те що, давні люди займалися спочатку мисливством і збиральництвом, пізніше вже почали освоювати землеробство і скотарство, у період неоліту. Святий Августин, говорить що втративши безпосередній контакт з Богом, люди поступово забули про Нього і втратили дані їм знання. «Після вигнання людини із раю, її око спрямоване у природу, пошкодилося, око, спрямоване у себе, помутніло, а око, спрямоване до Бога, осліпло зовсім.» [Бондарчук Я. 2013р., с.123]. Проте, вигнавши людей з райського саду та позбавивши їх безпосереднього контакту з Собою, Бог дав їм виняткову властивість - вдосконалюватися і розвиватися завдяки своїй праці, безмежно вдосконалюватися, щоб знову досягнути втраченого ними раю. Пройшло тисячі років, до поки людина знову почала відчувати Творця. На протязі тисячу років

розвивався її мозок, пам'ять, увага, думки, мислення, і почуття, а також її зовнішній вигляд, тіло, руки, обличчя.

Матеріалісти не визнають наявності душі в людини тому що не здатні пояснити її походження без Божого втручання, чисто природнім шляхом з бездуховної матерії. Однак саме душа в людини свідчить про те що людина створена Господом веде свій почату з надприродного сотворіння. Існування в людині душі зараз доводить наука. Результати різних наукових досліджень зокрема психології і медицини свідчать про наявність душі в людини завдяки дослідженням і свідченням людей які описують посмертні видіння. Перші такі дослідження ще почалися 20 роках 20 століття, саме тоді почалася систематизація і фіксація даних різних пацієнтів. Пізніше вже 50-70 тих роках 20 століття Американське товариство психічних досліджень зібрали десятки тисяч свідчень про дивні посмертні видіння людей, лєвова частка яких була детально досліджена [Видення на смертном одре: <http://www.abc-people.com/phenomenons/death/txt-6.htm>]. Зазвичай за пару хвилин до смерті люди починають бачити такі дивні видіння. Ці видіння не супроводжуються якимись тривожними образами, навпаки люди бачать надзвичайно красиві і теплі речі що їх заспокоюють і зігрівають їх душу. Зазвичай вони бачать світлі образи близьких людей, якісь прекрасні спогади у своєму житті, або красиві світлі місця яких навпаки ще ніколи не бачили як щось реальне і близьке. Дехто бачить ангелів, Богородицю чи самого Ісуса Христа. Все це робить їх щасливими в остатні хвилини, і вони перебувають в гармонії і в благодаті. Науковці не можуть пояснити ці явища тому щоб хоч якось дати їм якусь раціональну оцінку висувають різні гіпотези говорячи про те, що такі образи з'являються у людей через гарячку, галюцинації причина яких може бути від нехватки кисню у мозку, або через препарати які вони вживають. Скептики завжди шукають раціональні відповіді на свої питання, однак свідчення показують що всі ці фактори які називають скептики не можуть пояснити бачення людей іншого потойбічного світу, це при тому що ці люди спокійному стані і при тверезому свідомому розумі. Іншим цікавим фактором є те що лікарі

й медпрацівники також говорять як були свідками моменту смерті людей і бачили як над тілом з'являлася прозора світла субстанція у вигляді згустки диму, і коли пацієнт помирає цей згусток набуває більш виразних форм цієї людини, дехто описує що ця астральна проекція з'єднана немов якоюсь білою ниткою із тілом пацієнта. І лише як настає мить смерті цієї людини ця нитка обривається і душа стає невидимою. Всі ці фактори свідчать лише про те що душа цілком реальна, так само як і духовний світ в якому вона перебуває після смерті тіла, отже якщо є душа в людини є й Творець який надприродним чином створив цю душу.

Так Господь створив що людина має два початки як духовний так і матеріальний тварний. Господь дав кожній людині сенс і ціль у житті, щоб вона пам'ятала походження і вдосконалювала свою духовну природу, звільнилася від тваринної подобі присвятивши своє життя вищим божественним ідеалам. «Тому що від Божественної сили Його даровано нам усе потрібне для життя і благочестя, через пізнання Того, Хто покликав нас славою та чеснотою, якими даровані нам великі й дорогоцінні обітниця, щоб ви через них стали причасниками Божого єства, віддалившись від пануючого в світі розтління похиттю» (2Пет.1:3-4).

Різні теологи і філософи мислителі по різному сприймають духовний розвиток людини. Для християнської Церкви духовність завжди розуміється як єднання людини і Бога, чим більше людина шукає і наближається до Господа тим вона стає духовною. Філософи подібно трактують духовність людини однак замість руху до Бога вони називають рух душі до трансцендентного духу. У їхньому розуміння духом є світ ідей, а не особистісний Бог, духом виступає все що вказує на індивідуальність - культура, колективний розум, суспільство, релігія, наука, мистецтво й інше. Індивідуальність людини не пов'язана з духовною складовою її особистості. Адже все що зв'язано з особистісним Богом робить і особистісну людину, її потяг до ідеального. Для філософів духовність це злиття із загально людськими індивідуальними цінностями, тобто спільними культурними цінностями, спільними соціальними нормами, спільними цілями

суспільства і спільні ідеї гуманізму. Як зазначає мислитель П. Кравченко (цитати взяті у Бондарчук. Я) «це зв'язок тимчасового з вічним, суб'єктивного з об'єктивним, індивідуального із загальним. І коли це прилучення здійснюється, тоді відбувається вихід індивіда, його думок і почуттів у безмежність безконечного всесвіту» [Бондарчук Я., 2013р.,с.134]. Людина повинна підкорити свою залежність до тимчасового щоб вийти за межі земного часу і долучитися до вічних ідей, і до вічності як такої. На думку Кравченка станеться це тоді коли «людина знайде серед часової плинності таке, що перебуває над людським визначенням, така душа підноситься з темряви хаосу часу в ефір вічності, парить між дійсністю і духом» [Бондарчук Я., 2013р.,с.134]. Тому така модель яка передбачає спочатку хаос, вічну боротьбу за виживання має тонку здатність впорядкування до прагнення вдосконалюватися в духовному плані і ця здатність і є прояв божественного і духовного початку і кінця які були закладені Господом.

Загалом підсумовуючи день шостий світотворення згідно еволюційної моделі, то загалом період шостого дня починається з палеозойської ери а точніше в період девону приблизно 385-370 мільйонів років до нашої ери, в цей час змінюється клімат і екосистема суходолу, з'являється перші ящери і амфібії які мали легеневу систему дихання. У наступний кам'яновугільний період, 36-290 мільйонів років тому, змінюється ландшафт і рослинний світ. Після пермського періоду 290-250 мільйонів відбувається масове вимирання тварин по різних оцінках від 70 до близько 90 відсотків тварин вимерли. Так почалася Мезозойська ера 250-65 мільйонів років тому, ера велетенських рептилій, і ящірок. Динозаври розійшлися по всій доісторичній Землі, вчені нараховують понад тисячу видів цих гігантських істот. Однак 65 мільйонів років тому вони вимирають завершуючи еру мезозоя. У наступній кайнозойській ері у світі первенство здобувають ссавці. У період ніогену 24-2,5 мільйонів років тому починають з'являтися звірі сучасного типу, материки майже сформувалися у звичний для нас вигляд. З періодом плейстоцену 2,5 мільйонів - 11,7 тисяч

років до нашої ери на світ з'являється перші люди, які і завершують згідно моделі староземельних креаціоністів період шостого дня творення Богом світу.

Критика молодоземельних креаціоністів

Згідно тверджень молодоземельних креаціоністів всі види тварин що створив Господь походять від їх сімейств і родів. Як це і написано в книзі Буття. Згідно з Писання все живе, всі живі істоти Господь створив "за родом своїм", тобто ні у рослин, ні у звірів, ні у риб, птахів чи комах, ні у бактерій не існувало спільного предка, а все мало свій рід і сімейство. Термін "рід" який використовує Мойсей в Священному Писанні в описі акту творіння на шостий ден, далекий від розуміння сучасного терміну "вид", на івриті це слово звучить як "мін", і у своєму значенні має значно ширше розуміння. Усі звикли до сучасної класифікації царств тварин за схемою що була розроблена у 18 столітті шведським природознавцем Карлом Ліннеєм, який поділяв царства тварин за видом, родом, сімейством, загоном, класом і типом. За біблійною моделлю молодоземельних креаціоністів, слово "рід" не зовсім підходить до схеми Ліннея однак близьке до його поняття сімейство. Тобто Господь створив на шостий день сімейства (роди) тварин, від яких пізніше утворилися різні інші види але кожен походить від свого сімейства. Креаціоністи молоді Землі визнають мікроеволюцію, як варіації у середині певного роду, сімейства чи виду, так звана горизонтальна еволюція, але вони не визнають макроеволюцію тобто переходу з одного виду в інший шляхом набуття корисними мутаціями нових властивостей і нової інформації у ДНК, тобто вони відкидають вертикальну еволюцію. Для молодоземельних еволюціоністів це не зовсім еволюція в її значенні, радше це адаптація видів і природній відбір, адже за їх моделлю всі види і роди живих істот після гріхопадіння деградують і піддаються законам генетичної ентропії.

Багато науковців і теологів еволюціоністів визнають природний вплив і фактори за якими відбувається мікроеволюція, але вони критикують еволюціоністів матеріалістів які стверджують що макроеволюція здатна

відбуватися природнім чином без втручання Бога Творця. Як зазначає професор І. Осипов у владі Господа створювати як і зразу готові види так і поступово творити божественними енергіями все живе «У владі Господа створювати із нищих форм землі і води формуючи силою природи вищі форми» [Осипов А.В.:<https://alexey-osipov.ru/books-and-publications/knigi/put-razuma-v-poiskakh-istiny/>]. Цікаву думку висловлював у свій час релігійний мислитель Володимир Соловйов який говорить про «цілісні, повні і вищі образи стану буття які метафізично завжди існували раніше за їх нижчі образи, хоч і приходять вони у світ набагато пізніше за них. Еволюція створює матеріали завдяки яким Господь творить вищі форми. Тобто еволюція формує матеріали без яких нові види нові структури не появилися, і саме основа нижчих і вищих форм є закладена Богом [Соловьёв С. М., 1977р., 449с.]. Отож з тверджень В. Соловйова, новим творінням може називається будь яка поява якогось нового типу у всесвіті , і це не залежить від ex nihilo - творіння яке з'явилося з нічого, новий творінням може і називатися навіть той вид чи різновид виду який вже мав якусь попередню матеріальну основу з якої він походить. Також нове творіння може бути наділене корисним і властивостями і позитивним змістом який Бог наділив її, не будучи при цьому створеною з небуття. Головне не форма, а зміст. на думку філософа немає різниці яким надприродним явищем з'явилося нове творіння, головне що це творіння Боже.

Прихильники молодоземельного креаціонізму стоять на позиції що Господь-Бог створив людину щоб підкреслити кінець акту творіння, як вінець всього творчого акту, людина повинна була уособлювати всю велич і красу творіння світу і всесвіту, адже лише людина створена за образом і подобою Божою. Однак еволюціоністи критикують їх за це, тому що такі твердження начебто не відповідають науковим даним і науковій картині світу. Що людина утворилася еволюційним шляхом і походить від спільного з мавпою предка. Однак теологи еволюціоністи у цьому процесі намагаються заперечувати шляхи випадкового фактору у процесі появи людини і використовують ідею «гомінізації яка приречена на вдосконалення і ускладнення» [Лаломов

А.В.,2004р., С.267.], тобто олюднення людиноподібних істот цікаво що схожу думку у свій час висловлював ще Чарльз Дарвін «Земля протягом довгих періодів часу готувалася до появи людини розумної яка є вінцем і славою всього всесвіту таму такий довгий проміжок часу є цілком справедливий, адже людина надзвичайно складна істота.» [Ларичев В., 1978р., С. 22]. Виходячи з вище наведених тверджень, навіть еволюціоністи так само як молодоземельні креаціоністи визнають що поява людини була наперед запланована Богом-Творцем і саме людина ставить крапку на процесі світотворенні і шестидневу в цілому.

Фундаментальний креаціонізм заперечує об'єктивність оцінок всіх палеонтологічних знахідок проміжною ланкою між людиною і мавпою, вважаючи таке їх тлумачення суб'єктивним вигадкою еволюціоністів.

Береться під сумнів «стадиальная» гіпотеза походження людини, [Рос,А. 2001р.,С.127] оскільки, в одних і тих же палеонтологічних шарах мають місце знахідки різних «стадій» антропогенезу.

З позицій молодоземельного креаціонізму особистість сучасної людини розглядається як окремий акт творіння («бара»), в той час як викопні рештки гомінід є продуктом творчого задуму і поетапного творіння, спочатку актом «бара» (душа жива), а потім додаванням і видозміною генетичної інформації в рамках теорії трансформізма або акта ассаміна. Аргументом на користь Біблійної парадигми походження людства від однієї пари людей служать сучасні розробки генетиків, які завдяки сучасним дослідженням почали свідчити про «мітохондріальну Єву» і «Y-хромосом Адама»[Dorit R. L., 1997, р. 422-423]. Таким чином, проведений аналіз свідчить про дискусійність як еволюційної, так і креаційної програм походження людини.

4.5. Богословський аспект

Деякі креаціоністи староземельники як вже зазначалося на прикладі Тайяра де Шардена, часто сприймають "Адама" в ширшому богословському значенні, а не просто прив'язка до конкретної історичної особи Адама. Загалом вони відштовхуються від богословського значення його імені. Теологи еволюціоністи стверджують що на івриті слово "адам" означає "людина", не в значенні першої історичної особи людини, а як ім'я природного явища. Також ще в одному значенні це слово розуміється як "той що уподібнюється Богу" і "кривава земля", як тонке богословське значення яке вказує на результат у який може перетворитися людина без Бога, яка перестала Йому уподібнюватися. Виходячи з цього ми можемо зробити висновок що людина була створена Господом по образу і подоби Його для певної мети, саме це відрізняє людину від інших створінь.

На думку Тайяра де Шардена у шостий день Божого творіння світу космогенез як величний творчий акт Господом досягає свого піку. Вся велич еволюційного творчого акту в кінцевому результаті відображається у Божому шедевр - людині. Адже коли на світ з'являється одушевлена, розумна істота, поруч із біосферою з'являється і ноосфера, сфера думок, ідей і розумової діяльності. Саме поява ноосфери звеличує весь генезис, який почався з космогенезу, розвивався у абіогенезі і біогенезі і являється вищим етапом антропогенезу. Весь цей синтез розвитку людства відображається у вінці еволюційного розвитку - людині, яка є образом і подобою Божою. Хоч і розвиток в природі може відбуватися так само як і у суспільстві, але все таки людина поставила крапку на еволюції видового різноманіття і еволюції в цілому. Адже людина володіє найвищими дарами які тільки могли існувати в природі. Це і свобода волі, це і думка, і знання, і розум, і свідомість це і почуття і любов і совість. Це інтелектуальне мислення і само ідентичність, у поєднанні з психічним станом людини який залежав від стосунків собі подібних. «Людина ніколи не зможе перевершити саму людину, тому що

черпає ресурси сама із себе» [Шарден Пьер Тейар., 1965р., С. 247.], Поняття стосунків де Шарден описує як кінцева крапка світотворення так званна Омега еволюції. У східній Церкві це називається соборністю, тобто незлитно і нероздільно як вищий дар людських стосунків і прояв людської особистості. Цікаве місце де Шарден у процесі еволюції відводить Богові. Як він зазначає Господь на самому початку використовує еволюцію, діє і розвиває за допомогою еволюції однак Він не співпадає з еволюцією, Сам не походить від неї і будучи в часі, керуючи еволюційним процесом у часі і просторі, у ту ж мить знаходиться і поза часом і простором. Будучи і творячи Буття Він знаходиться поза Буттям. І є центром усіх трансцендентних початків. Тому на думку Т. де Шарденна Господь повинен вести увесь всесвіт до духовних начал і висот. Тому хоч і багато хто не помічає Руку Божу, але саме ця невидима Рука веде весь світ, всесвіт і все Буття до трансцендентного невидимого, духовного порядку, діє в ньому і упорядковує пронизуючи усе божественною силою. Абсолютно усе підкорене Його божественні волі, і усе твориться з певною метою. Цей невидимий порядок до якого рухається уся матерія Т. де Шарден називає станом сингулярності, тобто у богословському його значенні, стан унікальної виняткової єдності. Таку модель де Шарден уявляв у вигляді конуса де нижній круговорот хаосу матерії упорядковується коли піднімається на вищі щавлі конуса, де на самому вершечку найвища і найдосконаліша духовна сутність - Господь-Бог. [Пьер Тейар де Шарден: <https://www.litmir.me/br/?b=111077>] Отже Тайяр де Шарден зазначає що Господь творить еволюцією божественними енергіями, але у той же час Він знаходиться поза еволюцією як Досконалий Бог який не залежить від еволюції. Весь розвиток Буття він класифікує початком космогенезом, як упорядкування матерії у світі за яким йде антропогенез як упорядкування світу у людині і остатній етап христовгенез як упорядкування всього Буття у Христі Ісусі, єднання з Богом незлитно і нероздільно.

Православні віруючі поза сумнівом визнають історичну особу Адама і що саме він являється першою людиною згідно Біблії. Адже на реальність

історичного Адама вказує Ісус Христос, історичність якого неможливо заперечувати. Церква називає Ісуса Христа другим Адамом, адже через першого Адама відбулося гріхопадіння людини тому через другого Адама ми знову з'єдналися з Богом. Перший Адам є прообразом другого Адама і навпаки, і як Ісус Христос є історична постать з Назарету, так і Адам історично походить з Едему. Тому Церква не може прийняти твердження про метафоричність чи алегоричний образ Адама чи навіть символічний. Адам був справжньою історичною особою, якщо ні то викуплення Ісуса Христа з богословської точки зору немало б значення.

Неможливо визнавати Христа але сумніватися у гріхопадінні Адама і Єви, адже якщо гріхопадіння ніщо інше як міф чи символічний образ, то у чому полягає потреба викуплення людини, адже союзу людини з Богом не існувало б і виходило так немов Господь створив людину приречену на смерть з самого початку. Тоді виникає й низка й інших питань хто перший уклав союз з Богом і так далі.

Христорігенез людини полягає в першу чергу у єднанні з Христом відкупителем наших гріхів, і обожнені людини через Христа. Адже ці дні творіння світу Богом вказують на те що Господь це все робив заради найвищого свого творіння людини, яка мала у дар не просто весь навколишній світ, але й сама була перлиною світу через найбільшу цінність - любов і спілкування з Богом. Тому Христос також втілюється щоб відновити цей зв'язок через Євхаристію і Церкву Христову.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи результати проведеної наукової роботи слід вважати що мету даного дослідження було досягнуто. Реалізація поставлених на початку роботи дослідницьких завдань дає можливість узагальнити наступне:

Дослідивши поняття та сутність різних християнських науково- креаціонізьких течій, слід сказати, що починаючи з другої половини ХІХ століття ідея біологічної еволюції стала основою природних і соціальних наук. Відповідаючи на цей виклик, західна християнська думка йшла двома основними стратегіями. Одна з них, пов'язана переважно з американським фундаменталізмом, передбачає заперечення еволюції на основі наукоподібних аргументів, спектр яких простирається від «геології потопу» до «розумного задуму». Більш реальною вважається інша стратегія, відома під ім'ям теїстичного еволюціонізму (креаціонізм).

Прихильники цього напрямку визнають, нехай часто і з деякими застереженнями, еволюційне походження живих організмів, трактуючи еволюцію як засіб, за допомогою якого Бог створив живу природу. В даний час другий підхід поділяється більшістю християнських інтелектуалів Заходу, однак його не можна вважати порівняно недавнім винаходом. Навпаки, концепція теїстичного еволюціонізму була початковою реакцією християнської думки на теорію еволюції: багато мислителів-християн незалежно від конфесійної приналежності відразу ж відчували інстинктивне бажання ототожнити біблійні шість днів творіння з грандіозною еволюційною панорамою розвитку життя на Землі і співставити наукові данні цієї теорії з Писанням. Якщо «креаціоністська наука» з великим запізненням зародилася в 1920-х роках і розцвіла лише в 1960-их, то базові принципи теїстичного еволюціонізму були сформульовані ще в кінці ХІХ століття і з тих пір залишалися на подив незмінними. Однак, ці дві течії були майже тотожними та мали спільні цілі та ідеї.

Таким чином було досліджено, визначено та систематизовано причини появи та розвиток креаціонізму, з'ясовано специфіку поглядів на проблеми креаціонізму і подальший напрямок розвитку протестанських православних і католицьких конфесій і можна дати певну характеристику. Історично склалося що Західний католицький світ зберігав відкритість і йшов нога в ногу із науковим прогресом зберігаючи при цьому консервативні особливості, тому не дивно що католицький світ дав стільки винахідників і дослідників, і він один із перших відкрив двері новітній і досить революційній ідеї еволюції, слід визнати той факт що західним теологам вдалось гармонійно вписати, інтерпретувати і богословськи осмислити ті чи інші тенденції еволюції у світлі християнської релігії. У той час як протестантизм через свою доктринальну позицію буквализму тлумачення Біблії відмовлявся визнавати теорію еволюції, і при цьому формував нові критичні наукові засади, що також слід зазначити їм вдалось систематизувати певну наукову базу молодоземельного креаціонізму. Що стосується православ'я то представники Церкви довгий час вирішили утримуватися від доведення чи спростування нових наукових відкриттів, тому довгий час проблеми еволюції і креаціонізму, релігії і науки зберігали статус теологумена, однак не зважаючи на це православна Церква дала низку богословів які активно продовжують розвивати богослів'я в молодоземельному чи староземельному напрямку зберігаючи при цьому конфесійну єдність і зусереджуючись на більш тонких богословських питаннях по днях Творіння, таких як співвідношення богословського христоцентризму і наукового антропогенезу, чи питання досконалості творіння, піднімали питання співвідношення чуттєвого і умоглядного.

Підсумовуючи робимо висновки що конфесійна специфіка заходу як і католицизму так і протестантизму характерна дискусійними протистояннями які базуються на основі раціонального тлумачення книги Буття, богослів'я і філософська думка формується навколо наукової доказової бази молодоземельного чи староземельного креаціонізму, у той час як у східній православній традиції уже богослівська і філософська думка сформована,

завдяки вченню Церкви і святих отців, тому православна людина робить акцент радше на богословському аналізі допустимості тієї чи іншої теорії щоб виділити основну проблематику яка торкається Христоцентричності, сотеріології, і догмату про Трійцю, й інших важливих богословських тем, при цьому керуючись Писанням і вченням Церкви як Одкровенням від Бога. Православ'я констатує ціннісно-сміслові біблійні засади на базі діалектичного богослів'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

1. Афанасий Великий. Творения. Т. 2. - Сергиев Посад, Свято-Троицкая Сергиева лавра, 1902 // Репринт. М., 1994. - С. 287.
2. Біблія. Книги Священного Писання Старого і Нового Завіту: В українському перекладі з паралельними місцями / Переклад Патріарха Філарета (Денисенка). – К.: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – 1416 с.
3. Бл. Феофилакт Болгарский. Толкование на Деяния и Соборные послания Св. Апостолов, М., 1993.
4. Василий Великий. Беседы на Шестоднев. Творения. - Свято-Троицкая Сергиева лавра, 1900. - С. 157-158.
5. Григорий Нисский. Творения. В 8 ч. / Пер. Московской духовной академии. М., 1861—1871.— 470 с.
6. Деяния Вселенских Соборов. Том I. // Казань, Изд. Казанской духовной Академии. 1910. - С.145
7. Деяния Вселенских Соборов, т.7, Казань, 1909. - 206-212с. - С.206
8. Климент Александрийский. Строматы. - Санкт-Петербург: издательство Олега Абышко, 2003. - С.75-76.

ЛІТЕРАТУРА

9. Бабосов Е. На распутье между наукой и христианством [Текст] / Е. Бабосов // Наука и религия: научн.-попул. журн. / глав. ред. А.С Иванов. - М. : Знание, 1971. - № 6. - С.55 - 59.
10. Барбур И.Г. Религия и наука: история и современность М. : Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2001. - Издание второе. - 430 с.
11. Бондарчук Я. В. Шість днів творення світу (синтез релігійних та наукових концепцій) : [монографія] / Я. В. Бондарчук. - Острог : ІГСУ, Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2013. - 146 с.
12. Буфеев К., прот. Православное учение о Сотворении и теория эволюции / Константин прот. Буфеев. – Москва: Русский издательский центр, 2014. – 438 с.
13. Василий (Родзянко)., епископ. Теория распада Вселенной и вера отцов. М.,1996. - С.62-66

14. Вайнберг Стивен., Объясняя мир: Истоки современной науки / Стивен Вайнберг: Альпина нон-фикшн; Москва; 2015 - с.95
15. Всемирная энциклопедия: философия [Текст] / глав. научн. ред. и сост. А.А. Грицианов. - М. : АСТ, Мн. : Харвест, Современный литературатор, 2004. - 1312 с.
16. Данилевский Н. Дарвинизмъ. Критическое исследование Т.1. 4.1-2: Издание М.Е. Комарова. СПб. 1885-1889.-760с.
17. Дарвин Ч. Происхождение видов. М.: Гос. Изд-во с.-х. Лит, 1952.- 460с.
18. Елинек, Ян Большой иллюстрированный атлас первобытного человека. / Пер. Е. Финштейна под ред. В. П. Алексеева. Прага: Артия, 1972, третье издание 1985. С. 64.
19. Энгельгардт В.А. На путях к раскрытию тайны жизни [Текст] /В.А.Энгельгардт // Наука и религия: научн.-попул. журн. / глав. ред. А.С.Иванов. - М. : Знание, 1970. - № 6. - С. 11-13. - С. 12.
20. Жан Батист Ламарк. Избранные произведения в двух томах. Том 1: Вступительные лекции к курсу зоологии, Философия зоологии (1809), АН СССР, 1955. 965 с.
21. Кимура М. Молекулярная эволюция: теория нейтральности: Пер. с англ. — М.: Мир, 1985. — 394 с.
22. Климишин І.А., Рудий А.Б. Учені, які вірили у створення. Проблема першооснов буття та її висвітлення у навчальних закладах [Текст] / Збірка доповідей Всеукраїнської конференції креаціоністів. - № 1-2. - Київ : «Четверта хвиля», 2005. - С.182-193.
23. Кологривов В. Н. Эффект Доплера в классической физике. — МФТИ, 2012р. — С. 25—26.
24. Колчинский, Э.И. Единство эволюционной теории в разделенном мире XX века / Э. И. Колчинский ; Рос. акад. наук, С.-Петерб. фил. Ин-та истории естествознания и техники им. С. И. Вавилова РАН. - Санкт-Петербург : Нестор-История, 2014. - с. 58, 822.
25. Крицкий, М. С. Коферменты и эволюция мира РНК : [арх. 19 октября 2016] / М. С. Крицкий, Т. А. Телегина // Успехи биологической химии : журн. — 2004. — Т. 44. — С. 341—364.
26. Кураев Андрей, диакон. Может ли православные быть эволюционистом? // Той повеле и создашася. Клин: Фонд «Христианская жизнь», 1999.-214с.
27. Лайель Ч. Основные начала геологии или новейшие изменения земли и её обитателей / Пер. с англ. А. Мин: В 2 т. М.: изд. А. Глазунова, 1866. Т. 2. 462 с.

28. Лаломов А.В. Антропология XXI века - наука или идеология? На примере книги А.А.Зубова «Палеоантропологическая родословная человека» (Институт этнологии и антропологии РАН, Москва, 2004). - С.267.
29. Ларичев В. Поиски предков Адама (Рассказы археолога) [Текст] - В.Ларичев. - М. : Политиздат, 1978. - 127 с. - С. 22.
30. Лернер Е.Г. // *Aerospace America*, March 1990, сс. 38-43.
31. Линней К. Философия ботаники / Пер. с латин. Н. Н. Забинковой, С. В. Сапожникова, под ред. М. Э. Кирпичникова; изд. подгот. И. Е. Амлинский; АН СССР. — М. : Наука, 1989. — 456 с.
32. Лунный А.Н. // Профессор Дин Кенъон, ведущий мировой исследователь абиогенеза и происхождения жизни, стал сторонником «разумного замысла». – В альм. «Божественное откровение и современная наука», вып.3, М., 2011.
33. Малюк В.І. Наука і Біблія [Текст] / Матеріали науково-практичної конференції «Парадигма творення в сучасній науці: на шляху до інтегрованого світогляду» - Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. - Випуск 1. - 548 с. - С. 295-302. - С. 299.
34. Макарий (Булгаков) архиепископ. Православно-догматическое богословие. - Т.1. - Санкт Петербург, 1857. - С. 420.
35. М. Д. Геллер и Д. П. Хакра // *Science* 246:897-903 (1990)
36. Мень Александр, протоиерей. История религии: В поисках Пути, Истины и Жизни: В 7 т.-М.: СП «Слово» 1991. Т.2.-370с.
37. Моррис Генри. Сотворение и современный христианин. М., 1993. - 346 с
38. Никитин В.А. Физика и антропный принцип Вселенной. // Наука, философия, религия. Восьмая международная конференция. Дубна, 1997. - С. 26
39. Оглицкий Д.П., иер.Максим Козлов. Православие и западное христианство. М., 1999. - 70с.
40. Ойзерман Т.П. Homo sapiens преодолевает свою видовую ограниченность [Текст] / Т.И.Ойзерман // Вопросы философии: научн.- теор. журн./ глав. ред. В.А.Лекторский. - М. : Наука, 1988. - № 4. - С. 3-16.
41. Осипов А. Путь разума в поисках истины. Основное богословие. М., 1997.-278с.
42. Пол Д. Проект вселенной. Новые открытия творческой способности природы к самоорганизации. - М.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2011. - 254 с.

43. Попадьин К. Ю. Эволюция бесполок линий: эколого-генетические механизмы происхождения и поддержания // Автореф. канд. дисс. М.: 2005 - С.11
44. Рижкова С. Еволюція космо-етичних уявлень у релігійних та філософських системах: стаття перша [Текст] / С.Рижкова // Філософська думка : наук.-теор. журн. / глав. ред. М. Попович. - К., 2003. - № 6. - С.103 - 123. С.109.
45. Рос, А. В начале. : Пер. с англ. - Заокский : «Источник жизни», 2001. - 430 с.
46. Серафим (Роуз), иером. Православный взгляд на эволюцию// Приношение православного американца. М., 1998. - 486 с.
47. Сысоев Данеил, диакон. Летопись начала. М., 1999.-388с.
48. Сидоров Г. Н. , Шустова О.Б., Разумов В И Наука и философия о развитии жизни на Земле // Философия науки - Новосибирск СО РАН, 2003 - № 4 - С. 36
49. Слобідський Серафим. прот., Закон Божий. - Почаїв : Видавництво Свято-Успенської Почаївської лаври, 2008. - 730 с.
50. Соловьёв С. М. Жизнь и творческая эволюция Владимира Соловьёва. — Брюссель: Жизнь с Богом, 1977. — 449 с.
51. Телеология // Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. — 4-е изд. — М.: Политиздат, 1981. — 445 с.
52. Уайт, Эллен / Куропаткина О. В. // Телевизионная башня — Улан-Батор. — 2016. — С. 642. — (Большая российская энциклопедия : [в 35 т.] / гл. ред. Ю. С. Осипов ; 2004—2017, т. 32.
53. Уиткомб Д. К. Погибший Мир / Джон К. Уиткомб. – Москва: Русская Миссия Благовестия, 1993. – 184 с.
54. Хокинг С. Краткая история времени. С-Пб. 2001.-С174-178
55. Шарден Пьер Тейар. Феномен человека [Текст] : [моногр]. / Пьер Тейар де Шарден; перев. с франц. Н.А.Садовского. - М., 1965. - С. 65-247
56. Abhyankar, K.D., The origin of the solar system, // Bulletin of the Astronomical Society of India 26:339-448, 1998; pp. 339-448.
57. Astrophysics and Space Science, т.139, 1987 рік, сс.389-411
58. Ayala F. J. The Mechanisms of Evolution Scientific American 239 (3), September, 1987, - P 55
59. Blum, J., Laboratory and space experiments to study pre-planetary growth, // Advances in Space Research 15(10):39-54, 1995;p. 39.
60. Brush, S.G., Everett, C.W.F. and Garber, E. (Eds.), Maxwell on Saturn's Rings, MIT, Cambridge, MA, 1983, pp. 3-77

61. Canfield, D.E., The early history of atmospheric oxygen: homage to Robert M. Garrels, // *Annual Review of Earth and Planetary Science* (33), 2005. p.1-36
62. Cernuschi, F., The physics of cosmic grains, // *Astrophysical Journal* 105:241-254, 1947; p. 241.
63. Chambers, J.E., Planetary accretion in the inner solar system, // *Earth and Planetary Science Letters* 223:241-252, 2004; pp. 244-249
64. Conway Morris, S. (1993). Ediacaran-like fossils in Cambrian Burgess Shale-type faunas of North America. *Palaeontology* **36** (31–0239): 593–635.
65. Davis P. *The Runway Universe*. - L.: Dent / NX: Harper & Raw, 1981.
66. Dominik, C., Blum, J., Cuzzi, J.N. and Wurm, G., Growth of dust as the initial step toward planet formation, 28 February 2006, arXiv:astro-ph/0602617v1, accessed 28 October 2009.
67. Dorit R. L., Hiroshi Akashi, Gilbert W Absence of polymorphism at the ZFY locus on the human Y-chromosome *Science* 268(5214) May 26, 1995, - P 1183 - 85, Loewe L, Scherer S. Mitochondrial Eve, the plot thickens *Trends in Ecology and Evolution* 12(11) 1997, - P 422-423
68. Edelson, E., Astrochemistry comes of age, *Mosaic* 10(1):9-14, 1979; p. 12.
69. Gamow, G., *One, Two, Three ... Infinity*, Mentor, New York, 1953, pp. 285-286, 1953.
70. Gehrz, R.D., Truran, J.W. and Williams, R.E., Classical novae: contribution to the interstellar medium; in: *Protostars and Planets III*, Levy, E.H. and Lunine, J.I. (Eds.), University of Arizona, Tucson, pp. 75-96, 1993; p. 75.
71. Gentry, Robert V. Giant Radioactive Halos: Indicators of Unknown Radioactivity? // *Science : journal*. — 1970. — 14 August (vol. 169, no. 3946). — P. 670—673.
72. Goldreich, P., and Ward, W.R., The formation of planetesimals, // *Astrophysical Journal* 183:1051-1061, 1973; p. 160.
73. Hartmann, W.K., *Moons and Planets*, Wadsworth, Belmont, CA, 1993, pp. 93, 193.
74. Ham, Ken. *How Do We Know the Bible is True?*. // Green Forest, AR: New Leaf. - 2012, - pp. 108–10
75. Harwit, M., *Astrophysical Concepts*, Concepts Publishing, Ithaca, NY, 1982, p. 394.
76. Hernden, J.M., Examining the overlooked implications of natural nuclear reactors, // *Eos* 79(38):451-456, 1998; p. 456.
77. Henry, J., The elements of the universe point to creation: introduction to a critique of nucleosynthesis theory, // *Journal of Creation* 20(2):53-60, 2006; pp. 66-67.

78. Hoashi, M., Bevacqua, D.C., Otake, T., Watanabe Y., Hickman, A.H., Utsunomiya, S. and Ohmoto, H., Primary haematite formation in an oxygenated sea 3.46 billion years ago, // *Nature Geoscience*; published online 15 March 2009.
79. Kerr, R.A., Great Oxidation event dethroned?,// *Science* 324(5925) , 2009, p.321
80. Kerridge, J.F., and Vedder, J., Accretionary processes in the early solar system: an experimental approach, // *Science* 177:161-163, 1972; p. 161.
81. Kesler, S.E. and Ohmoto, H. (Eds.), *Evolution of Earth's Atmosphere, Hydrosphere, and Biosphere—Constraints from Ore Deposits*, GSA Memoir 198, // Geological Society of America, Boulder, CO, 2006.
82. Leslie, M., On the origin of photosynthesis, // *Science* 323(5919), 2009, p.1286-1287
83. Marsh F. I., *Fundamental Biology*, Lincoln, 1941, - P 42.
84. Marshall, C.R., Explaining the Cambrian 'explosion' of animals, *Annual Review of Earth and Planetary Sciences* (34) 2006, - P. 355–384
85. Maxwell, J.C., On the stability of the motion of Saturn's rings, Macmillan, London, in Brush et al., ref. 28, pp. 68-158, 1859; p. 8.
86. McKee, C.F., Zweibel, E.G., Goodman, A.A. and Heiles, C., Magnetic fields in star-forming regions: theory; in: *Protostars and Planets III*, Levy, E.H. and Lunine, J.I. (Eds.), University of Arizona, Tucson, pp. 327-366, 1993; p. 361.
87. Oard, M. and Froede, C., Jr, Where is the pre-Flood/Flood boundary? // *Creation Research Society Quarterly* 45(1), 2008, pp.24-39
88. Ohmoto, H., Watanabe, Y., Yamaguchi, K.E., Naraoka, H., Haruna, M., Kakegawa, T., Hayashi, K-I, and Kato, Y., Chemical and biological evolution of early Earth: constraints from banded iron formations; in: Kesler, S.E. and Ohmoto, H. (Eds.), *Evolution of Earth's Atmosphere, Hydrosphere, and Biosphere— Constraints from Ore Deposits*, GSA Memoir 198, // Geological Society of America, Boulder, CO, 2006, pp. 291-331
89. Perkins, S., The iron record of earth's oxygen: scientists are decoding the geological secrets of banded iron formations // *Science News* 175(13),2009, pp.24-28
90. Perkins, S., Tiny crystals in Australian rocks suggest earlier debut for oxygen // *Science News* 175(8), 2009, pp.9
91. Peterson, I., The winds of starbirth, // *Science News* 137:409, 1990; p. 409.
92. ReMine, Walter J. 1990. Discontinuity systematics: a new methodology of biosystematics relevant to the creation model. In R. E. Walsh, editor, *Proceedings of the Second International Conference on Creationism. Volume II, Technical Symposium*, pp. 207—216.

93. Slusher, H.S., Age of the Cosmos, Institute for Creation Research, El Cajon, CA, , 1980, p. 18.
94. Shu, F., Najita, J., Galli, D., Ostriker E. and S. Lizano, The collapse of clouds and the formation and evolution of stars and disks; in: Protostars and Planets III, Levy, E.H. and Lunine, J.I. (Eds.), University of Arizona, Tucson, pp. 3-45, 1993; p. 20.
95. Watanabe, Y., Farquhar, J. and Ohmoto, H., Anomalous fractionations of sulfur isotopes during thermochemical sulfate reduction, // Science 324(5925), 2009, p.370-373.
96. Wayne Frair, Creation Research Society Quarterly, Vol. 37, No. 2 (September 2000), pp. 82-91
97. Zirin, H., The growth and evolution of interstellar dust, Bulletin of the Harvard Observatory 921:19-26, 1952; p. 20.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

98. Блаженный Августин Иппонийский . О граде Божьем, [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: http://azbyka.ru/?otechnik/Avrelij_Avgustin/o_grade=12_10
99. Блаженный Августин Иппонийский. О книге Бытия буквально (книга неоконченная), [Электронный ресурс], М., 1997. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.orthedu.ru/uchposob/sv-pisanie/1864-10.html>
100. Булгаков С.Н. Свет невечерний. - М., 1917. - С. 240-241. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: www.veni.net.bulgakov/svet/index.htm.
101. Видения на смертном одре. Ощущения умирающих [Электронный ресурс]. - Режим доступа: www.abc-people.com/phenomens/death/bt-6.htm.
102. Дэвид Роузвир. Наука о сотворении Мира, доказывающая правоту Библии. 1995. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.creationism.org/crimea/pdf/creatscience.pdf>
103. Дорогой. М. Библейская философия 2016. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.litres.ru/mihail-dorogoy/bibleyskaya-filosofiya/chitat-onlayn/page-2/>
104. Католики признали теорию Дарвина. «Седмица» — Православные новости за неделю, Выпуск No377, 23 февраля 2009 г. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.sedmica.orthodoxu.ru>

105. Лопухин А. П. Толковая Библия. Толкование на книгу Бытия. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://azbyka.ru/otechnik/Lopuhin/tolkovaja_biblija_01/1
106. Моррис Г. Сотворение мира. Научный подход. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.you-books.com/book/G-Morris/Sotvorenie-mira-nauchnyj-podhod>
107. Оганесян, Т. Тиктаалик, бегущий по мелководью // Эксперт. — 10 апреля 2006. — № 14. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://expert.ru/expert/2006/14/news_tiktaalik_beguschiy_po_melkovodyu_78720/
108. Осипов А.В. Путь разума в поисках истины — М.: Сретенский монастырь, 2010. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://alexeu-osipov.ru/books-and-publications/knigi/put-razuma-v-poiskakh-istiny/>
109. Пикок Артур Роберт [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://archive.bogoslov.ru/persons/295306/index.html>
110. Пьер Тейар де Шарден [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.litmir.me/br/?b=111077>.
111. Релігійний досвід і наукове знання: історичний контекст і актуальні проблеми взаємодії [Электронный ресурс]. - Режим доступа: [ua. text referat.com/ referat - 9711 - 4 htm](http://ua.textreferat.com/referat-9711-4.htm).
112. Свт.Феофил, епископ Антиохийский. Послания к Автолику -М. Русская историко-филологическая школа "Слово" [Электронный ресурс], 2000. – Режим доступа до ресурсу: <http://pagez.ru/lsn/0119.php>
113. Сысоев Д.,иер., Кто как Бог? или Сколько длился день творения / Даниил Священник Сысоев. – Москва: Миссионерский центр имени иерея Даниила Сысоева, 2014. — С. 12-78
114. Ученые опровергают теорию Дарвина. «Седмица» — Православные новости за неделю, Выпуск №410, 2 ноября 2009 г. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.sedmica.orthodoxy.ru>.
115. Armitage, P., Planetary formation and migration, Scholarpedia 3(3):4479, revision #37477, 20 April 2008, par. 4, [Электронный ресурс]. - Режим доступа: www.scholarpedia.org/article/
116. Chase W. Nelson and John C. Sanford, 2013, Computational Evolution Experiments Reveal a Net Loss of Genetic Information Despite Selection, Biological Information: New Perspectives pp. 338–368; [Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://doi.org/10.1142/9789814508728_0014
117. Hippolytus of Rome: Commentary on Daniel.[Электронный ресурс] - 2010 Т.С. Schmidt 1st Edition – Режим доступа до ресурсу: www.chronicon.net

118. Laplace, P.S., Exposition du Systeme du Monde, Duprat, Paris, 1796; J. Pond, translator, Considerations on the system of the universe, and on the future progress of astronomy, The System of the World, vol. 2, Richard Phillips, London, pp. 354-375, 1809; pp. 360-366, [Электронный ресурс]. - Режим доступа: www.archive.org/details/systemworld00laplgoog, accessed 10 September 2009.
119. Lynch, M., Rate, molecular spectrum, and consequences of human mutation, Proceedings of the National Academy of Sciences 107(3):961–968, 2010. Contamination of the genome by very slightly deleterious mutations: why have we not died 100 times over? Kondrashov AS. J Theor Biol. 1995. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/m/pubmed/7475094/>
120. Pope John Paul II. Magisterium Is Concerned with Question of Evolution For It Involves Conception of Man. Message to Pontifical Academy of Sciences October 22, 1996 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.cin.org/jp2evolu.html>
121. T. C. Wood et al. Refined Baramin Concept. Occas. Papers of the BSG No. 3, pp. 1-14 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://ww1.bryancore.org/>
122. TheInstituteForCreationResearch (ICR) [Электронный ресурс] "WhoWeAre" – Режим доступа до ресурсу: <https://www.icr.org/who-we-are/>